

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

PAULIUS BARTKUS
Teisės studijų programa

**VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS:
TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
Dr. Agnė Tikniūtė

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS IR TAIKYTINOS TEISĖS PROBLEMATIKA	10
1.1. Taikytinos teisės problematika: inkorporacijos ir realios buveinės teorijos ir jų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi.....	10
1.1.1. Inkorporacijos teorija	10
1.1.2. Realios buveinės teorija	11
2. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS IR ĮSISTEIGIMO LAISVĖ	14
2.1. SEVIC byla (2005).....	14
2.1.1. Bylos faktai.....	14
2.1.2. SEVIC byloje nustatytas įsisteigimo laisvės ir vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi santykis	16
2.1.3. Įsisteigimo laisvės apribojimų egzistavimas ir įsisteigimo laisvės apribojimų pateisinimas.....	17
2.2. SEVIC bylos reikšmė	19
3. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS PAGAL REGLAMENTĄ DĖL EUROPOS BENDROVĖS STATUTO	23
4. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS PAGAL DEŠIMTAJĄ DIREKTYVĄ IR JĄ ĮGYVENDINANČIUS NACIONALINIUS TEISĖS AKTUS	26
4.1. Dešimtosios direktyvos priėmimo istorija	26
4.2. Dešimtosios direktyvos nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje	29
4.3. Dešimtosios direktyvos taikymas	31
4.4. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų reglamentavimas pagal Direktyvą 2005/56.....	36
4.4.1. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygos	39
4.4.2. Informavimas apie vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi.....	42
4.4.3. Valdymo ar administravimo organo ataskaita apie vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi.....	44

4.4.4. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų vertinimas.....	44
4.4.5. Sprendimas dėl jungimosi.....	46
4.4.6. Darbuotojų dalyvavimas valdyme	48
4.4.7. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi teisėtumo patikrinimas	54
4.4.8. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi užbaigimas ir pasekmės	55
4.4.9. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi supaprastinta tvarka.....	59
4.4.10. Besijungiančių bendrovių kreditorių, obligacijų turėtojų, akcininkų ir darbuotojų apsaugos aspektai.....	60
4.5. Dešimtosios direktyvos reikšmė	66
IŠVADOS	69
NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SARAŠAS	74
SANTRAUKA.....	81
SUMMARY.....	83

IVADAS

Įmonės yra nacionalinės teisės kūriniai, ir būtent nacionalinė teisė reglamentuoja įmonių steigimą, veiklą ir pasibaigimą¹. Norint vykdyti įmonių reorganizavimą (tame tarpe ir jungimąsi) tarp skirtingų valstybių įmonių, svarbus įmonių mobilumo klausimas. Tad nesant tarpvalstybiniu ar Europos Bendrijos lygiu reglamentuotų taisyklių, vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi (ir bendrai reorganizavimo) klausimai priklauso išimtinai konkrečios valstybės kompetencijai. Pažymėtina, jog iki 2005 metų vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis daugelyje teisės sistemų nebuvo detalai reglamentuotas². Atsižvelgiant į tai, jei nacionalinė teisė nereglamentuoja vienos valstybės peržengiančio jungimosi, seka išvada, jog tokiose valstybėse vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimaisi yra praktiškai neįmanomi ar jei ir įmanomi, tai įgyvendinant juos patiriama didelių teisinių ir administracinių sunkumų³.

Svarbus žingsnis Europos Sąjungoje⁴, įmonių mobilumo ir vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi prasme, buvo žengtas 2005 m., kai Europos Bendrijų Teisingumo Teismas (toliau - ETT) sprendime *SEVIC* byloje⁵ konstatavo, jog valstybės narės negali drausti įmonėms vykdyti vienos valstybės ribas peržengiančių jungimosi operacijų.

Dar iki minėto ETT sprendimo *SEVIC* byloje, Europos Bendrijų Komisija komunikate dėl įmonių teisės modernizavimo plano pažymėjo, jog „didėjanti bendros rinkos integracija skatina įmones vis labiau vykdyti komercinę veiklą peržengiant valstybės ribas Sąjungoje. Siekdamas pritaikyti savo struktūrą prie veiklos, Europos įmonės ne kartą reikalavo priimti teisinius instrumentus, kurie padarytų įmanomą įmonių iš skirtingų valstybių narių jungimąsi ir įmonių

¹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1988 m. birželio 7 d. sprendimas byloje 81/87 *The Queen v H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc.*// European Court reports.1988, P. 05483. 19 punktas.

² SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005,Vol 1. P. 168; Europos Bendrijų Komisijos 2003 m. gegužės 21 d. komunikatas COM/2003/0284 galutinis/ „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas Europos Sąjungoje – veiksmų planas“//<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0284:FIN:EN:PDF>, prisijungta 2008 m. rugsėjo 30 d. Pastarajame komunikate nurodyta, jog kai kurios valstybės narės (bet nenurodomos kurios) nedraudžia įmonių prijungimų ir susijungimų su kitose valstybėse narėse registruotomis įmonėmis. Apie valstybių nares, kuriose buvo galimi jungimaisi iki Direktyvos 2005/56 priėmimo plačiau žiūrėti 4 skyriuje.

³ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. Preambulės 1 punktas.

⁴ Darbe sąvokos „Europos Sąjunga“ (sutrumpintai - ES), „Europos Bendrija“ (sutrumpintai - EB) ar „Bendrija“ vartojamos kaip sinonimai.

⁵ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805.

buveinės perkėlimą iš vienos valstybės narės į kitą“⁶. Taigi, kaip matyti, vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimosi reikšmė vis didėja ir jie yra itin svarbūs geram Europos Sąjungos bendros rinkos veikimui.

Pirmieji bandymai suvienodinti tarpvalstybiniu lygiu taisyklės dėl vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi vyko Europos Bendrijoje 1967 m.⁷, bet pastarieji buvo nesėkmingi. Galiausiai 2005 m. spalio 26 d.⁸ buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas⁹ (toliau tekste – Direktyva arba Direktyva 2005/56 arba Dešimtoji direktyva), kurią valstybės narės privalėjo įgyvendinti iki 2007 m. gruodžio 15 d. Direktyva 2005/56 siekiama įgyvendinti ir užtikrinti sklandų vienos bendros rinkos funkcionavimą, palengvinant skirtingų tipų ir pagal skirtingų valstybių narių teisę veikiančių ribotos atsakomybės bendrovių jungimąsi¹⁰. Direktyvą 2005/56 Lietuva įgyvendino priimdama Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymą¹¹ (toliau – Įstatymas) ir Įstatymą dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi¹² (toliau – Įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme).

Bet dar iki Dešimtosios direktyvos priėmimo, 2001 m. spalio 8 d. buvo priimtas ES Tarybos reglamentas 2157/2001/EB dėl Europos bendrovės (SE) statuto¹³ (toliau – Reglamentas 2157/2001), pagal kurį Europos bendrovė gali būti įsteigta jungiantis akcinėms bendrovėms, įregistruotoms skirtingose valstybėse narėse. Jungimosi galimybė pagal Reglamentą 2157/2001 tapo įmanoma nuo 2004 m. spalio 8 d., nes kartu su Reglamentu 2157/2001 buvo priimta ES Tarybos direktyva

⁶ Europos Bendrijų Komisijos 2003 m. gegužės 21 d. komunikatas /COM/2003/0284 galutinis/ „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas Europos Sąjungoje – veiksmų planas“//<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0284:FIN:EN:PDF>, prisijungta 2008 m. rugsėjo 26 d. P.21.

⁷ UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 587. Taip pat plačiau žr. 4.1. poskyrį.

⁸ Kaip matyti, Direktyva buvo priimta prieš mėnesį iki ETT sprendimo *SEVIC* byloje.

⁹ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009.

¹⁰ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. Preambulės 1 punktas.

¹¹ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.

¹² Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi//Valstybės žinios. 2008,Nr. 76-3001.

¹³ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamentas 2157/2001/EB dėl Europos bendrovės (SE) statuto// Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1—21, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271.

2001/86/EB, papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus¹⁴ (toliau - Direktyva 2001/86), kurią valstybės narės privalėjo įgyvendinti iki 2004 m. spalio 8 d.

Pažymėtina, kad tiek aukščiau minėtas ETT sprendimas, tiek priimti teisės aktai ir bendrai vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis detalai nenagrinėti iš Lietuvos perspektyvos. Autoriaus nuomone, darbo tema yra aktuali ir reikšminga Lietuvai, nes įmonių mobilumo aspektai, susiję su vienos valstybės ribas peržengiančiu jungimusi, Europos Sąjungoje aktualūs ir Lietuvos įmonėms, kurios vykdo veiklą tiek Lietuvoje, tiek už Lietuvos ribų. Būtent vienos valstybės ribas peržengiančiais įmonių jungimais gali būti pasinaudojama siekiant optimizuoti įmonių, veikiančių skirtingose valstybėse narėse, grupės veiklą arba siekiant užtikrinti Lietuvos įmonių bendradarbiavimą su kitose valstybėse narėse įsteigtomis įmonėmis.

Nepaisant priimtų Europos Sąjungos teisės aktų ir juos įgyvendinančių nacionalinių teisės aktų, vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi reglamentavimas vis tik išlieka problemiškas. Dėl vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi **problematikos** galima paminėti keletą aspektų. Pirma, teisės aktais reglamentuojamas tik kai kurių įmonių rūšių (teisinių formų) vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis, kai tuo tarpu lieka neaiškus klausimas dėl kitų įmonių teisės dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi. Antra, kyla klausimas, kiek valstybės narės turi teisę savarankiškai reglamentuoti vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūras bei suinteresuotų asmenų teisių apsaugos ypatumus. Atkreiptinas dėmesys, jog dėl valstybių narių suinteresuotų asmenų teisių apsaugos reglamentavimo skirtumų, vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimaisi gali būti sunkiai įgyvendinami.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, šiame darbe kaip tik ir bus nagrinėjama vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi tarp Europos Sąjungos valstybėse narėse įsteigtų įmonių problematika, atskleidžiant tokio įmonių jungimosi ir įsisteigimo laisvės santykį remiantis ETT praktika, analizuojant Europos Sąjungos teisės aktais harmonizuotas taisykles, reglamentuojančias vienos valstybės ribas peržengiantį įmonių jungimąsi, taip pat aptariama vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi problematika iš Lietuvos perspektyvos.

Vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis atskirai Lietuvos teisės mokslininkų nebuvo nagrinėtas, nes tai palyginti nauja tema. Tiesa pažymėtina, jog doc. dr. Ignas Vėgėlė savo monografijoje „Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje“ nagrinėjo

¹⁴ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyva 2001/86, papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus// Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22—32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272 – 282.

Dešimtosios direktyvos projektą, pateiktą Europos Bendrijų Komisijos 1985 m¹⁵. Bet monografija parašyta iki ETT sprendimo *SEVIC* byloje bei iki Dešimtosios direktyvos ir šią direktyvą įgyvendinančių Lietuvos Respublikos teisės aktų priėmimo, tad tiek ši byla ir minėti teisės aktai iki šiol iš esmės neanalizuoti.

Baigiamojo darbo objektas: vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis Europos Sąjungoje ir Lietuvoje.

Baigiamojo darbo dalykas: ETT praktika vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi srityje, šios praktikos tendencijos; vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi ir įsisteigimo laisvės santykis; inkorporacijos ir realios buveinės teorijos ir jų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi; Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios vienos valstybės ribas peržengiantį įmonių jungimosi įgyvendinimą, jų lyginamoji analizė; tačiau pažymėtina, jog į baigiamojo darbo dalyką nepateks galimas Lietuvos (ar kurios kitos ES valstybės narės) įmonių jungimasis su ne Europos Sąjungos valstybių įmonėmis bei nebus nagrinėjami konkurencijos teisės aspektai, susiję su įmonių susijungimais ir prijungimais.

Baigiamojo darbo tikslas: ištirti vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi Europos Sąjungoje ir Lietuvoje teorinius ir praktinius aspektus.

Įgyvendinant aukščiau paminėtą tikslą, formuluojami šie **baigiamojo darbo uždaviniai:**

- 1) išanalizuoti inkorporacijos ir realios buveinės teorijas bei jų įtaką vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi;
- 2) išanalizuoti teorinius vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi ypatumus Europos Sąjungos įsisteigimo laisvės kontekste, remiantis ETT praktika *SEVIC* byloje;
- 3) išanalizuoti vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi aspektus reglamentuojančius Europos Sąjungos teisės aktus, bei šių teisės aktų įgyvendinimą Lietuvoje, atlikti šių teisės aktų lyginamąją analizę;
- 4) ištirti vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi įgyvendinimą praktikoje, t.y. vienos ribas peržengiančio įmonių jungimosi atlikimo procedūras, suinteresuotų asmenų¹⁶ teisių apsaugos ypatumus ir identifikuoti galimas vienos valstybės ribas

¹⁵ VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 118-122.

¹⁶ Kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų bei darbuotojų.

peržengiančio jungimosi įgyvendinimo problemas ir pateikti šių problemų sprendimų būdus.

Darbe naudojamos sąvokos „įmonės“ ir „ribotos atsakomybės bendrovės“. Pastarosios sąvokos nėra tapačios, nes sąvoka „įmonės“ yra platesnė už „ribotos atsakomybės bendrovių“ sąvoką ir pastarąją apimanti. „Įmonės“ šiame darbe suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Europos Bendrijų steigimo sutarties (toliau – EB sutartis) 48 straipsnyje, t.y. „tai bendrovės arba firmos, kurios veikia pagal civilinę ar komercinę teisę, įskaitant kooperatyvus ir kitus pagal viešąją ar privatinę teisę veikiančius juridinius asmenis, išskyrus nesiekiančiuosius pelno“¹⁷. Darbe naudojama „ribotos atsakomybės bendrovių“ samprata tokia, kaip ji apibrėžta Direktyvoje 2005/56, t.y. pastaroji sąvoka naudojama tik analizuojant vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūras pagal minėtą Direktyvą. Detaliai „ribotos atsakomybės bendrovių“ samprata nagrinėjama šio darbo 4 skyriuje.

Pagrindiniai darbe naudojami tyrimo metodai yra sisteminės analizės metodas bei dokumentų kokybinės analizės metodas. Šių metodų pagalba buvo siekiama išanalizuoti vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi problematikos pagrindinius teorinius ir praktinius aspektus, tiriant teisės aktus (Europos Sąjungos teisės aktus ir nacionaliniai teisės aktus), ETT praktiką bei įvairias mokslines publikacijas Europos Sąjungos ir Lietuvos įmonių teisės, tarptautinės privatinės teisės ir konkrečiai vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi termomis. Taip pat darbe naudojami lyginamasis ir istorinis metodai, t.y. darbe lyginami ir iš istorinės perspektyvos nagrinėjami Europos Sąjungos teisės aktai ir nacionaliniai teisės aktai, valstybių narių vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimusi praktika, ETT praktika įsisteigimo laisvės srityje, modeliuojamos galimos vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi galimos situacijos ir problemos. Darbe papildomai remtasi apibendrinimo ir dedukcijos metodais.

Darbą sudaro įvadas, keturi skyriai ir išvados. Pirmajame skyriuje aptariamos dvi vyraujančios teorijos dėl įmonėms taikytinos teisės, t.y. inkorporacijos ir realios buveinės teorijos, ir analizuojamas šių teorijų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi Europos Sąjungoje. Antrajame skyriuje vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis nagrinėjamas įsisteigimo laisvės kontekste, t.y. šioje dalyje analizuojamas vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis ETT sprendimo *SEVIC* byloje kontekste. Trečiame skyriuje nagrinėjamas vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimosi režimas nustatytas pagal Reglamentą 2157/2001, t.y.

¹⁷ Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis// Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2. 48 straipsnio 2 dalis.

nagrinėjamas Europos bendrovės steigimas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimo būdu. Ketvirtajame skyriuje analizuojami vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi pagrindiniai principai ir procedūros, reglamentuotos Dešimtojoje direktyvoje ir ją įgyvendinančiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose, išryškunami kreditorių, obligacijų turėtojų, akcininkų ir darbuotojų teisių apsaugos ypatumai, vykdam vienos valstybės ribas peržengiantį ribotos atsakomybės bendrovių jungimąsi.

Atsižvelgiant į tai, kad pasirinkta darbo tema yra nauja, daugiausia buvo analizuojama užsienio literatūra bei ETT sprendimai. Autorius studijavo Europos Sąjungos ir užsienio valstybių įmonių teisės specialistų (pvz. Stephan Rammeloo, Vanessa Edwards, Jonathan Rickford, William W. Braton, Erik P.M. Vermeulen, Mathias M. Siems ir kt.) darbus, t.y. knygas, vadovėlius, publikacijas moksliniuose leidiniuose. Taip pat daug dėmesio buvo skiriama ir norminės medžiagos analizei, t.y. Europos Sąjungos bei Lietuvos Respublikos teisės aktams tarp kurių paminėtini: EB sutartis, Direktyva 2005/56 ir kiti antriniai Europos Sąjungos teisės šaltiniai, Įstatymas ir kiti nacionaliniai teisės aktai.

1. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS IR TAIKYTINOS TEISĖS PROBLEMATIKA

1.1. Taikytinos teisės problematika: inkorporacijos ir realios buveinės teorijos ir jų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi

Viena iš svarbiausių problemų, su kuria susiduria įmonės, dalyvaujančios vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi, yra jungimuisi taikytina teisė. Kadangi jungimesi dalyvauja bent dvi įmonės, kurioms taikoma skirtingų valstybių teisė, neišvengiamai kyla klausimas, kurios valstybės teisė turėtų būti taikytina vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi. Nagrinėjant šią problematiką pirmiausia svarbu susipažinti su vyraujančiomis teorijomis dėl įmonei taikytinos teisės, t.y. inkorporacijos ir realios buveinės teorijomis.

1.1.1. Inkorporacijos teorija

Pagal šią teoriją, įmonei taikytina tos valstybės teisė, kurioje ji yra įsteigta ar įregistruota, neatsižvelgiant į tai kurioje valstybėje įmonė vykdo veiklą arba yra jos valdymo organai. Įmonės steigėjai turi teisę laisvai pasirinkti teisinę sistemą, kuri bus taikoma įmonei. Ši teorija suformuluota Anglijoje XVIII a., kuri suteikė teisę Anglijos įmonėms užsienyje būti traktuojamoms kaip registruotoms ir veikiančioms pagal Anglijos teisę¹⁸. Teorija paplitusi Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, Italijoje¹⁹, Olandijoje, Suomijoje, Švedijoje, Danijoje, Šveicarijoje ir JAV²⁰. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso²¹ (toliau - CK) 1.19 straipsnio 1 d. nustato, jog juridinių asmenų

¹⁸ FROST, Carsten. Transfer Of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe//Victoria University of Wellington Law Review, 2005, Vol. 36. P. 361-362.

¹⁹ VENTORUZZO, Marco. Cross-Border Mergers, Change of Applicable Corporate Laws and Protection of Dissenting Shareholders: Withdrawal Rights Under Italian Law//Bocconi Legal Studies Research Paper No. 16; European Company and Financial Law Review (ECFR), 2007, prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=960579>>, prisijungta 2008 m. gruodžio 8 d, P. 6. Kiti autoriai Italiją priskiria prie valstybių, kurioje taikytina realios buveinės teorija, pvz. Stephan Rammeloo. Žr. RAMMELOO, Stephan. Corporations in Private International Law – A European Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2001, P. 217-236. Kadangi profesoriaus Ventruzzo straipsnis rašytas 2007 metais, t.y. vėliau nei Rammeloo knyga, vadovaujamas prof. Ventruzzo šaltiniu.

²⁰ RAMMELOO, Stephan. Corporations in Private International Law – A European Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 95-96; FROST, Carsten. Transfer Of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe//Victoria University of Wellington Law Review, 2005, Vol. 36, P. 362; EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 339.

²¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262

teisinis statusas nustatomas, pagal valstybės, kurioje šie juridiniai asmenys įsteigti, teisę. Atsižvelgiant į tai, Lietuva priskirtina prie valstybių, kurioje vadovaujasi inkorporacijos teorija²².

Pagal inkorporacijos teoriją įmonei, įsteigtai pagal įregistravimo valstybės teisę, suteikiamas teisinis subjektiškumas kitose valstybėse. Jei vienoje valstybėje įregistruota įmonė perkelia savo centrinę administracijos buvimo vietą arba įmonės pagrindinės veiklos vietą į kitą, tai nekeičia šios įmonės teisinio subjektiškumo²³. Taigi pagal šią teoriją įmonės registruota buveinė nebūtinai turi sutapti su įmonės centrine administracijos vieta ar pagrindinės veiklos vieta. Galima tokia situacija, kai valstybės teisė, pagal kurią įregistruota įmonė, neturi jokio ryšio su įmone, pvz. įmonė steigama JAV, Delaware valstijoje, kurioje nevykdo jokios veiklos, o jos valdymo organai, centrinė administracija ir vienintelė veiklos vieta yra Didžiojoje Britanijoje²⁴.

1.1.2. Realios buveinės teorija

Ši teorija buvo išplėtotą XIX a. viduryje²⁵ Prancūzijoje ir Vokietijoje²⁶ pirmiausia siekiant sustabdyti Prancūzijos įmonių buveinių perkėlimą į Didžiąją Britaniją ir Belgiją²⁷. Pagal realios buveinės teoriją, įmonei taikoma tos valstybės teisė, kurioje įmonė turi savo realią buveinę (t.y. centrinės administracijos ir valdymo organų buvimo vieta)²⁸. Priešingai nei pagal inkorporacijos teoriją, šiuo atveju įmonės steigėjai nėra laisvi pasirinkti įmonei taikytiną teisę, nes įmonei taikoma ta teisė, su kuria pastaroji labiausiai susijusi²⁹ (ekonomiškai ir politiškai³⁰), t.y. realus ryšis tarp įmonės ir valstybės bei reali įmonės buveinė turi būti nustatyti. Įmonės reali buveinė gali būti apibrėžta kaip valdymo ir kontrolės centras, kuriame priimami ir įgyvendinami valdymo organų

²² MIKELĖNAS, V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. Vilnius: Justitia, 2001. P. 142.

²³ EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 339; FROST, Carsten. Transfer Of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe//Victoria University of Wellington Law Review, 2005, Vol. 36. P. 362.

²⁴ VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002. P.118-122.

²⁵ RAMMELOO, Stephan. Corporations in Private International Law – A European Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 11

²⁶ FROST, Carsten. Transfer Of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe//Victoria University of Wellington Law Review, 2005, Vol. 36. P. 363

²⁷ Ten pat.

²⁸ EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 340; Carsten. Transfer Of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe//Victoria University of Wellington Law Review, 2005, Vol. 36. P. 363.

²⁹ RAMMELOO, Stephan. Corporations in Private International Law – A European Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 11.

³⁰ Carsten. Transfer Of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe//Victoria University of Wellington Law Review, 2005, Vol. 36. P. 363.

sprendimai³¹. Bet pažymėtina, jog tokiu centru nebus laikytina įmonės pagrindinės veiklos vieta (pvz. produkcijos gamykla)³². Paprastai daugelyje valstybių, kuriose taikoma realios buveinės teorija, taip pat reikalaujama, jog reali buveinė turi sutapti su įmonės registruota buveine³³. Jei įmonė neatitinka įmonės formavimo reikalavimų valstybėje, kurioje ji turi savo realią buveinę, tuomet įmonė nebus pripažįstama teisės subjektu³⁴. Jei įmonė perkelia savo realią buveinę į kitą valstybę, kurioje taikoma realios buveinės teorija, tai pastaroji įmonė turėtų būti likviduojama pirmojoje valstybėje ir iš naujo įregistruota toje kitoje valstybėje. Priešingu atveju, jei įmonė iš naujo neįsteigiama toje kitoje valstybėje, kurioje taikoma realios buveinės teorija, tuomet įmonė praranda teisinį subjektiškumą³⁵. Pavyzdžiui, Vokietijoje įsteigta įmonė negali perkelti savo realios buveinės į kitą valstybę (emigruoti) be likvidavimo³⁶. Taip pat, bendrovė įsteigta pagal kitos valstybės teisę negali perkelti savo realios buveinės į Vokietiją (imigracija) be likvidavimo jos įregistravimo valstybėje ir perregistravimo Vokietijoje³⁷. Realios buveinės teorija paplitusi kontinentinės Europos valstybėse³⁸, iš kurių paminėtinos šios: Belgija³⁹, Prancūzija⁴⁰, Vengrija⁴¹, Vokietija⁴².

Reziumuojant abi teorijas pažymėtina, jog pagal inkorporacijos teoriją įmonė gali perkelti savo faktinę buveinę iš vienos valstybės į kitą taip neprarasdama savo teisinio subjektiškumo, tuo tarpu pagal realios buveinės teoriją, realios buveinės perkėlimas iš vienos valstybės į kitą neprarandant ankstesnio teisinio subjektiškumo yra neįmanomas. Dėl to, kad realios buveinės teorija riboja įmonių mobilumą, kai kurie autoriai šią teoriją laiko nesuderinama su Europos Sąjungos teise,

³¹ Ten pat.

³² RAMMELOO, Stephan. *Corporations in Private International Law – A European Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 12

³³ VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 85.

³⁴ RAMMELOO, Stephan. *Corporations in Private International Law – A European Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 11.

³⁵ VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 86.

³⁶ EBKE, Werner F. The „Real Seat“ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws//*The International Lawyer*, 2002, Vol. 36, No. 3. P. 1036.

³⁷ Ten pat.

³⁸ EDWARDS, Vanessa. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 340;

³⁹ EBKE, Werner F. The „Real Seat“ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws//*The International Lawyer*, 2002, Vol. 36, No. 3. P. 1021

⁴⁰ RAMMELOO, Stephan. *Corporations in Private International Law – A European Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 195-217.

⁴¹ Generalinio advokato Poiares Maduro išvada, pateikta 2008 m. gegužės 22 d. byloje C-210/06 *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt.*// prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en>>, prisijungta 2008 m. lapkričio 14 d.

⁴² RAMMELOO, Stephan. *Corporations in Private International Law – A European Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 174-195.

nes būtent pastaroji teorija riboja įmonių įsisteigimo laisvę, kurią garantuoja EB sutarties 43 ir 48 straipsniai⁴³.

Kyla klausimas, kaip aukščiau minėtos teorijos susijusios su vienos valstybės ribas peržengiančiu įmonių jungimusi. Daugelyje valstybių įmonėms taikytinos teisės sferai priskiriami klausimai, susiję su įmonės pasibaigimu, t.y. reorganizavimu ir likvidavimu. Atsižvelgiant į tai, prie taikytinos teisės sferos klausimų priskirtini ir įmonių jungimosi klausimai. Iš esmės vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi didžiausią reikšmę turi įmonei taikytina teisė, nes nuo to, kokios valstybės teisės bus taikoma jungimesi dalyvaujančiai įmonei⁴⁴, didžia dalimi priklausys ir pats jungimasis, t.y. tokie klausimai kaip kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų ir darbuotojų teisių apsauga ir kiti klausimai.⁴⁵ Papildomai pažymėtina, jog realios buveinės teorija neskatina įmonių mobilumo tarp skirtingų valstybių⁴⁶, sąlygoja bendrosios rinkos skilimą ir nacionalinių rinkų susidarymą⁴⁷ ir dėl to, autoriaus nuomone, gali sąlygoti tai, jog valstybėse narėse, kurios pripažįsta šią teoriją, vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimaisi yra neįmanomi.

⁴³ EBKE, Werner F. The „Real Seat“ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws//The International Lawyer, 2002, Vol. 36, No. 3. P. 1036

⁴⁴ Pagal Direktyvą 2005/56, nacionalinė teisė taikytina tiek, kiek tam tikro klausimo nereglamentuoja pati Direktyva. Plačiau apie Direktyvos 2005/56 taikymą žr. 4.3. poskyrį.

⁴⁵ VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 121-122

⁴⁶ Realios buveinės teorija būtent ir susikūrė siekiant apriboti įmonių mobilumą.

⁴⁷ ŽALTAUSKAITĖ-ŽALIMIENĖ, Skirgailė. Laisvas asmenų judėjimas pagal Europos Bendrijos teisę: įsisteigimo teisė. Vilnius: Rosma, 2002. P. 214.

2. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS IR ĮSISTEIGIMO LAISVĖ

Iki ETT sprendimo *SEVIC*⁴⁸ byloje, galima išskirti tris žymius ETT sprendimus bylose dėl įsisteigimo laisvės, t.y. *Centros*⁴⁹, *Überseering*⁵⁰ ir *Inspire Art*⁵¹. Dėl šių bylų pažymėtina tiek, jog *Centros* byla susijusi su antrinių įsisteigimu⁵² („įėjimo“ (angl. k. „moving in“) atvejis), *Überseering* susijusi su pirminiu įsisteigimu⁵³ („įėjimo“ (angl. k. „moving in“) atvejis) ir *Inspire Art* byla susijusi su antriniu įsisteigimu⁵⁴. *SEVIC* byla yra ankstesnės ETT praktikos paminėtose bylose tolesnis plėtojimas dėl įmonių mobilumo Europos Bendrijoje.

2.1. SEVIC byla (2005)

2.1.1. Bylos faktai

2002 m. Vokietijoje (Neuwied) registruota įmonė *SEVIC Systems Aktiengesellschaft* (toliau tekste – *SEVIC*) ir Liuksemburge registruota įmonė *Security Vision Concept* (toliau tekste – *SVC*) sudarė jungimosi sutartį, kuri numatė *SVC* veiklos nutraukimą be likvidavimo ir viso jos turto perdavimą *SEVIC*⁵⁵. Be to, sutartyje buvo numatyta, jog jungimasis vykdomas prijungimo būdu prijungiant *SVC* prie *SEVIC*⁵⁶. Vietinis teismas *Amtsgericht Neuwied* atmetė prašymą įregistruoti susijungimą Vokietijos įmonių registre tvirtindamas, kad Vokietijos reorganizavimų įstatymo (*Umwandlungsgesetz*, toliau tekste - *UmwG*) 1 straipsnio 1 dalies 1 punktas numato tik subjektų, kurių buveinė yra Vokietijoje, susijungimus. *SEVIC* dėl šio sprendimo pareiškė ieškinį regioniniam teismui *Landgericht Koblenz*. Pastarajam teismui kilo abejonių dėl *UmwG* 1 straipsnio 1 dalies 1

⁴⁸ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03, *SEVIC Systems v. Amtsgericht Neuwied*.

⁴⁹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1999 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-212/97 *Centros Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen*// European Court reports. 1999, P. I-01459

⁵⁰ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2002 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje C-208/00 *Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)*//European Court reports. 2002, P. I-09919.

⁵¹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje C-167/01 *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd.*// European Court reports. 2003, P. I-10155.

⁵² HIRT, Hans C. The ECJ's Decision in *Inspire Art Ltd.*//European Business Law Review, 2004, Vol. 15. P. 1198.

⁵³ Ten pat, P. 1201-1202.

⁵⁴ Ten pat, P. 1202.

⁵⁵ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems v. Amtsgericht Neuwied*, 6 paragrafas; SCHINDLER, Clemens Philipp. Cross-Border Mergers in Europe – Company Law is catching up!//Columbia European Company and Financial Law Review, 2006, Vol 3. P. 111.

⁵⁶ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03, *SEVIC Systems v. Amtsgericht Neuwied*. 11 punktas.

punkto atitikties EB sutarties 43⁵⁷ ir 48⁵⁸ straipsniams, todėl šis teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikė ETT šį prejudicinį klausimą:

„Ar EB [sutarties] 43 ir 48 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad įmonių įsisteigimo laisvei prieštarauja atsisakymas įregistruoti Vokietijos įmonių registre pagal (*UmwG*) 16 ir paskesnius straipsnius jungimąsi, kai Europos užsienio įmonė siekia jungtis su Vokietijos įmone, motyvuojant tuo, kad šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalies 1 punktas numato tik Vokietijoje buveinę turinčių teisės subjektų reorganizavimą?“.

Atsakydamas į minėtą klausimą, ETT pripažino, jog Vokietijos nacionaliniai įstatymai, reglamentuojantys tik nacionalinių įmonių jungimąsi, prieštarauja EB sutarties 43 ir 48 straipsniams. ETT išvada tokia: EB sutarties 43 ir 48 straipsniai draudžia, kad valstybėje narėje būtų apskritai atsisakoma įmonių registre įregistruoti jungimąsi įmonės veiklą nutraukiant jos nelikviduojant ir visą jos turtą perduodant kitai įmonei, kai vienos iš dviejų įmonių buveinė yra kitoje valstybėje narėje, nors laikantis tam tikrų sąlygų toks įregistravimas galimas, kai abiejų jungime dalyvaujančių įmonių buveinė yra pirmojoje valstybėje narėje⁵⁹.

ETT sprendimą *SEVIC* byloje galima suskaidyti į tris dalis: a) pirmoje dalyje ETT nagrinėjo įsisteigimo laisvės ir vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi santykį; b) antroje dalyje ETT nagrinėjo įsisteigimo laisvės apribojimų egzistavimą; c) ir trečiojoje dalyje ETT analizavo įsisteigimo laisvės apribojimų pateisinimą. Atitinkamai toliau šiame darbe bus nagrinėjama ir *SEVIC* byla.

⁵⁷ EB sutarties 43 straipsnis nustato:

„Vadovaujantis toliau išdėstytomis nuostatomis vienos valstybės narės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje apribojimai uždraudžiami. Draudžiami ir apribojimai vienos valstybės narės nacionaliniams subjektams, įsisteigusiems kitos valstybės narės teritorijoje, steigti atstovybes, padalinius ar dukterines bendroves. Įsisteigimo laisvė apima ir teisę imtis savarankiškai dirbančių asmenų veiklos bei ja verstis, taip pat steigti ir valdyti įmones, būtent bendroves ar firmas, apibūdintas 48 straipsnio antrojoje pastraipoje, tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo šalies teisės aktuose yra nustatytos jos pačios subjektams, ir laikantis kapitalui skirtu skyriaus nuostatų.“ Žr. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis//Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.

⁵⁸ EB sutarties 48 straipsnis nustato:

„Bendrovės arba firmos, įkurtos pagal valstybės narės teisę ir Bendrijoje turinčios savo registruotas buveines, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą, šiame skyriuje prilyginamos tos valstybės narės pilietybę turintiems fiziniams asmenims.

„Bendrovės arba firmos“ – tai bendrovės arba firmos, kurios veikia pagal civilinę ar komercinę teisę, įskaitant kooperatyvus ir kitus pagal viešąją ar privatinę teisę veikiančius juridinius asmenis, išskyrus nesiekiančiuosius pelno.“ Žr. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis//Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.

⁵⁹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03, *SEVIC Systems v. Amtsgericht Neuwied*, 32 punktas. Generalinis advokatas Tizzano taip pat pripažino, jog Vokietijos nacionaliniai teisės aktai pažeidžia EB sutarties 43 ir 48 straipsnius: „EB sutarties 43 ir 48 straipsniai draudžia tokias valstybės narės taisykles kaip *UmwG*, kurios neleidžia nacionaliniame įmonių registre įregistruoti įmonių, kurių buveinė yra šioje valstybėje narėje, ir kitų valstybių narių įmonių jungimūsi“. Žr. Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje *SEVIC Systems AG C-411/03*//Europos Teismo ataskaitos. 2005 P. I-10805. 79 punktas.

2.1.2. SEVIC byloje nustatytas įsisteigimo laisvės ir vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi santykis

Vokietijos ir Nyderlandų vyriausybės ginčijo, jog EB sutarties 43 ir 48 straipsniai netaikomi *SEVIC* byloje nagrinėjamai situacijai, todėl ETT savo sprendime pirmiausia pasisakė dėl EB steigimo sutarties 43 ir 48 straipsnio taikymo vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi. ETT pažymėjo, jog pagal EB sutarties 43 straipsnio antrąją pastraipą, skaitomą kartu su EB 48 straipsniu, pastarajame straipsnyje numatytų įmonių įsisteigimo laisvė, *be kita ko, apima teisę steigti ir valdyti įmones tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo šalies teisės aktuose yra nustatytos jos pačios įmonėms*. Patvirtindamas Generalinio advokato Tizzano teiginius ETT pažymėjo, jog įsisteigimo teisės taikymo sritis apima visas priemones, leidžiančias ar jau palengvinančias patekimą į kitos nei įsisteigimo valstybės narės rinką ir ekonominės veiklos vystymą šioje valstybėje, suinteresuotiems ūkio subjektams leidžiant realiai dalyvauti valstybės narės ekonominiame gyvenime tokiomis pačiomis sąlygomis, kurios taikomos nacionaliniams ūkio subjektams⁶⁰. Kadangi ETT išaiškino, jog vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimosi operacijos priskirtinos ypatingiems įsisteigimo laisvės įgyvendinimo būdams, tad toliau būtina išnagrinėti, kuriam įsisteigimo laisvės būdui, t.y. pirminiam ar antriniam steigimui, priskirtinos vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi operacijos. Prieš tai trumpai aptarsime pirminį ir antrinį įmonių steigimąsi. Pagal EB sutarties 43 straipsnį įmonės turi teisę steigti atstovybes, padalinius ar dukterines bendroves. Tai įvardijama kaip antrinis steigimasis⁶¹. Steigimasis taip pat gali apimti naujos įmonės steigimą, centrinės vadovybės arba įmonės kontrolės perkėlimą, pripažįstamą kaip centrinės administracijos perkėlimą. Tai įvardijama kaip pirminis steigimasis.⁶² Priešingai nei ETT, Generalinis advokatas Tizzano savo išvadoje įvertino nagrinėjamą jungimąsi *SEVIC* byloje ir kaip pirminio įsisteigimo ir kaip antrinio įsisteigimo atvejį⁶³. Dėl antrinio steigimosi ETT pažymėjo, jog iš tiesų kitoje valstybėje narėje įsisteigusios įmonės (šiuo atveju – Liuksemburgo įmonė) prisijungimas nepašalina galimybės, kad prisijungiančioji įmonė (šiuo atveju

⁶⁰ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03, *SEVIC Systems v. Amtsgericht Neuwied*, 18 punktas. Taip pat žr. Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje *SEVIC Systems AG C-411/03*//Europos Teismo ataskaitos. 2005 P. I-10805. 30 punktas.

⁶¹ Generalinio advokato Darmon išvada byloje 81/87 *The Queen v H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc.*//European Court Reports. 1988, P. 05483. 4 punktas. Taip pat žr. VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 59.

⁶² Ten pat.

⁶³ Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje *SEVIC Systems AG C-411/03*//Europos Teismo ataskaitos. 2005 P. I-10805. 35 punktas.

– Vokietijos įmonė) gali atsidurti padėtyje, kai būtent dėl prijungimo ji nuolat veiks valstybėje narėje, kurioje buvo įsisteigusi prijungtoji įmonė, taigi ne savo valstybėje narėje, ir dėl to ji ten įsisteigs nors ir antrinio įsisteigimo būdu, t.y. šioje byloje prijungianti įmonė (*SEVIC*) pagal jungimosi sutartį Liuksemburge išlaikė prijungtos įmonės (*SVC*) turtą, darbuotojus ir gamybos priemones, todėl turėjo „antrinę“ verslo vietą užsienyje⁶⁴. Kitaip tariant prijungtoji įmonė Liuksemburge po prijungimo užbaigimo tampa prisijungiančios Vokietijos įmonės filialu ar atstovybe. Paanalizuokime hipotetinę modelį, kai jungimesi dalyvauja Lietuvos ir pavyzdžiui Latvijos įmonės. Tarkime, jog Lietuvoje registruota įmonė X sudarė jungimosi sutartį su Latvijoje registruota įmone Y. Pagal jungimosi sutartį įmonė X prijungiama prie įmonės Y, kuriai pereina visas įmonės X turtas bei teisės ir pareigos. Kyla klausimas kaip įmonė Y Lietuvoje turėtų perimti įmonės X turtą bei teises ir pareigas. Šiuo atveju galima tokia situacija, jog įmonė Y Lietuvoje įsteigia filialą⁶⁵ (reikėtų, jog filialas būtų įsteigtas dar iki turto priėmimo - perdavimo akto pasirašymo dienos pagal jungimosi sąlygas) ir pačiose įmonės X jungimosi sąlygose turėtų būti numatyta, jog įmonės X turtas bei teisės ir pareigos pereina įmonės Y Lietuvos filialui⁶⁶.

Susijungimo atveju dėl pasibaigiančių įmonių turto perdavimo naujai įsteigtai įmonei, situacija būtų panaši, t.y. naujai įsteigta įmonė galėtų įsteigti filialą⁶⁷ kitoje valstybėje narėje (toje valstybėje narėje, kurioje yra viena iš pasibaigiančių įmonių) ir tuomet sudaryti turto bei teisių ir pareigų priėmimo perdavimo aktą su pasibaigiančiomis įmonėmis. Grįžtant prie aukščiau nurodyto pavyzdžio, situacija atrodytų taip: Lietuvoje registruota įmonė X sudaro susijungimo sutartį su Latvijoje registruota įmone Y. Pagal susijungimo sutartį įmonė X ir įmonė Y susivienija į naują įmonę X/Y, kuri įregistruojama Latvijoje, o pastarosios įmonės X ir įmonės Y pasibaigia nuo jų išregistravimo momento. Kad naujai įsteigta įmonė X/Y galėtų perimti įmonės X turtą Lietuvoje, tuomet įmonė X/Y iki turto perėmimo įsteigia savo filialą Lietuvoje, kuris ir perima įmonės X turtą bei teises ir pareigas⁶⁸.

2.1.3. Įsisteigimo laisvės apribojimų egzistavimas ir įsisteigimo laisvės apribojimų pateisinimas

⁶⁴ Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje *SEVIC Systems AG C-411/03*//Europos Teismo ataskaitos. 2005 P. I-10805. 35 ir 36 punktai

⁶⁵ Arba atstovybę.

⁶⁶ Pažymėtina, jog tai tik vienas iš galimų hipotetinių modelių, nes Latvijos įmonė Y Lietuvoje galėtų įsteigti ir atstovybę arba veikti Lietuvoje ir neįsteigusi nei filialo, nei atstovybės.

⁶⁷ Arba atstovybę.

⁶⁸ Kaip minėta 66 išnašoje, tai tik vienas iš galimų hipotetinių modelių, nes po susijungimo įsteigta įmonė galėtų perimti pasibaigiančių bendrovių turtą ir įsteigdama atstovybę arba veikdama neįsteigusi nei filialo nei atstovybės.

ETT *SEVIC* byloje konstatavo, jog tai, kad Vokietijos teisėje nevienodai traktuojamos įmonės pagal nacionalinį ir tarptautinį jungimosi pobūdį, t.y. priešingai nei nacionalinių jungimų atveju, jokia nuostata nenumato vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimų registravimo įmonių registre, ir dėl šios priežasties prašymai įregistruoti tokius jungimus paprastai atmetami, reiškia *apribojimą* EB sutarties 43 ir 48 straipsnių prasme, kuris prieštarauja įsisteigimo teisei⁶⁹. Pasak ETT, toks įsisteigimo laisvės apribojimas gali būti pateisinamas tik tada, kai juo siekiama teisėto, su EB sutartimi suderinamo, tikslo ir jei jis yra pateisinamas privalomaisiais viešojo intereso pagrindais. Be to, tokiu atveju būtina, jog jo taikymas būtų tinkamas taip siekiamo tikslo pasiekimui ir neviršytų to, kas būtina jam pasiekti⁷⁰. Šioje byloje ETT patvirtino savo ankstesnę praktiką dėl įsisteigimo laisvės apribojimų pateisinimo⁷¹. Pagal suformuotą ETT praktiką šioje byloje buvo pritaikytas taip vadinamas *keturių sąlygų* testas⁷². Pagal šį testą „nacionalinės taisyklės trukdančios pasinaudoti Sutarties garantuojamomis laisvėmis ar darančiomis jas mažiau patrauklesnes“ privalo atitikti visas keturias sąlygas, kad būtų pateisinamos:

- (1) jos privalo būti taikomos nediskriminuojant;
- (2) jos turi būti pateisintos privalomais viešojo intereso pagrindais;
- (3) jų taikymas turi būti tinkamas siekiamo tikslo įgyvendinimui ir
- (4) jos turi neviršyti to, kas būtina šiems tikslams pasiekti⁷³.

Pirmiausia šį testą ETT pritaikė bylose nagrinėdamas fizinių asmenų įsisteigimo laisvės apribojimus, pvz. *Kraus*⁷⁴, *Gebhard*⁷⁵ bylose bei vėlesnėse bylose *X and Y*⁷⁶ ir *du Saillant*⁷⁷ bylose.

⁶⁹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805. 20, 22 ir 23 punktai.

⁷⁰ Ten pat, 23 punktas.

⁷¹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2002 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje C-436/00 *X and Y v Riksskatteverket*//European Court Reports. 2002, P. I-10829, 49 punktas; Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2004 m. kovo 11 d. sprendimas byloje C-9/02 *Hughes de Lasteyrie du Saillant v Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie*//European Court Reports. 2004, P. I-2409. 49 punktas.

⁷² WERNER, F. Ebke. The European Conflict-of-Corporate-Laws Revolution: *Überseering, Inspire Art and Beyond*// The International Lawyer, 2004, Vol. 38, No. 3. P. 838.

⁷³ Ten pat. Taip pat žr. HIRT, Hans C. The ECJ's Decision in *Inspire Art Ltd.*//European Business Law Review, 2004, Vol. 15. P. 1207.

⁷⁴ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1993 kovo 31 d. sprendimas byloje C-19/92 *Dieter Kraus v Land Baden-Württemberg* // European Court reports. 1993, P. I-1663, 32 punktas.

⁷⁵ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1995 lapkričio 30 d. sprendimas byloje C-55/94 *Reinhard Gebhard v Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano*// European Court reports. 1995, P. I-4165, 37 punktas.

⁷⁶ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2002 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje C-436/00 *X and Y v Riksskatteverket*//European Court Reports. 2002, P. I-10829, 49 punktas.

⁷⁷ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2004 m. kovo 11 d. sprendimas byloje C-9/02 *Hughes de Lasteyrie du Saillant v Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie*//European Court Reports. 2004, P. I-2409. 49 punktas.

Vėliau šį testą ETT panaudojo ir bylose dėl įmonių įsisteigimo laisvės, t.y. pirmoji tokia byla buvo *Centros*⁷⁸, vėliau *Inspire Art*⁷⁹ ir taip pat *SEVIC*, *Marks & Spencer*⁸⁰, *Cadbury Schweppes*⁸¹ bylose.

Dėl privalomųjų viešojo intereso pagrindų, ETT nurodė, kad *tam tikromis aplinkybėmis ir laikantis tam tikrų sąlygų* šie viešojo intereso pagrindai galėtų pateisinti įsisteigimo laisvę ribojančią priemonę, t.y. a) kreditorių interesai; b) akcininkų mažumos interesai; c) darbuotojų interesai bei d) mokesčių kontrolės veiksmingumo ir verslo sandorių sąžiningumo išsaugojimas. *SEVIC* byloje nagrinėjamo prijungimo atveju, ETT konstatavo, kad negalima pateisinti atsisakymo įmonių registre įregistruoti toje valstybėje įsteigtos įmonės ir įmonės, kurios buveinė yra kitoje valstybėje narėje, jungimąsi, nes minėtiems viešojo intereso pagrindams pavojus nekyla. Ir be to, tokia taisyklė neproporcinga tikslams, skirtiems viešojo intereso pagrindams apsaugoti⁸².

2.2. *SEVIC* bylos reikšmė

Kai kurie teisės mokslininkai abejoja ETT sprendimo *SEVIC* byloje svarbumu. Pavyzdžiui vokiečių teisės mokslininkas Mathias M. Siems teigia, jog šį ETT sprendimą pakeičia Dešimtoji direktyva⁸³. Autoriaus nuomone, ETT sprendimą reikėtų laikyti vienu iš svarbiausių ETT sprendimų⁸⁴ įsisteigimo laisvės srityje dėl šių priežasčių:

- 1) Iki *SEVIC* bylos kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse, pavyzdžiui Šiaurės Europos šalyse, Austrijoje ir Vokietijoje, vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimaisi buvo visiškai neįmanomi⁸⁵. Tad nuo *SEVIC* bylos, minėtos valstybės nebegali atsisakyti registruoti vienos valstybės ribas peržengiančių jungimūsi vien dėl to, kad to nenumato ar draudžia šių valstybių nacionalinė teisė. Iš principo vadovaujantis ETT išaiškinimu *SEVIC*

⁷⁸ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1999 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-212/97 *Centros Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen*// European Court reports. 1999, P. I-01459. 34 punktas.

⁷⁹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje C-167/01 *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd.*// European Court reports. 2003, P. I-10155.133 punktas.

⁸⁰ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-446/03 *Marks & Spencer plc v David Halsey (Her Majesty's Inspector of Taxes)*// Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10837. 35 punktas.

⁸¹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje C-196/04 *Cadbury Schweppes plc and Cadbury Schweppes Overseas Ltd v Commissioners of Inland Revenue*//Europos Teismo ataskaitos. 2006, P. I-07995. 47 punktas.

⁸² Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805. 28, 30 ir 31 punktai.

⁸³ SIEMS, Mathias M. *SEVIC: Beyond Cross-Border Mergers*//European Business Organizational Law Review, 2007, Vol 8. P. 307.

⁸⁴ Tarp tokių ETT sprendimų kaip *Centros*, *Überseering* ir *Inspire Art* bylose.

⁸⁵ SIEMS, Mathias M. *The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?*//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol 1. P. 170; DAMMANN, Jens C. *Freedom of Choice in European Corporate Law*//The Yale Journal of International Law, 2004, Vol. 29. P. 489-490.

byloje, galima teigti, jog vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi gali įgyvendinti visos įmonės, kaip jos suprantamos pagal EB sutarties 48 straipsnį, su sąlyga, kad tokios įmonės turi teisę dalyvauti nacionaliniame jungimesi⁸⁶. Nors ETT nenurodė, pagal kokias taisykles turi būti įgyvendinami vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimaisi, viena iš išeičių būtų tai, jog tokių įmonių jungimosi atveju *mutatis mutandis* vadovaujamosi Trečiosios ir Dešimtosios direktyvų nuostatomis.

- 2) ETT aiškiai įtvirtino, jog vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi operacijoms yra taikomi EB sutarties 43 ir 48 straipsniai. Vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi operacijos yra ypatingi įsisteigimo laisvės įgyvendinimo būdai (formos)⁸⁷. Savo ankstesnėje praktikoje ETT yra pripažinęs, jog EB sutarties 43⁸⁸ straipsnis yra tiesiogiai galiojantis (veikiantis)⁸⁹, tad įmonės galėtų šiomis EB steigimo sutarties nuostatomis remtis savo nacionaliniame teisme, kuris privalo pripažinti, ginti ir įgyvendinti tokios nuostatos suteikiamas teises⁹⁰. Papildomai galima pridurti, jog šioje byloje ETT pažymėjo, jog Europos Bendrijos suderinimo taisyklių egzistavimas negali būti prielaida EB sutarties 43 ir 48 straipsniuose įtvirtintai įsisteigimo laisvei įgyvendinti⁹¹. Kitaip tariant naudojimas įsisteigimo laisve negali priklausyti nuo suderinančių direktyvų priėmimo⁹². Taigi įmonės gali vykdyti vienos valstybės ribas peržengiančius įmonių jungimus nepriklausomai nuo to ar priimtos Europos Bendrijos suderintos taisyklės dėl vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi.

⁸⁶ RØNFELDT T. & WERLAUFF E. Merger as a method of Establishment: on Cross-Border Mergers, Transfer of Domicile and Divisions, Directly Applicable under EC Treaty's Freedom of Establishment// European Company Law, 2006, Vol. 3 (3). P. 125.

⁸⁷ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805. 19 punktas.

⁸⁸ Iš principo, kadangi EB sutarties 43 straipsnis turi būti skaitomas kartu su 48 straipsniu, tai ir pastarasis pripažintinas tiesiogiai galiojančiu (veikiančiu).

⁸⁹ CRAIG, P., DE BURCA, G. EU Law, Text, Cases, and Materials. New York: Oxford University Press, Third Edition, 2003. P. 773; EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002 P. -341. Taip pat žr. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1974 m. birželio 21 d. sprendimas byloje 2/74 *Jean Reyners v Belgium*//European Court Reports. 1974, P. 00631. 32 punktas; Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1977 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje 71/76 *Jean Thieffry v Conseil de l'ordre des avocats à la cour de Paris* //European Court Reports. 1977, P. 00765; Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1994 m. balandžio 12 d. sprendimas byloje C-1/93 *Halliburton Services B.V. v Staatssecretaris van Financien*//European Court Reports. 1994, I-1137. 16 punktas.

⁹⁰ CAIRNS, Walter. Europos Sąjungos teisės įvadas. Vilnius: Eugrimas, 1999, P. 124.

⁹¹ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805. 27 paragrafas. Taip pat šiuo klausimu žr. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1992 m. sausio 28 d. sprendimas byloje C-204/90 *Hanns-Martin Bachmann v Belgian State* //European Court Reports, P. I-249, 11 punktas.

⁹² Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje *SEVIC Systems AG* C-411/03//Europos Teismo ataskaitos. 2005 P. I-10805. 68 punktas.

- 3) Nors *SEVIC* byla susijusi tik vienu iš jungimosi būdu, t.y. *prijungimu*, negalima paneigti, jog EB sutarties 43 ir 48 straipsniai turėtų būti taikomi ir *susijungimui*, kai du ar daugiau įmonių susivienija į naują įmonę, kuriai pereina visas reorganizuotų įmonių turtas bei jų teisės ir pareigos, remiantis ETT sprendimo *SEVIC* byloje 19 punktu⁹³. Tiesa kai kurie teisės mokslininkai nelaiko susijungimo kaip steigimosi formos dėl to, kad įmonės, kurios steigia naują įmonę, pasibaigia⁹⁴. Tokiai nuomonei sunku pritarti dėl šių motyvų: susijungimo atveju, įmonės iki susijungimo užbaigimo veikia kaip savarankiški juridiniai asmenys, galintys derėtis ir sudaryti sandorį dėl susijungimo. Tik užbaigus susijungimą, t.y. būtent išregistravus susijungime dalyvaujančias įmones, pastarosios nustoja egzistuoti. Susijungiančių įmonių veiklos pasibaigimas yra susijungimo pasekmė, o ne priežastis dėl kurios šios įmonės (dar prieš baigdamos veiklą) negali vykdyti susijungimo⁹⁵.
- 4) Papildant c), kai kurie autoriai teigia, jog remiantis ETT išaiškinimu *SEVIC* byloje, turėtų būti leidžiami ir vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių *skaidymas*⁹⁶, t.y. įmonių išdalijimas ir padalijimas. Skaidymas, kaip ir jungimasis, yra vienas iš reorganizavimo būdų⁹⁷ ir pagal ETT išaiškinimą *SEVIC* byloje vienos valstybės ribas peržengiančios įmonių skaidymo operacijos yra pripažintos kaip įsisteigimo laisvės įgyvendinimo būdai⁹⁸. Dėl to, galima daryti išvadą, jog atsisakymas juridinių asmenų registre registruoti vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių skaidymą, pažeistų EB sutarties 43 ir 48 straipsnius. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos lygiu vienos valstybės ribas peržengiančio skaidymo taisyklės nėra nustatytos, vykdant tokį skaidymą būtų galima vadovautis Šeštąją

⁹³ “Vienos valstybės ribas peržengiančių jungimūsi operacijos, kaip ir kitos įmonių reorganizavimo operacijos, atitinka skirtingose valstybėse narėse įsteigtų įmonių bendradarbiavimo ir pertvarkymo būtinybę. Jos yra ypatingi įsisteigimo laisvės įgyvendinimo būdai, kurie yra svarbūs geram vidaus rinkos veikimui, ir todėl priklauso ekonominei veiklai, kurios atžvilgiu valstybės narės yra įpareigosotos gerbti EB sutarties 43 straipnyje numatytą įsisteigimo laisvę”.

⁹⁴ VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 120

⁹⁵ Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje *SEVIC Systems AG C-411/03*//Europos Teismo ataskaitos. 2005 P. I-10805. 25 ir 26 punktai. Generalinis advokatas Tizzano šiuos argumentus naudojo nagrinėdamas prijungimo situaciją. Atsižvelgiant į tai, kad prijungimo ir susijungimo atveju yra veiklą be likvidavimo baigiančių įmonių, jo argumentai tinka ir įmonių susijungimo atvejui.

⁹⁶ SIEMS, Mathias M. *SEVIC: Beyond Cross-Border Mergers*//European Business Organizational Law Review, 2007, Vol 8. P. 314.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.97 straipsnis.

⁹⁸ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *C-411/03 SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805. 19 punktas. Pagal šį punktą visos įmonių reorganizavimo operacijos priskirtinos įsisteigimo laisvei.

direktyva⁹⁹, reglamentuojančia įmonių skaidymą nacionaliniu lygiu, ir atsižvelgiant į tai, kad skaidymas peržengia vienos valstybės ribas, Direktyva 2005/56¹⁰⁰.

Dėl vieno galima sutikti su Mathias M. Siems, t.y. jog ETT *SEVIC* byloje tik nustatė, jog Vokietijos įmonių registras negali atsisakyti įregistruoti jungimasi, bet ne *kaip* tą jungimasi atlikti¹⁰¹. Remiantis tuo, galima abejoti praktine *SEVIC* bylos svarba, nes nesant nustatytų specialių taisyklių dėl vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi, įmonės vykdydamos vienos valstybės ribas peržengiančius jungimosi procedūras susiduria su teisės aktų ir administraciniais sunkumais. Tarkime, jei jungimuisi taikoma kiekvienos iš jungimesi dalyvaujančių valstybių teisė, tuomet gali kilti problemų dėl šių teisės sistemų skirtumų. Pavyzdžiui, *SEVIC* bylos atveju Vokietijos ir Liuksemburgo teisės sistemos nustatė skirtingus reikalavimus dėl jungimosi sąlygų¹⁰².

SEVIC byla susijusi su taip vadinamu „įeinančiu jungimusi“ (anglų k. „*inbound merger*“ arba „*moving in*“ atvejis) arba „imigracijos“ atveju, kai nagrinėjama prisijungiančios įmonės teisė prisijungti kitą įmonę, registruotą kitoje valstybėje (šis apima atvejus, kai nacionalinės įmonės prisijungia įmones, kurios registruotos kitoje nei prisijungiančioji valstybėje). ETT *SEVIC* bylos sprendime neužsiminė apie tai ar ir „išeinantys jungimais“¹⁰³ arba „emigracijos“ atvejai, yra galimi pagal įsisteigimo laisvę. Pavyzdžiui „išeinančio jungimosi“ atvejis galėjo būti tada, kai jungimasi būtų atsisakęs registruoti ne Vokietijos įmonių registras, bet Liuksemburgo įmonių registras. Kaip jau minėta aukščiau, ETT *SEVIC* sprendime konstatavo, jog visos įmonių reorganizavimo operacijos priskirtinos įsisteigimo laisvei¹⁰⁴, tad atsižvelgiant į tai, autoriaus nuomone, draudimas vykdyti „išeinančius jungimus“ prieštarautų EB sutarčiai, kaip ribojantis įmonių įsisteigimo laisvę.

⁹⁹ 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 82/891/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl akcinių bendrovių skaidymo//Oficialusis Leidinys L 378, 1982 12 31, p. 47.

¹⁰⁰ SIEMS, Mathias M. *SEVIC: Beyond Cross-Border Mergers*//European Business Organizational Law Review, 2007, Vol. 8. P. 314

¹⁰¹ Ten pat. P. 309.

¹⁰² Ten pat.

¹⁰³ „Išeinančio jungimosi“ atveju nagrinėjama po prijungimo pasibaigiančios įmonės teisė dalyvauti prijungime, kai prisijungiančioji įmonė yra registruota kitoje valstybėje (šis apima atvejus, kai nacionalinės įmonės nori palikti savo įregistravimo valstybę, prisijungdamos prie kitoje, nei nacionalinė įmonė, valstybėje įregistruotos įmonės).

¹⁰⁴ Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805. 19 punktas

3. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMĄSIS PAGAL REGLAMENTĄ DĖL EUROPOS BENDROVĖS STATUTO

2001 m. spalio 8 d. ES Taryba priėmė Reglamentą 2157/2001/EB dėl Europos bendrovės statuto¹⁰⁵, kuris reglamentuoja juridinių asmenų, kurių teisinė forma yra Europos bendrovė (*Societas Europaea* arba SE), statusą, steigimą, struktūrą, buveinės perkėlimą ir kitus klausimus. Europos bendrovės galima steigti nuo 2004 m. spalio 8 d., kadangi iki tos datos valstybės narės privalėjo įgyvendinti 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyvą 2001/86/EB, papildančią Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus¹⁰⁶. 2004 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Europos bendrovių įstatymą¹⁰⁷, kuris užtikrina Reglamento nuostatų taikymą, ir kuris įsigaliojo nuo 2004 m. spalio 8 d. Taip pat įgyvendindamas Direktyvą 2001/86 Seimas tik 2005 m. gegužės 12 d. priėmė Įstatymą dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse¹⁰⁸, kuris įsigaliojo 2005 m. gegužės 28 d. Taigi realiai dėl įstatymo leidėjo uždelsimo tinkamu laiku įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktus dėl Europos bendrovių, steigti Europos bendrovės Lietuvos įmonėms buvo galima tik nuo 2005 m. vidurio.

Šiame darbo skyriuje nagrinėjami Europos bendrovę reglamentuojantys teisės aktai (tiek ES, tiek nacionaliniai) tiek, kiek tai susiję su vienu iš Europos bendrovės steigimo būdų¹⁰⁹, t.y. kai Europos bendrovė steigiama jungimo būdu, kadangi šiame jungimesi privalo dalyvauti įmonės, įregistruotos skirtingose valstybėse narėse.

Pagal Reglamento 2157/2001 2 straipsnio 1 dalį, steigiant Europos bendrovę jungimo būdu gali dalyvauti *tik akcinės bendrovės*. Šios bendrovės privalo būti:

- a) įsteigtos vadovaujantis valstybės narės teise,
- b) šių bendrovių registruota buveinė bei pagrindinė buveinė yra Bendrijoje ir
- c) bent dvi jungimesi dalyvaujančios akcinės bendrovės veikia vadovaudamosi skirtingų valstybių narių teise, t.y. šios bendrovės yra įsteigtos skirtingose valstybėse narėse.

¹⁰⁵ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1—21, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271.

¹⁰⁶ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Direktyva 2001/86/EB papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus//OL L 294, 2001 11 10, p. 22—32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272 – 282.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos Europos Bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2710.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse//Valstybės žinios. 2005, Nr. 67-2407.

¹⁰⁹ Pagal Reglamentą 2157/2001 Europos Bendrovė gali būti steigiama keturiais būdais: steigimas jungimo būdu (2 skirsnis), holdingo SE steigimas (3 skirsnis), dukterinės SE steigimas (4 skirsnis), egzistuojančios SE pertvarkymas į SE (5 skirsnis).

Pagal Reglamento 2157/2001 17 straipsnio 2 dalį, Europos bendrovė gali būti steigama *prijungimo* būdu ir *susijungimo* būdu. Steigiant Europos bendrovę prijungimo būdu, po prijungimo veiksianti bendrovė tampa SE tipo bendrove. Steigiant Europos bendrovę susijungimo būdu, SE tipo bendrove tampa po susijungimo naujai įsteigta bendrovė.

Verta panagrinėti Reglamento 2157/2001 19 straipsnį, kuris nustato, jog valstybės narės įstatymuose gali būti numatyta, kad bendrovė, kuriai taikoma tos valstybės narės teisė, negali dalyvauti steigiant SE jungimo būdu, jei tos valstybės narės kompetentingos institucijos pareiškia prieštaravimą tokiems veiksams. Iš Lietuvos perspektyvos, ši nuostata įgyvendinta Europos bendrovių įstatyme, kurio 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog prieštarauti Europos bendrovės steigimui jungimo būdu (tiek prijungimo, tiek susijungimo) gali Teisingumo ministerija. Taip pat šios teisės prieštarauti įgyvendinimui 2007 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino teisės prieštarauti akcinės bendrovės dalyvavimui Europos bendrovės steigime jungimo būdu įgyvendinimo tvarkos aprašą¹¹⁰. Iki šiol kiek Lietuvoje registruotos akcinės bendrovės dalyvavo Europos bendrovės steigime jungimo būdu, tai Teisingumo ministerija tam neprieštaravo¹¹¹. Kol kas Europos bendrovės steigime jungimosi būdu dalyvavo tik dvi Lietuvoje registruotos akcinės bendrovės¹¹², t.y. AB „SAMPO gyvybės draudimas“ (2006 m.) ir AB „SEESAM LIETUVA GYVYBĖS DRAUDIMAS“ (2007 m.). Pažymėtina, jog iki šiol t.y. iki 2008 m. rugsėjo 30 d., Lietuvoje nėra nė vienos registruotos Europos bendrovės, kuri būtų įsteigta jungimosi būdu¹¹³.

Pagal Reglamento 2157/2001 19 straipsnį, prieštaravimas dėl SE steigimo jungimo būdu gali būti pagrįstas tik viešaisiais interesais. Prieštarauti dėl Europos bendrovės steigimo jungimo būdu būtų galima, jei būtų pažeidžiami tokie viešieji interesai: smulkiųjų akcininkų ir kitų vertybinių

¹¹⁰ 2007 m. sausio 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 92 „Dėl teisės prieštarauti juridinio asmens buveinės perkėlimui į kitą valstybę ir kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) dalyvavimui Europos kooperatinės bendrovės steigime jungimo būdu ar akcinės bendrovės dalyvavimui Europos bendrovės steigime jungimo būdu įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios, 2007-02-03, Nr. 15-536.

¹¹¹ 2006 m. rugsėjo 25 d. Teisingumo ministro įsakymas Nr. 1R-291 „Dėl teisės prieštarauti Europos bendrovės steigimui jungimo būdu įgyvendinimo“//Valstybės žinios, 2006-09-30, Nr. 105-4020; 2007 m. spalio 18 d. Teisingumo ministro įsakymas Nr. 1R-424 „Dėl teisės prieštarauti Europos bendrovės steigimui jungimo būdu įgyvendinimo“//Valstybės žinios, 2007-10-23, Nr. 109-4465.

¹¹²Tiek AB „SAMPO gyvybės draudimas“, tiek AB „SEESAM GYVYBĖS DRAUDIMAS“ dalyvavo steigiant Europos bendrovę prijungimo būdu ir po prijungimo veikiančios bendrovės, kuri tapo SE tipo bendrove, buveinė yra Estijoje Žr. prieiga per internetą: http://ecdb.worker-participation.eu/show_overview.php?letter=A&orderField=se_name&status_id=3&title=Established%20SEs&PHPSES_SID=42098cc51fb02c7625fa460117b84b8c, prisijungta 2008 m. rugsėjo 30 d.

¹¹³Be to papildomai pažymėtina, kad Lietuvoje nėra nė vienos įsteigtos Europos bendrovės, prieiga per internetą: http://ecdb.worker-participation.eu/show_overview.php?letter=A&orderField=se_name&status_id=3&title=Established%20SEs&PHPSES_SID=42098cc51fb02c7625fa460117b84b8c, prisijungta 2008 m. rugsėjo 30 d.

popierių savininkų (pvz. obligacijų turėtojų), kreditorių, darbuotojų ir kitų suinteresuotų asmenų interesai.

Nepaisant to, jog Reglamente 2157/2001 nustatyti tam tikri reikalavimai dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų steigiant Europos bendrovę (pvz. reikalavimai dėl jungimosi sąlygų turinio, skelbiamos informacijos, sąlygų įvertinimo, darbuotojų dalyvavimo ir kt.), Reglamente 2157/2001 nustatyta bendra taisyklė, jog minėto reglamento skirsnyje dėl Europos Bendrovės steigimo jungimo būdu nenumatytais atvejais ar iš dalies numatytais atvejais bei neapibrėžtais klausimais kiekviena bendrovė, dalyvaujanti steigiant SE jungimo būdu, vadovaujasi tos valstybės narės, kurios ūkio subjektas ji yra, teise¹¹⁴. Iš principo Reglamente 2157/2001 nenustatoma naujų materialinių normų dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi, bet nustatomos kolizinės normos, reglamentuojančios, jog jungimosi procedūros privalo būti atliktos pagal kiekvienai bendrovei taikytinos valstybės narės teisę.

Reziumuojant galima įvertinti Reglamento 2157/2001 reikšmę vienos valstybės peržengiančio įmonių jungimosi reguliavimui, t.y. išskirti privalumus ir trūkumus, susijusius su vienos valstybės ribas peržengiančiu įmonių jungimusi. Pirmiausia apie trūkumus: 1) ribotas Reglamento 2157/2001 taikymas, t.y. a) vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis reglamentuojamas tik Europos bendrovės steigimo tikslais, skirtingose valstybės registruotos akcinės bendrovės gali jungtis tik steigdamos Europos bendrovę; b) jungimesi pagal Reglamentą 2157/2001 gali dalyvauti *tik akcinės bendrovės*; 2) dėl riboto Reglamento 2157/2001 taikymo, iš esmės jungimosi galimybe gali pasinaudoti tik didelės bendrovės, paliekant nuošalyje vidutines ir mažas įmones.

Privalumai: pirmasis teisės aktas Bendrijos lygiu iš dalies harmonizavęs taisyklės dėl vienos valstybės ribas peržengiančio akcinių bendrovių jungimosi¹¹⁵ (nors ir netiesiogiai, t.y. šiuo teisės aktu nebuvo siekiama reglamentuoti taisyklės dėl vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi).

¹¹⁴ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1—21, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271. 18 straipsnis.

¹¹⁵ BRATON, William W., McCACHERY Joseph A., VERMEULEN, Erik P.M. How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis (January 2008)//ECGI Working Paper No. 91/2008; Amsterdam Center for Law & Economics Working Paper No. 2008-01; Georgetown Law and Economics Research Paper No. 1086667. prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1086667>>, prisijungta 2008 m. spalio 10 d.

4. VIENOS VALSTYBĖS RIBAS PERŽENGIANTIS ĮMONIŲ JUNGIMASIS PAGAL DEŠIMTĄJĄ DIREKTYVĄ IR JĄ ĮGYVENDINANČIUS NACIONALINIUS TEISĖS AKTUS

Iki Direktyvos 2005/56 priėmimo buvo galima išskirti tris Europos Sąjungos valstybių narių grupes dėl vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi galimumo¹¹⁶:

- 1) valstybes nares, kuriose vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimaisi yra teisiškai galimi (leidžiami);
- 2) valstybes nares, kuriose vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis yra problemiškas;
- 3) valstybes nares, kuriose valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimaisi yra tiesiogiai negalimi (neleidžiami)¹¹⁷.

Prie pirmosios grupės valstybių narių priskirtinos Prancūzija, Ispanija ir Italija¹¹⁸. Kiti autoriai nurodo, jog vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių prijungimas buvo reglamentuotas ir galimas Graikijoje, Italijoje, Portugalijoje ir Liuksemburge¹¹⁹. Prie antrosios grupės valstybių narių priskirtinos Belgija, Olandija ir prie trečiosios grupės valstybių buvo galima priskirtinos Šiaurės šalys, Austrija, Vokietija¹²⁰.

4.1. Dešimtosios direktyvos priėmimo istorija

Pirmasis bandymas Europos Bendrijoje suvienodinti taisykles dėl vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi įvyko 1972¹²¹ m., kai buvo parengtas, remiantis EB sutarties 220 straipsniu (dabartinis 293 straipsnis), konvencijos projektas¹²². Konvencija nebuvo priimta ir vėliau

¹¹⁶ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 169

¹¹⁷ Ten pat.

¹¹⁸ Ten pat.

¹¹⁹ Bratton, William W., McCahery, Joseph A. and Vermeulen, Erik P.M. How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis (January 2008)//ECGI - Law Working Paper No. 91/2008; Amsterdam Center for Law & Economics Working Paper No. 2008-01; Georgetown Law and Economics Research Paper No. 1086667, prieiga per internetą <http://ssrn.com/abstract=1086667>, prisijungta 2008 m. gruodžio 3 d. P. 23.

¹²⁰ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol 1. P. 169.

¹²¹ Vanessa Edwards nurodo, jog pirminis konvencijos projektas buvo parengtas dar 1967 m. Žr. EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002 P. 394.

¹²² SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 171.

1984 m. gruodžio 14 d. EB Komisija pateikė pasiūlymą dėl Dešimtosios direktyvos¹²³. 1978 m. buvo priimta Trečioji direktyva¹²⁴, kuri harmonizavo taisykles dėl nacionalinių akcinių bendrovių jungimosi ir šios direktyvos nuostatos buvo perkeltos į 1984 m. Dešimtosios direktyvos projektą (pvz. jungimosi apibrėžimas, jungimosi sąlygos ir jų paskelbimas)¹²⁵. 1984 m. Dešimtosios direktyvos projektas taikomas tik akcinėms bendrovėms¹²⁶. 1984 m. Dešimtoji direktyva nebuvo priimta dėl vienos esminės priežasties, t.y. valstybių narių nesutarimo dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme. 1(3) straipsnis nustatė, jog valstybės narės, kol bus priimti vėlesni koordinuojantys teisės aktai, gali netaikyti Dešimtosios direktyvos nuostatų vienos valstybės peržengiančiam jungimuisi, jei bendrovė, neatsižvelgiant į tai ar ji dalyvauja jungimesi ar ne, po jungimosi nebeatitiktų sąlygų, reikalaujamų dėl darbuotojų dalyvavimo jos valdymo organuose¹²⁷. Kai kurioms valstybėms, buvo nepriimtina, kad darbuotojų dalyvavimas būtų privalomas, tuo tarpu kitos valstybės, pavyzdžiui Vokietija¹²⁸, baiminosi, kad būtent vienos valstybės ribas peržengiančiais įmonių jungimais būtų siekiama išvengti darbuotojų dalyvavimo valdyme reikalavimų¹²⁹.

Valstybių narių kompromisas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus buvo pasiektas 2001 metais priėmus Reglamentą 2157/2001 ir jį papildančią Direktyvą 2001/86¹³⁰, tad po šių teisės aktų priėmimo nebeliko kliūčių Dešimtosios direktyvos priėmimui.

2002 m. Aukščiausio lygio įmonių teisės ekspertų grupė¹³¹ savo ataskaitoje dėl modernaus įmonių teisės reguliavimo struktūros Europoje, rekomendavo Komisijai neatidėliotinai pristatyti peržiūrėtą Dešimtosios direktyvos pasiūlymą¹³². 2003 m. gegužės 21 d. Europos Komisija (toliau – Komisija) išleido komunikatą „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas

¹²³ Ten pat.

¹²⁴ 1978 m. spalio 9 d. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimis, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36

¹²⁵ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 171.

¹²⁶ EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002P. 395.

¹²⁷ Proposal for a tenth Council Directive based on Article 54 (3) (g) of the EEC Treaty concerning cross border mergers of public limited companies, COM (84) 724 final// Bulletin of the European Communities. January 8, 1985.

¹²⁸ UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.// European Business Law Review, Vol. 18, No. 3, 2007. P. 587.

¹²⁹ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 172; Taip pat žr. PANNIER, Matthias. The EU Cross Border Merger Directive – A New Dimension For Employee Participation and Company Restructuring//European Business Law Review, 2005, Vol. 16(6). P. 1424.

¹³⁰ Taip pat pažymėtina, jog Reglamente 2157/2001 vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis reglamentuotas kaip vienas ir Europos bendrovės steigimo būdų. Plačiau apie žr. 3 skyriuje.

¹³¹ Pastarąją grupę sudarė Komisija sudarė 2001 rugsėji.

¹³² 4 November 2002 Final Report of the High Level Group of Company Law Experts on Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe//prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf>, prisijungta 2008 m. spalio 28 d.

Europos Sąjungoje – veiksmų planas“, kuriame iškelė sau tikslą priimti Dešimtąją direktyvą¹³³. Atsižvelgiant į tai, Komisija 2003 m. lapkričio 18 d.¹³⁴ pateikė Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos pasiūlymą dėl vienos valstybės ribas peržengiančių bendrovių su akciniu kapitalu jungimosi¹³⁵. Vienu iš priežasčių lėmusių, jog buvo sugrįžta prie Dešimtosios direktyvos priėmimo yra, tai, jog 2001 m. priimant Reglamentą 2157/2001 kartu priimta Direktyva 2001/86, kuria buvo pasiektas kompromisas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus po jungimosi veiksiančioje Europos bendrovėje, pagal kurią jei dvi įmonės jungiasi steigdamos Europos bendrovę, ir vienos iš tų įmonių valstybės teisė įtvirtina darbuotojų dalyvavimo valdyme koncepciją, vadovai ir darbuotojų atstovai privalo tarpusavyje derėtis dėl susitarimo dėl priemonių, susijusių su darbuotojų dalyvavimu valdyme. Jei susitarimas nepasiekiamas tuomet taikomos standartinės taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo¹³⁶. Panašus pasiūlymas pateiktas ir Komisijos 2003 m. pateiktame Dešimtosios direktyvos projekte, kuriame nurodyta, jog darbuotojų dalyvavimas įgyvendinamas vadovaujantis Reglamento 2157/2001 ir Direktyvos 2001/86 nuostatomis¹³⁷. 1984 m. Dešimtosios direktyvos projektas skyrėsi nuo 2003 m. Dešimtosios direktyvos projekto pirmiausia tuo, kad pastarojo taikymo sritis platesnė. 1984 m. Dešimtosios direktyvos projektas taikytinas tik akcinėms bendrovėms, tuo tarpu 2003 m. Dešimtosios direktyvos projektas taikomas visoms bendrovėms su daliniu kapitalu, esančioms juridiniais asmenimis ir turinčioms atskirą turtą, kuriuo atsako už savo įsipareigojimus. Be to 1984 m. Dešimtosios direktyvos projekte reglamentuojant vienos valstybės įmonių jungimosi procedūras pateikiamos nuorodos į Trečiosios direktyvos nuostatas¹³⁸, tuo tarpu 2003 m. projekte nustatyta, jog jungimosi procedūroms, kurių nereglamentuoja direktyva, taikoma

¹³³ Europos Bendrijų Komisijos 2003 m. gegužės 21 d. komunikatas /COM/2003/0284 galutinis/ „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas Europos Sąjungoje – veiksmų planas“//prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0284:FIN:EN:PDF>>, prisijungta 2008 m. lapkričio 3 d.

¹³⁴ 1984 metų Komisijos pasiūlymas dėl Dešimtosios direktyvos buvo Komisijos atšauktas 2001m. Žr. UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 588.

¹³⁵ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of companies with share capital. COM (2003) 703 Final/prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0703:FIN:EN:PDF>, prisijungta 2008 m. spalio 4 d.

¹³⁶ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol 1. P. 172. Taip pat žiūrėti 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyvos 2001/86/EB papildančios Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus 3-7 straipnius.

¹³⁷ Ten pat. Žr. Dešimtosios direktyvos projekto 14 straipsnį, kuriame pateikiamos nuorodos į Reglamento 2157/2001 12 straipsnio (2), (3) ir (4) dalis bei Direktyvos 2001/86 3 straipsnio (1), (2) ir (3) dalis, (4) dalies pirmos pastraipos, pirmą subpastraipą ir antrą pastraipą, (5) dalis, (6) dalies pirmą ir antrą pastraipą, (7) dalis; 4 straipsnio (1) dalis, (2) dalies (g) punktas ir (3) dalis; 5 straipsnis; 6 straipsnis; 7 straipsnio (1) dalis, (2) dalies pirmos pastraipos (b) punktas, ir antrą pastraipą, ir (3) dalis; 8-12 straipsniai; Priedo 3 dalis.

¹³⁸ 1978 m. spalio 9 d. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimis, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36

valstybių narių teisė. 2004 m. lapkričio 26 d. Europos Sąjungos Taryba pateikė patobulintą pasiūlymą dėl Dešimtosios direktyvos projekto¹³⁹, kuris iš esmės atitinka priimtos Direktyvos 2005/56 tekstą ir dėl to plačiau čia nebus nagrinėjamas, o išsamiai analizuojamas priimtos Dešimtosios direktyvos nuostatos.

4.2. Dešimtosios direktyvos nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje

Kaip jau minėta anksčiau, Dešimtąją direktyvą Lietuvos Respublikos Seimas įgyvendino priimdamas du įstatymus, t.y. pirmiausia 2007 m. gruodžio 13 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas¹⁴⁰, kuris įsigaliojo 2008 m. gruodžio 29 d., ir 2008 m. birželio 17 d. buvo priimtas Įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi¹⁴¹, kuris įsigaliojo 2008 m. liepos 5 d. Direktyvą valstybės narės privalėjo įgyvendinti iki 2007 m. gruodžio 15 d.¹⁴², tad priimdamas abu įstatymus Seimas praleido Direktyvos įgyvendinimo terminą¹⁴³. Pirmasis įstatymas įsigaliojo keletą savaičių po Direktyvos įgyvendinimo termino pabaigos, o Direktyvos nuostatos dėl darbuotojų dalyvavimo buvo įgyvendintos tik daugiau kaip po pusmečio nuo Direktyvos įgyvendinimo termino pabaigos. Pažymėtina, kad Direktyvos įgyvendinimo laikotarpiu Lietuvos įmonės turėjo teisę dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame įmonių jungimesi vadovaujantis ETT išaiškinimu *SEVIC* byloje. Lietuvos juridinis asmenų registro tvarkytojas tuo metu nebūtų galėjęs atsisakyti įregistruoti tokio

¹³⁹ Council Proposal of 26 November 2004 for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of limited liability companies, 15315/04//prieiga per internetą: <<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/04/st15/st15315.en04.pdf>>, prisijungta 2008 m. lapkričio 25 d.

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi//Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3001.

¹⁴² Pagal Direktyvos 2005/56 19 straipsnį, iki 2007 m. gruodžio 15 d. turėjo įsigaliooti valstybių narių teisės aktai įgyvendinantys Direktyvą.

¹⁴³ Pažymėtina, jog Lietuva ne vienintelė valstybė narė, kuri laiku, t.y. iki 2007 m. gruodžio 15 d. įgyvendino Direktyvą 2005/56. Tarp tokių valstybių narių, kurios pavėlavo įgyvendinti Direktyvos nuostatas priskirtinos šios valstybės narės (skliaustuose nurodoma, kada valstybė narė įgyvendino Direktyvos nuostatas): Airija (2008 m. gegužės mėn.), Belgija (2008 m. birželio-liepos mėn.), Čekija (2008 m. balandžio mėn.), Italija (2008 m. birželio mėn.), Latvija (2008 m. gegužės mėn.), Lenkija (2008 m. liepos mėn.), Olandija (2008 m. birželio mėn.), Prancūzija (2008 m. liepos mėn.), Rumunija (2008 m. balandžio mėn.), Slovėnija (2008 m. birželio mėn.), Švedija (2008 m. vasario mėn.). Taip pat kai kurios valstybės narės nors ir praleido Direktyvos įgyvendinimo terminą, bet Direktyva šiose valstybėse įgyvendinta iki 2008 m. sausio 1d., t.y. Kipras (2008 m. gruodžio 31 d.), Slovakija (2008 m. sausio 1d.), Suomija (2008 m. gruodžio 31 d.). Pažymėtina, jog kai kurios valstybės nepateikė duomenų apie Direktyvos įgyvendinimą, tad tikėtina, jog šios valstybės narės dar neįgyvendino Direktyvos 2005/56: Graikija, Ispanija, Portugalija. Žr. prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=467093:cs&lang=lt&list=417712:cs,467093:cs.&pos=2&page=1&nbl=2&pgs=10&hwords=jungimusi~&checktexte=checkbox&visu=#FIELD_UK, prisijungta 2008 m. lapkričio 19 d.

jungimosi. Pavyzdžiui iki Direktyvos nuostatų įgyvendinimo Lietuvoje, buvo pradėtos AB „Sampo bankas“ (įregistruota Lietuvoje) prijungimo prie Danske Bank A/S (įregistruota Danijos karalystėje) procedūros¹⁴⁴. Galutinai Direktyvos nuostatos buvo įgyvendintos 2008 m. liepos 20 d., kai įsigaliojo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 666 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 “Dėl juridinių asmenų registro įsteigimo ir juridinių asmenų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo (toliau – Nutarimas). Šiuo Nutarimu papildyti juridinių asmenų registro nuostatai minėtų įstatymų taikymui užtikrinti. Pažymėtina, jog po Direktyvos 2005/56 įgyvendinimo termino pabaigos, Lietuvos įmonės galėjo dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame įmonių jungimesi ir jungimosi procedūras atlikti remiantis Direktyvos 2005/56 nuostatomis dėl to, kad po Direktyvos 2005/56 įgyvendinimo termino pabaigos, jos nuostatos tapo tiesiogiai galiojančios (veikiančios), t.y. suteikiančiomis teisę asmenims pasiremti Bendrijos teisės nuostata nacionaliniame teisme¹⁴⁵.

Lietuvoje juridinių asmenų reorganizavimą reglamentuoja CK¹⁴⁶, kuris nustato pagrindinius reorganizavimo principus (reorganizavimo būdus, reorganizavimo sąlygų, reorganizavimo ataskaitos bei reorganizavimo sąlygų turinio reikalavimus, taip reorganizavimo sąlygų vertimo bendrus reikalavimus, informavimo apie reorganizavimą reikalavimus, kreditorių teisių gynimo principus ir kt. esminius klausimus). Atskirų juridinių asmenų teisinių formų reorganizavimo ypatumus reglamentuoja tas teisinis formas reglamentuojantys teisės aktai¹⁴⁷, pvz. akcinių bendrovių ir uždaryjū akcinių bendrovių reorganizavimo ypatumus reglamentuoja Akcinių bendrovių įstatymas, kooperatinių bendrovių reorganizavimo ypatumus reglamentuoja Kooperatinių bendrovių įstatymas¹⁴⁸, žemės ūkio bendrovių reorganizavimo ypatumus reglamentuoja Žemės ūkio bendrovių įstatymas¹⁴⁹. Pagal CK 2.97 straipsnio 9 dalį šiuose paminėtuose atskiruose įstatymuose, galima numatyti kai kuriuos papildomus juridinio asmens reorganizavimo reikalavimus, atsisakyti ar pakeisti kai kurias reorganizavimo taisykles, jei tai numatyta CK arba susiję su juridinio asmens teisinės formos specifika¹⁵⁰. Reglamentuojant atskirų juridinių asmenų teisinių formų ypatumus turėtų būti laikomasi pagrindinių principų įtvirtintų CK VIII skyriuje¹⁵¹. Atskirų juridinių asmenų

¹⁴⁴ Žr. www.registrucentras.lt.

¹⁴⁵ CRAIG, P., DE BURCA, G. EU Law, Text, Cases, and Materials. New York: Oxford University Press, Third Edition, 2003. P. 179-180, 202-205

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.96-2.103 straipsniai.

¹⁴⁷ Ten pat, 2.97 straipsnio 9 d.

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2296.

¹⁴⁹ Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2001, Nr. 45-1574.

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys// Vilnius: Justitia, 2002. P. 213

¹⁵¹ Ten pat.

teisines formas reglamentuojančių įstatymų normos yra specialiosios CK normų, reglamentuojančių juridinių asmenų reorganizavimą, atžvilgiu.

Įstatymas¹⁵² reglamentuoja juridinių asmenų, kurių teisinė forma akcinė bendrovė ir uždaroji bendrovė, vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi, t.y. šiuo Įstatymu reglamentuojamas vienos iš juridinių asmenų teisinių formų vienas iš reorganizavimo būdų (jungimasis), kurio pobūdis yra tarpvalstybinis. Tad Įstatymo normos¹⁵³ yra specialios Akcinių bendrovių įstatymo¹⁵⁴ normų, reglamentuojančių bendrovių (akcinių ir uždaryjū akcinių) reorganizavimą, ir CK normų, reglamentuojančio juridinių asmenų reorganizavimą, atžvilgiu.

4.3. Dešimtosios direktyvos taikymas

Direktyvos 2005/56 1 straipsnis, nustatantis taikymo sritį, nurodo, jog direktyva taikoma jungimuisi tarp *ribotos atsakomybės bendrovių*. Direktyvos 2005/56 2 straipsnis apibrėžia *ribotos atsakomybės bendrovių* sąvoką, t.y.:

- 1) bendrovės, kurios numatytos Direktyvos 68/151/EEB¹⁵⁵ 1 straipsnyje¹⁵⁶. Šioje direktyvoje nurodytos Lietuvos ribotos atsakomybės bendrovės yra *akcinės bendrovės* ir *uždariosios akcinės bendrovės*, bei kitų valstybių narių akcinę bendrovę ir uždaryją akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos bendrovės.
- 2) bendrovės su daliniu kapitalu, esančios juridiniai asmenys ir turinčios atskirą turtą, kuriuo bendrovės atsako už savo įsipareigojimus, ir kurioms pagal nacionalinę teisę taikomos sąlygos dėl garantijų siekiant apsaugoti narių ir kitų asmenų interesus, kaip numatyta Direktyvoje 68/151/EEB¹⁵⁷. Profesoriaus J. Rickford nuomone, sunku suprasti kokias bendroves šis apibrėžimas turėtų apimti¹⁵⁸. Vis dėl to šį apibrėžimą turėtų apimti

¹⁵² Kartu su Įstatymu dėl darbuotojų dalyvavimo valdyje.

¹⁵³ Kartu su Įstatymu dėl darbuotojų dalyvavimo valdyje normomis.

¹⁵⁴ Specialūs Akcinių bendrovių įstatymo normų atžvilgiu, nes reglamentuoja *specialų* bendrovių reorganizavimo būdą (jungimąsi), kurio pobūdis tarpvalstybinis.

¹⁵⁵ 1968 m. kovo 9 d. Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo//Oficialusis Leidinys L 65, 14.3.1968, p. 8.

¹⁵⁶ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimūsi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 2 straipsnio 1 dalies a) punktas

¹⁵⁷ Ten pat. 2 straipsnio 1 dalies b) punktas.

¹⁵⁸ RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Volume 16 (6). P. 1401.

ribotos atsakomybės bendrovės, kurios atitinka Pirmosios direktyvos¹⁵⁹ reikalavimus dėl bendrovių registracijos, finansinės atskaitomybės, viešumo, teismo, negaliojimo ir atstovavimo¹⁶⁰. Pagal tokį ribotos atsakomybės bendrovių apibrėžimą iš Lietuvos perspektyvos, tai būtų kooperatinės bendrovės ir žemės ūkio bendrovės, nes jos iš esmės atitinka Direktyvoje 68/151/EEB nustatytus reikalavimus.

Kad galėtų dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi, *ribotos atsakomybės bendrovės* turi atitikti *visas* šias sąlygas:

- 1) jos yra įsteigtos pagal valstybės narės teisę,
- 2) jų registruota buveinė, centrinė administracija arba pagrindinė verslo vieta yra Bendrijoje, bei
- 3) bent dviem iš jungimesi dalyvaujančių bendrovių taikoma skirtingų valstybių narių teisė.

Pirmoji ir antroji sąlyga susijusi su reikalavimais, nustatytais EB sutarties 48 straipsnyje¹⁶¹, ir dėl to visos įmonės, kurios turi teisę pasinaudoti įsisteigimo laisve pagal EB sutarties 48 straipsnį, gali dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame įmonių jungimesi, su sąlyga, kad jos yra ribotos atsakomybės bendrovės¹⁶².

Trečioji sąlyga yra tokia, jog jungimasis turi peržengianti vienos valstybės ribas, t.y. jungimesi privalo dalyvauti bent dvi bendrovės, kurioms taikoma skirtingų valstybių narių teisė. Teisė ne Europos Sąjungoje registruotoms bendrovėms jungtis su Europos Sąjungoje registruotoms bendrovėms Direktyvoje 2005/56 nenustatyta. Pažymėtina, jog tai jau ne Europos Sąjungos institucijų kompetencijoje nustatyti tokius reikalavimus, nes būtų pažeistas Europos Bendrijų sutartyse įtvirtintas subsidiarumo principas. Minėti klausimai priklauso išimtinai valstybinių narių jurisdikcijai.

Pažymėtina, jog pagal Reglamentą 2157/2001 steigiant Europos bendrovę jungimo būdu gali dalyvauti tik tos akcinės bendrovės, kurių *registruota buveinė* ir *pagrindinė buveinė*¹⁶³ yra

¹⁵⁹ 1968 m. kovo 9 d. Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo//Oficialusis Leidinys L 65, 14.3.1968, p. 8.

¹⁶⁰ RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Volume 16 (6). P. 1401.

¹⁶¹ Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis// Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.

¹⁶² RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Volume 16 (6). P. 1401; UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 600.

¹⁶³ „Pagrindinės buveinės“ (Reglamento 2157/2001 angliškaime tekste vartojamas terminas „*head office*“) sąvoka suprantama kaip centrinės administracijos ir valdymo organų buvimo vieta. Europos bendrovių įstatyme vartojama sąvoka „nuolatinio valdymo organo buvimo vieta“.

Bendrijoje¹⁶⁴. Tokio reikalavimo nenustato Direktyva 2005/56, tad pagal Direktyvą vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali dalyvauti tos bendrovės, kurių registruota buveinė yra Europos Bendrijoje, bet pagrindinė buveinė gali būti už Europos Bendrijos ribų¹⁶⁵.

Taigi pagal šiuos Direktyvoje 2005/56 įtvirtintus ribotos atsakomybės bendrovių apibrėžimus, vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali dalyvauti tiek uždarnosios akcinės bendrovės ir akcinės bendrovės, tiek kooperatinės bendrovės. Teisė taikyti ar netaikyti Direktyvos 2005/56 nuostatas kooperatinėms bendrovėms palikta valstybėms narėms, nes minėtos Direktyvos 3 straipsnio 2 dalis nustato, jog valstybės narės gali priimti spėdimą netaikyti šios Direktyvos vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju, kai jungiasi kooperatinė bendrovė. Minėta teisė pasinaudojo Lietuva, nes Įstatymas taikomas tik uždarosioms akcinėms bendrovėms ir akcinėms bendrovėms, t.y. galimybė jungtis kooperatinėms bendrovėms pagal šį įstatymą neregamentuojama. Atsižvelgiant į suformuotą ETT praktiką *SEVIC* byloje bei tai, kad EB 43 ir 48 straipsnis taikomas visų teisinių formų įmonėms, manytina, jog tai, jog tokia teisė ES teisės aktais ir/ar nacionaliniais teisės aktais nenustatyta kitoms bendrovėms (pvz. kooperatinėms bendrovėms, žemės ūkio bendrovėms), negali paneigti šių bendrovių teisės dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi¹⁶⁶. Tarkime Lietuvoje registruota kooperatinė bendrovė dalyvautų reorganizavime prijungimo būdu prisijungiant kitoje valstybėje narėje registruotą su kooperacinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovę, kuri po prijungimo pasibaigtų. Jei Lietuvos juridinių asmenų registro tvarkytojas atsisakytų registruoti tokį prijungimą motyvuodamas tuo, jog Lietuvos teisės aktai nenumato vienos valstybės ribas peržengiančio kooperatinių bendrovių jungimosi, tuomet tokį registro atsisakymą būtų galima ginčyti nacionaliniame teisme remiantis ETT praktika dėl įsisteigimo laisvės *SEVIC* byloje¹⁶⁷.

Pagal Direktyvos 3 straipsnio 3 dalį, Direktyva netaikoma bendrovėms, kurių „tikslas bendras iš visuomenės surinkto kapitalo investavimas“. Tokios nuostatos įtvirtinimą lėmė tai, jog tokia nuostata buvo siekiama išvengti diskriminacijos tarp valstybių narių, kadangi tokios bendrovės

¹⁶⁴ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1—21, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271. 2 straipsnio 1 dalis. Pažymėtina, jog Reglamento 2157/2001 2 straipsnio 5 dalyje sudaryta valstybėms narėms galimybė leisti dalyvauti SE steigime bendrovėms, kurių pagrindinė buveinė yra už Europos Bendrijos ribų, bet šiuo atveju tokia bendrovė turi būti įsteigta vadovaujantis valstybės narės teise, toje valstybėje narėje turi registruotą buveinę bei *tikrą ir nuolatinių ryšių su valstybės narės ekonomika*.

¹⁶⁵ UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P-600.

¹⁶⁶ Su sąlyga, kad šių formų juridiniai asmenys turi teisę jungtis pagal nacionalinę teisę.

¹⁶⁷ Plačiau apie tai 2.2. poskyryje.

neturi teisinio subjektiškumo visose valstybėse narėse¹⁶⁸. Iš Lietuvos perspektyvos, pagal Įstatymo 1 straipsnio 3 dalį tai būtų bendrovės, kurios veikia pagal Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymą¹⁶⁹.

Vienos valstybės ribas peržengiančio įstatymo taikymo sritis

Kaip jau minėta, Direktyvą įgyvendinantis Įstatymas taikomas tik *uždarųjų akcinių bendrovių* ir *akcinių bendrovių* vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi, ir netaikomas *kooperatinėms bendrovėms*. Vienos valstybės ribas peržengiančiam tokių bendrovių jungimuisi būtinos šios prielaidos: (1) bendrovės gali jungtis tik su jų teisinę formą atitinkančiomis ribotos atsakomybės bendrovėmis, t.y. viena ar kelios *akcinės bendrovės* gali jungtis *su akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos* ribotos atsakomybės bendrovėmis (pvz. Lietuvos akcinė bendrovė (AB) prijungiama prie Estijos *aktsiaselts* (AS)) ir viena ar kelios *uždarosios akcinės bendrovės* gali jungtis *su uždarąją akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos* ribotos atsakomybės bendrovėmis¹⁷⁰ (pvz. Lietuvos uždaroji akcinė bendrovė (UAB) prijungiama prie Estijos *osaühing* (OÜ)); (2) bendrovės, su kuriomis jungiasi Lietuvos bendrovės, privalo būti įsteigtos pagal kitų ES valstybių narių teisę ir jų registruota buveinė, centrinė administracija arba pagrindinė verslo vieta yra Europos ekonominėje erdvėje¹⁷¹.

Jungimosi samprata pagal Direktyvą 2005/56

Pagal Direktyvos 2005/56 2 straipsnio 2) punktą, išskiriami trys vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi būdai:

- 1) prijungimas, kai vienos ar kelių bendrovių, baigiančių savo veiklą be likvidavimo procedūros, turtas ir įsipareigojimai pereina kitai veikiančiai bendrovei – įsigyjančiai bendrovei;
- 2) susijungimas, kai dviejų ar daugiau bendrovių, baigiančių savo veiklą be likvidavimo procedūros, turtas bei įsipareigojimai pereina naujai jų sukuriama bendrovei;

¹⁶⁸ UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P-600

¹⁶⁹ Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 74-3424.

¹⁷⁰ Vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 1 straipsnio 1 dalis.

¹⁷¹ Ten pat.

- 3) supaprastintas prijungimas, kai bendrovės baigiančios savo veiklą be likvidavimo procedūros, turtas bei išipareigojimai pereina bendrovei, kuri turi visus jos vertybinius popierius ar dalis, išreiškiančias bendrovės kapitalą.

Pažymėtina, jog Direktyvos preambulės (2) punktas nustato, jog valstybių narių įstatymai turi leisti vienos valstybės narės ribotos atsakomybės bendrovei jungtis su kitos valstybės narės ribotos atsakomybės bendrove, jei minėtų valstybių nacionalinė teisė leidžia tokių tipų¹⁷² bendrovių jungimąsi. Analogiška nuostata įtvirtinta Direktyvos 4 straipsnio 1 dalies a) pastraipoje, kurioje nustatyta, jog vienos valstybės peržengiančiame jungimesi gali jungtis tik tų tipų bendrovės, kurios turi teisę jungtis remiantis atitinkamos valstybės narės teisės aktų reikalavimais. Tai reiškia, jog jei valstybių narių nacionalinė teisė leidžia jungimesi dalyvauti *skirtingų tipų* bendrovėms (pvz. uždarają akcinę bendrovę atitinkanti ribotos atsakomybės bendrovė jungiasi su akcinę bendrovę atitinkančia ribotos atsakomybės bendrove), tuomet tokia teisė turėtų būti numatyta ir vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju. Lietuvos Respublikos teisės aktai leidžia jungtis tik tos pačios teisinės formos juridiniams asmenims, išskyrus numatytas išimtis¹⁷³. Atlikus įmonių teisinės formos reglamentuojančių teisės aktų analizę, pažymėtina, jog išimtis iš šios taisyklės nenustatyta nė viename iš jų. Tad iš principo pagal dabartinę reguliavimą ši taisyklė yra absoliuti. Atsižvelgiant į tai, kadangi Lietuvos Respublikos teisė nenumato skirtingų teisinių formų įmonių jungimosi, tuomet Lietuva neprivalo įteisinti vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių, su skirtingomis teisinėmis formomis, jungimosi ir dėl to skirtingų teisinių formų bendrovių jungimasis nebuvo įtvirtintas Įstatyme. Tuo tarpu kitose valstybėse narėse leidžiama jungtis skirtingų teisinių formų juridiniams asmenims, pavyzdžiui Estijoje¹⁷⁴, Jungtinėje Karalystėje¹⁷⁵. Įstatymas reglamentuoja tik akcinių bendrovių ir uždarujų akcinių bendrovių vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi. Šis įstatymas taip pat įtvirtina, jog Lietuvos akcinė bendrovė gali jungtis tik su akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovėmis. Tokia pati taisyklė numatyta ir dėl uždarujų akcinių bendrovių jungimosi. Pavyzdžiui, Lietuvos UAB galėtų jungtis su Latvijos SIA (uždarają akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovė), arba Lietuvos AB galėtų jungtis su Estijos AS (akcinę bendrovę

¹⁷² Direktyvoje vartojama sąvoka „bendrovių tipai“ atitinka Lietuvos teisės aktuose vartojamą sąvoką „teisinė forma“.

¹⁷³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.98 straipsnio 2 dalis

¹⁷⁴ Commercial Code of Republic of Estonia (consolidated text March 2008)// RT reference RT I 1995, 26-28, 355, prieiga per internetą: <<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>>, prisijungta 2008 m. spalio 1 d.

¹⁷⁵ Jungtinėje Karalystėje uždarają akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovė (*private limited liability company*) gali jungtis su akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrove (*public limited liability company*). Žr. RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Volume 16 (6). P. 1402.

atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovė), bet Lietuvos UAB negalėtų jungtis su Estijos AS. Tad jei Lietuvos UAB ketina jungtis su Estijos AS, pirmiausia pastarosioms reikėtų suvienodinti (pertvarkyti) savo teisinės formas pagal nacionalinę teisę, t.y. arba Estijoje registruotą AS pertvarkyti į OÜ (uždarąją akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovė), arba Lietuvoje registruotą UAB pertvarkyti į AB.

4.4. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų reglamentavimas pagal Direktyvą 2005/56

Pagrindinis principas įtvirtintas Direktyvoje 2005/56 yra toks, kad jei Direktyvoje nenustatyta kitaip, vienos valstybės ribas peržengiantis bendrovių jungimasis vykdomas pagal jungimesi dalyvaujančioms ribotos atsakomybės bendrovėms taikytinos nacionalinės teisės reikalavimus¹⁷⁶. Taigi nacionalinė teisė taikytina ribotai, t.y. tiek, kiek „jei direktyvoje nenustatyta kitaip“.

Nacionalinės teisės reikalavimai taikomi šiems vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi klausimams:

- 1) su vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sprendimų priėmimo procedūros;
- 2) bendrovių kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų ir darbuotojų teisių, kai kalbama ne apie Direktyvos 16 straipsnyje reglamentuojamas teises, apsaugos reikalavimai;
- 3) valstybės narių institucijų prieštaravimas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi dėl viešųjų interesų (su sąlyga, tik jei toks prieštaravimas galimas dėl nacionalinio jungimosi)¹⁷⁷.

Be aukščiau paminėtų atvejų, nacionalinės teisės nuostatos turėtų būti taikomos visiems kitiems jungimosi klausimams, kurių nereglementuoja Direktyva 2005/56. Bet šiuo atveju keliama viena esminė sąlyga, t.y. minėtos nacionalinės teisės nuostatos jokių būdu neturėtų riboti įsisteigimo laisvės ir laisvo kapitalo judėjimo, išskyrus atvejus, kai tokie apribojimai gali būti pateisinti pagal

¹⁷⁶ Direktyvos 2005/56 preambulės 3) punkte nustatyta: „Siekiant palengvinti vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi, turėtų būti nustatyta, kad kiekvienai taip besijungiančiai bendrovei ir bet kuriam susijusiam trečiajam asmeniui ir toliau galiotų nacionalinės teisės nuostatos ir formalumai, kurie taikomi valstybės viduje vykstančiam jungimuisi, jei šioje direktyvoje nenustatyta kitaip.“; Direktyvos 4 straipsnio 1 dalies b) pastraipa nustato: „Jei šioje direktyvoje nenumatyta kitaip, <...> b) bendrovė, dalyvaujanti vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi, laikosi jai taikomų nacionalinės teisės aktų ir formalumų.<...>“; Papildomai žr. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of companies with share capital. COM (2003) 703 Final 3 punktą bei direktyvos projekto 2 straipsnį.

¹⁷⁷ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas/Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 4 straipsnio 2 dalis. Pagal Lietuvos Respublikos įstatymus teisė prieštarauti juridinių asmenų reorganizavimui jungimosi būdu nenumatyta (išskyrus pagal Europos Bendrovių įstatymą steigiant SE).

ETT jurisprudenciją ir ypač dėl bendrojo intereso reikalavimų, ir yra būtini bei proporcingi siekiant minėtų pagrindinių reikalavimų¹⁷⁸. Kai kuriais atvejais Direktyva 2005/56 suteikia teisę valstybėms narėms nustatyti papildomus reikalavimus vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūroms, pvz. valstybės narės gali nustatyti papildomus reikalavimus dėl skelbiamos informacijos apie jungimąsi turinio¹⁷⁹. Kitas pavyzdys būtų tai, jog Direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog valstybės narės vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi dalyvaujančių bendrovių, veikiančių pagal jos teisę, atžvilgiu gali priimti nuostatas, užtikrinančias tinkamą vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi prieštaraujančių dalyvių (akcininkų) mažumos apsaugą¹⁸⁰.

Gali kilti klausimas kiek gi valstybės narės turi laisvės (diskrecijos) įgyvendindamos Direktyvos 2005/56 nuostatas. Pavyzdžiui Direktyvos 2005/56 5 straipsnis nustato, jog jungimosi sąlygų projekte pateikiami „*bent jau tokie duomenys*“, Direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų projektas paskelbiamas „*ne vėliau* kaip prieš mėnesį“¹⁸¹ iki visuotinio susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi. Iš vienos pusės teigiama, jog valstybėms narėms neturėtų būti suteikiama jokios diskrecijos įgyvendinant Direktyvos nuostatas, nes vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi bendros taisyklės yra nustatytoms tam, kad skirtingų taisyklių egzistavimas gali tokius jungimuisi padaryti neįmanomus¹⁸². Remiantis tuo, pavyzdžiui, valstybės narės negali nustatyti daugiau reikalavimų dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų turinio. Šiuos teiginius galėtų paremti Direktyvos 2005/56 preambulės 4 punktas, kuriame nustatyta, jog „turėtų būti nustatyti minimalūs tokio bendro [jungimosi] sąlygų projekto turinio reikalavimai, tuo pat metu paliekant bendrovėms laisvę susitarti dėl kitų nuostatų“. Šiame preambulės punkte atskleistas 5 straipsnyje įtvirtintos sąvokos „*bent jau tokie duomenys*“ tikslas, t.y. būtent tai, jog *bendrovėms* suteikiama teisė jungimosi sąlygose nustatyti papildomas sąlygas, o ne valstybėms narėms suteikiama teisė nustatyti papildomus reikalavimus dėl jungimosi sąlygų turinio įgyvendinant

¹⁷⁸ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. Preambulės (3) punktas.

¹⁷⁹ Ten pat. 6 straipsnio 2 dalis.

¹⁸⁰ Plačiau apie akcininkų teisių apsaugą žiūrėti 4.4.10 poskyryje.

¹⁸¹ Kaip matysime toliau, Įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog jungimosi sąlygos paskelbiamos ne vėliau kaip prieš 40 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi *ir pranešama visiems kreditoriams raštu*.

¹⁸² SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol 1. P. 172.

Direktyvą 2005/56. Iš kitos pusės teigiama, jog nėra būtinybės neigti bet kokią valstybių narių diskreciją¹⁸³, t.y. pripažįstama, jog valstybės narės turi ribotą diskreciją įgyvendindamos aukščiau paminėtas Direktyvos 2005/56 nuostatas. Šiuo atveju, vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis nėra neįmanomas, jei pavyzdžiui, valstybės narės turi skirtingas nuostatas dėl informavimo apie jungimąsi, t.y. jei keliami didesni reikalavimai paskelbimui, tai galimybės vykdyti vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi nėra užkertamos¹⁸⁴. Autorius pritartų nuomonei, jog valstybės narės turi ribotą diskreciją įgyvendindamos Direktyvos 2005/56 nuostatas, nes pačioje Direktyvoje tam tikrais atvejais yra tiesiogiai nustatoma galimybė valstybėms narėms nustatyti papildomus reikalavimus vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi¹⁸⁵. Bet kuriuo atveju, valstybės narės įgyvendindamos Direktyvos 2005/56 nuostatas privalo laikytis vieno esminio principo, t.y. valstybės narės neturėtų nepateisinamai riboti įmonių įsisteigimo laisvę. Daugeliu atveju kai nustatomi papildomi reikalavimai¹⁸⁶, pastaraisiais siekiama efektyviau apsaugoti akcininkų, kreditorių bei kitų suinteresuotų asmenų teises. Pavyzdžiui, Lietuvoje Įstatymo 6 straipsnyje numatytas alternatyvus informavimo apie jungimąsi būdas¹⁸⁷, taip pat prailgintas iki 40 dienų Direktyvoje 2005/56 įtvirtintas terminas skelbimui apie parengtas sąlygas, bei nustatytas papildomas reikalavimas kartu pranešti raštu ir visiems kreditoriams¹⁸⁸. Tad, autoriaus nuomone, tai, kad nustatomi papildomi reikalavimai dėl paskelbimo apie jungimąsi būdai, iš esmės neužkerta kelio vykdyti vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi.

Direktyvoje 2005/56 reglamentuoti šie vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi klausimai: jungimo sąlygų projekto reikalavimai (5 straipsnis), informavimo apie jungimąsi reikalavimai (6 straipsnis), jungimosi ataskaitos reikalavimai (7 straipsnis), nepriklausomo eksperto, vertinančio jungimosi sąlygas, ataskaitos reikalavimai (8 straipsnis), visuotinio susirinkimo pritarimas (9 straipsnis), pažymėjimas, išduodamas prieš jungimąsi (10 straipsnis), jungimosi teisėtumo patikrinimas (11 straipsnis), jungimosi užbaigimas ir registravimas (12 ir 13 straipsniai), jungimosi pasekmės (14 straipsnis), supaprastintas jungimasis (15 straipsnis) bei darbuotojų dalyvavimas (16 straipsnis). Daugelis nuostatų atkartoja arba yra panašios į 1978 m. Trečiosios

¹⁸³ Ten pat.

¹⁸⁴ Ten pat.

¹⁸⁵ Kaip jau minėta aukščiau, valstybės narės turi teisę nustatyti papildomus reikalavimus dėl skelbiamos apie jungimąsi informacijos turinio (Direktyvos 2005/56 6 straipsnio 2 dalis) bei dėl prieštaraujančių dalyvių (akcininkų) mažumos apsaugos (Direktyvos 4 straipsnio 2 dalis).

¹⁸⁶ Bent jau Lietuvoje.

¹⁸⁷ Apie parengtas jungimosi sąlygas paskelbiama tris kartus ne mažesniais nei 30 dienų intervalais.

¹⁸⁸ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 6 straipsnio 1 dalis.

direktyvos¹⁸⁹ nuostatas (pvz. 5, 6, 7, 8, 9, 12,13, 14 ir kt. straipsnius) ir Reglamento 2157/2001 bei Direktyvos 2001/86 nuostatas (16 straipsnis). Toliau darbe bus nagrinėjami Direktyvoje reglamentuojami klausimai, ir šis reglamentavimas lyginamas su Trečiosios direktyvos nuostatomis¹⁹⁰ ir Reglamentu 2157/2001 bei kaip Direktyva 2005/56 įgyvendinta Lietuvoje.

4.4.1. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygos

Direktyvos 5 straipsnio 1 dalis nustato, jog kiekvienos bendrovės valdymo ar administravimo organas parengia *bendrą* vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų projektą. Ši Direktyvos straipsnį įgyvendina Įstatymo 3 straipsnis ir pagal šio straipsnio 1 dalį jungimosi sąlygų projektus rengia bendrovių valdyba, arba jei pastaroji nesudaroma – bendrovės vadovas. Jungimosi sąlygų projekte turi būti nurodyta tokia informacija: a) kiekvienos besijungiančios bendrovės teisinė forma, pavadinimas, registruota buveinė ir po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančios bendrovės siūloma teisinė forma, pavadinimas ir registruota buveinė; b) vertybinių popierių ar dalių, išreiškiančių bendrovės kapitalą, keitimo santykis ir bet kokių grynujų išmokų dydis; c) vertybinių popierių ar dalių, išreiškiančių po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančios bendrovės kapitalą, paskirstymo sąlygos; d) galimas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi poveikis užimtumui; e) data, nuo kurios tokių vertybinių popierių ar dalių, išreiškiančių bendrovės kapitalą, turėjimas suteikia teisę jų turėtojams gauti pelno dalį, ir bet kokios specialios sąlygos, darančios įtaką šiai teisei; f) data, nuo kurios besijungiančių bendrovių sandoriai apskaitos tikslais laikomi bendrovės, veiksiančios po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi, sandoriais; g) teisės, kurias po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksianti bendrovė suteikia specialių teisių turintiems nariams ir vertybinių popierių, išskyrus dalis, išreiškiančias bendrovės kapitalą, savininkams arba su jomis susijusios siūlomos priemonės; h) bet kokios specialios lengvatos, suteikiamos ekspertams, nagrinėjantiems vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų projektą, arba besijungiančių bendrovių administravimo, valdymo, priežiūros ar kontrolės organų nariams; i) po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančios bendrovės įstatai; j) atitinkamais atvejais informacija apie procedūras, kurios taikomos nustatant po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi

¹⁸⁹ 1978 m. spalio 9 d. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimis, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36

¹⁹⁰ Nes būtent valstybių narių nacionaliniai įmonių jungimaisi yra reglamentuoti remiantis Trečiosios direktyvos nuostatomis.

veiksiančios bendrovės darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus sąlygas; k) informacija apie po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančiai bendrovei perėjusių turto ir įsipareigojimų įvertinimą; l) besijungiančių bendrovių finansinių atskaitomybių, naudojamų nustatyti vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygas, sudarymo datas. Įstatymo 3 straipsnis įgyvendindamas Direktyvos 5 straipsnį 1 dalį, nustato analogiškus reikalavimus dėl jungimosi sąlygų turinio¹⁹¹. Pažymėtina, jog supaprastinto vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju, kai vykdant prijungimą išigyjančioji bendrovė yra vienintelė išigyjamos bendrovės dalyvė, rengiant jungimosi sąlygas nereikalaujama įtraukti duomenų nurodytų 5 straipsnio b), c) ir e) punktuose¹⁹².

Lyginant Direktyvos 2005/56 reikalavimus dėl jungimosi sąlygų (5 straipsnis) su Trečiojoje direktyvoje (5 straipsnis) nustatytais reikalavimais, pažymėtina tai, jog Direktyva 2005/56 nustato daugiau reikalavimų jungimosi sąlygoms, pvz. vienos valstybės ribas peržengiančio jungimo sąlygose privalo būti pateikta informacija apie galimą vienos valstybės peržengiančio jungimosi poveikį užimtumui; atitinkamais atvejais informacija apie procedūras, kurios bus taikomos siekiant nustatyti po jungimosi veiksiančios bendrovės darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus sąlygas. Tokių sąlygų atsiradimas sietinas su valstybių narių pasiektu kompromisu dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatų įtraukimo. Atitinkamai informacijos apie poveikį užimtumui pateikimu siekiama papildomai apsaugoti darbuotojų teises. Be to nacionalinių jungimusių atveju (kuriuos reglamentuoja Trečioji direktyva), atskiras jungimosi sąlygas rengia kiekvienos jungimesi dalyvaujančios bendrovės valdymo ar administravimo organas, o vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju kiekvienos jungimesi dalyvaujančių bendrovių valdymo ar administravimo organai parengia *bendrą* jungimosi sąlygų projektą.

Trečiojoje direktyvoje nustatyta, jog keičiant akcijas į naujas po jungimosi veiksiančių bendrovių akcijas, po jungimosi pasibaigiančių bendrovių akcininkams akcijų kainos skirtumas gali būti išmokamas pinigais, bet tos išmokos negali būti didesnės kaip 10 procentų akcininkų gaunamų po jungimosi veiksiančių bendrovių naujų akcijų nominalios vertės¹⁹³. Šis ribojimas taip pat bus

¹⁹¹ Tiesa pažymėtina, jog Įstatyme nustatytas papildomas reikalavimas dėl pateikiamos informacijos jungimo sąlygose, jis iš esmės yra nereikšmingas, t.y. reikalaujama nurodyti jungimosi būdą (prijungimas ar sujungimas).

¹⁹² Direktyvos 2005/56 15 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa. Atitinkamai pagal Įstatymo 11 straipsnio 1 dalį supaprastinto jungimosi atveju netaikomi Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 3, 4, 5 ir 7 punktai dėl jungimosi sąlygų turinio.

¹⁹³ Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36. 3 straipnis; Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 67 straipsnio 5 dalis.

taikomas ir steigiant Europos bendrovę jungimo būdu¹⁹⁴. Tuo tarpu Direktyvoje 2005/56 numatyta išimtis iš šios taisyklės, t.y. akcijų kainų skirtumo išmokos gali viršyti 10 procentų po jungimo veiksiančių bendrovių naujų akcijų nominalios vertę jei tokia galimybę nustatyta pagal bent vienos susijusios valstybės narės nacionalinę teisę¹⁹⁵.

Vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi sąlygose privalo būti nurodyta po jungimo veiksiančios bendrovės buveinė¹⁹⁶. Kadangi vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis vyksta keliose skirtingose valstybėse narėse, tai po jungimosi veiksiančios bendrovės registruotos buveinės nurodymas leidžia nustatyti šiai bendrovei taikytiną teisę¹⁹⁷. Reikalavimas jungimosi sąlygose nurodyti registruotą buveinę įtvirtintas ir steigiant Europos bendrovę jungimo būdu¹⁹⁸. Bet dėl reikalavimų registruotai buveinei Direktyvos 2005/56 ir Reglamento 2157/2001 nuostatos skiriasi. Reglamente 2157/2001 nustatyta, jog Europos bendrovės *registruota buveinė* ir *pagrindinė buveinė* turi būti toje pačioje valstybėje narėje ir netgi valstybės narės gali reikalauti, jog Europos bendrovės pagrindinė buveinė ir registruota buveinė būtų toje pačioje vietoje¹⁹⁹. Direktyva tokio reikalavimo nenustato, ir tai reiškia, jog po jungimosi veiksiančios bendrovės registruota buveinė ir pagrindinė buveinė gali būti skirtingose valstybėse narėse²⁰⁰. Šiuo atveju verta panagrinėti situaciją kai po jungimosi veiksianti bendrovė registruojama valstybėje narėje, kuri vadovaujasi realios buveinės teorija, nes būtent pastaroji gali reikalauti, jog po jungimosi veiksiančios bendrovės registruota buveinė ir pagrindinė buveinė būtų vienoje vietoje. Ar minėta valstybė narė gali nustatyti tokį reikalavimą? Direktyvoje įtvirtinamas principas, jog jei

¹⁹⁴ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1—21, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271. 17 straipsnio 2 dalies a) ir b) punktai.

¹⁹⁵ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 3 straipsnio 1 dalis.

¹⁹⁶ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 5 straipsnio a) punktas; Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 3 straipsnio 1 dalies 1 punktas.

¹⁹⁷ UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 603.

¹⁹⁸ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1—21, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271. 20 straipsnio 1 dalies 1) punktas.

¹⁹⁹ Ten pat. 7 straipsnis. Pažymėtina, jog Lietuva pasirinko griežtesnį reikalavimą, t.y. Europos bendrovių įstatymo 4 straipsnio 1 dalis nustato, jog Europos bendrovės buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre, ir jos nuolatinio valdymo organo buvimo vieta turi sutapti.

²⁰⁰ UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 603; RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Vol. 16 (6).

nenustatyta Direktyvoje kitaip, vienos valstybės jungimuisi taikomos nacionalinės teisės nuostatos²⁰¹. Vadovaudamasi tuo, realios buveinės valstybė gali reikalauti, jog po jungimosi veiksiančios bendrovės registruota ir pagrindinė buveinė sutaptų. Prof. Rickford nuomone, nacionaliniai įstatymai, nustatantys, jog po jungimo veiksiančios bendrovės registruota ir pagrindinė buveinė turi sutapti, riboja įmonių įsisteigimo laisvę ir prieštarauja EB sutarčiai. Autorius pritaria šiai nuomonei, kadangi 1) vadovaujantis ETT praktika įsisteigimo laisvės srityje²⁰², vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi operacijos yra ypatingi įsisteigimo laisvės būdai, 2) minėti valstybių narių reikalavimai riboja įmonių įsisteigimo laivę ir 3) tokie ribojai nėra pateisinami privalomaisiais viešojo intereso pagrindais.

4.4.2. Informavimas apie vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi

Direktyvos 2005/56 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kiekviena iš jungimesi dalyvaujančių bendrovių vadovaujantis atitinkamos valstybės narės teisės aktais *ne vėliau kaip prieš mėnesį* iki sprendimą dėl jungimosi turinčio priimti visuotinio susirinkimo paskelbia bendrą jungimosi sąlygų projektą. Tokia pati nuostata įtvirtinta ir Trečiosios direktyvos 6 straipsnyje. Šią Direktyvos 2005/56 nuostatą įgyvendina Įstatymo 6 straipsnis, kurio 1 dalyje įtvirtinami papildomi reikalavimai dėl paskelbimo būdų. Įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinami du alternatyvūs informavimo apie jungimąsi būdai, t.y. arba

- 1) kiekviena besijungianti akcinė bendrovė ar uždaroji akcinė bendrovė apie parengtas jungimosi sąlygas turi viešai paskelbti įstatuose nurodytame dienraštyje tris kartus ne mažesniais kaip 30 dienų intervalais; arba
- 2) arba *ne vėliau kaip likus 40 dienų* iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi, viešai paskelbti įstatuose nurodytame dienraštyje vieną kartą ir pranešti visiems bendrovės kreditoriams raštu.

Iš esmės analogiški informavimo apie reorganizavimą būdai įtvirtinti CK 2.101 straipsnio 1 dalyje ir Akcinių bendrovių įstatymo 65 straipsnio 1 dalyje, tik pastaruoju atveju Įstatyme nustatytas ilgesnis 40 dienų terminas, jei jungimosi sąlygos skelbiamos vieną kartą²⁰³. Kaip matyti CK ir Akcinių bendrovių įstatyme nustatyti griežtesni reikalavimai dėl informavimo apie reorganizavimą

²⁰¹ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas/Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 4 straipsnio 1 dalies b) punktas

²⁰² *Centros, Überseering, Inspire Art* ir *SEVIC* bylose.

²⁰³ Tikėtina, kad tokio ilgesnio termino nustatymą lėmė tarpvalstybinis jungimosi pobūdis.

būdai nei tai nustato Trečiosios direktyvos 6 straipsnis²⁰⁴. Tad ir Įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatyti griežtesni reikalavimai dėl informavimo apie jungimąsi būdai nei tai nustato Direktyvos 6 straipsnio 1 dalis. Tokie griežtesni reikalavimai gali būti nustatomi tiek, kad jie nepateisinamai neribotų įsisteigimo laisvės, tad autoriaus nuomone, Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjo nustatyti papildomi reikalavimai informavimui apie jungimąsi neriboja įsisteigimo laisvės, nes iš esmės tokiais papildomais reikalavimais neužkertamas kelias vykdyti vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi. Tokiais papildomais reikalavimais siekiama efektyviau apsaugoti bendrovės kreditorių ir akcininkų teises.

Direktyvos 2005/56 6 straipsnio 2 dalyje nustatyti skelbiamos informacijos turinio reikalavimai, t.y. apie kiekvieną besijungiančią bendrovę tos valstybės narės nacionaliniame leidinyje skelbiami tokie duomenys: a) kiekvienos besijungiančios bendrovės tipas (teisinė forma), pavadinimas, registruota buveinė; b) registras, kuriame laikomi Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje nurodyti kiekvienos besijungiančios bendrovės dokumentai, ir registravimo numeris tame registre; c) kiekvienai besijungiančiai bendrovei nuoroda į priemones, kurių buvo imtasi siekiant įgyvendinti atitinkamos bendrovės kreditorių arba kiekvienos iš besijungiančių bendrovių mažumos dalyvių teises, ir adresas, kuriuo galima nemokamai gauti visą informaciją apie šias priemones. Tokių nuostatų Trečiojoje direktyvoje nenustatyta. Jų atsiradimą galima būtų paaiškinti poreikiu kuo efektyviau apsaugoti bendrovės kreditorių, dalyvių interesus.

Taip pat, pažymėtina, jog papildomai dėl skelbiamos informacijos turinio to paties straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog skelbimui ar pranešimui *mutatis mutandis* taikomi Akcinių bendrovių įstatyme nustatyti skelbimo ar pranešimo apie numatomą reorganizavimą turinio reikalavimai. Tad atitinkamai *mutatis mutandis* turėtų būti taikoma Akcinių bendrovių įstatymo 64 straipsnio 1 dalis, kuris nustato reikalavimus skelbimo ar pranešimo turiniui, t.y. skelbime ar pranešime apie parengtas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygas turi būti nurodyti Akcinių bendrovių įstatymo 63 straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 8 ir 9 punktuose išvardyti duomenys ir nurodyta, kur ir kada galima susipažinti su Akcinių bendrovių įstatymo 64 straipsnio 2 dalyje išvardytais dokumentais²⁰⁵.

²⁰⁴ Kai kurių valstybių narių įstatymai numato minimalius Direktyvoje nustatytus reikalavimus dėl informavimo apie reorganizavimą būdo, t.y. reorganizavimo sąlygos paskelbiamos ne vėliau kaip prieš 30 dienų iki visuotinio susirinkimo datos, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl reorganizavimo (pvz. Jungtinė Karalystė, Estija).

²⁰⁵ *Mutatis mutandis* vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju šie dokumentai būtų: bendros jungimo sąlygos; po jungimosi veiksiančios bendrovės įstatai; kiekvienos besijungiančios bendrovės 3 paskutinių metų metinė finansinės atskaitomybės dokumentai; jungimosi sąlygų vertinimo ataskaita; kiekvienos iš besijungiančių bendrovių valdymo ar administravimo organo parengtomis jungimosi ataskaitomis.

4.4.3. Valdymo ar administravimo organo ataskaita apie vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi

Lyginant Direktyvos 2005/56 reikalavimus dėl valdymo ar administracinio organo ataskaitos apie jungimąsi (7 straipsnis) su Trečiosios direktyvos reikalavimais (9 straipsnis), pažymėtina, jog Direktyvoje nustatyta daugiau reikalavimų, kurie turi pateikti ataskaitoje apie jungimąsi. Be Trečiojoje direktyvoje nurodytų reikalavimo paaiškinti ir pagrįsti ekonominius ir teisinius aspektus, Direktyva papildomai nustato reikalavimą *išaiškinti jungimosi poveikį akcininkams, kreditoriams ir darbuotojams*. Tokį papildomą reikalavimą lemia vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi specifiškumas, t.y. būtent taikytinos teisės pasikeitimas, dėl ko būtina apsaugoti suinteresuotų asmenų teises. Ataskaitas dėl jungimosi sąlygų pateikia kiekvienos iš jungimesi dalyvaujančių bendrovių valdymo ar administravimo organai. Ši Direktyvos straipsnį įgyvendina Įstatymo 5 straipsnis. Šiame Įstatymo straipsnyje nustatyti papildomi reikalavimai ataskaitos turiniui, t.y. ataskaitoje turi būti nurodyti *jungimosi tikslai ir paaiškintos jungimo sąlygos*. Šiame Įstatymo straipsnyje patikslinta, jog ataskaitą rengia jungimesi dalyvaujančių bendrovių valdybos, o jei valdybos nesudaromos, tuomet ataskaitą rengia bendrovės vadovai. Minėtame Įstatymo straipsnyje taip pat patikslinami terminai kada turi būti pateikta ataskaita suinteresuotiems asmenims susipažinimui, t.y. valdymo organai privalo užtikrinti, kad *ne vėliau kaip likus 40 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi*, kiekvienos jungimesi dalyvaujančios bendrovės akcininkai, kreditoriai, darbuotojų atstovai ar patys darbuotojai galėtų susipažinti su jungimosi ataskaita. Taip pat nustatytas tikslus terminas iki kada turi būti pateikta darbuotojų atstovų nuomonė apie jungimosi ataskaitą, t.y. darbuotojų atstovai nuomonę privalo pateikti dalyvaujančių bendrovių valdymo organams *ne vėliau kaip likus 30 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi*. Gauta darbuotojų atstovų nuomonė pridedama prie ataskaitos.

4.4.4. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų vertinimas

Direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kiekvienai besijungiančiai bendrovei parengiama dalyviams skirta nepriklausomo eksperto ataskaita, kurioje įvertinamos jungimo sąlygos. Pagal Direktyvą eksperto ataskaita turi būti pateikta ne vėliau kaip prieš mėnesį iki visuotinio dalyvių susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimo, dienos.

Pagal Direktyvą ekspertais gali būti fiziniai arba juridiniai asmenys. Minėtą Direktyvos straipsnį įgyvendina Įstatymo 4 straipsnis, kurio 1 dalyje nustatyta, jog nepriklausomu ekspertu gali būti audito įmonė. Taip pat šio Įstatymo straipsnio 6 dalyje nustatyta, jog bendrovių valdymo organai užtikrina, kad *ne vėliau kaip likus 40 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi*, kiekvienos besijungiančios bendrovės akcininkai, kreditoriai, darbuotojų atstovai ar patys darbuotojai galėtų susipažinti su jungimosi sąlygų vertinimo ataskaita.

Direktyvos 8 straipsnio 2 dalyje numatyta alternatyva, jog vietoj kiekvienos besijungiančios bendrovės vardu veikiančių ekspertų, nagrinėti jungimosi sąlygų bendrą projektą ir surašyti visiems dalyviams bendrą ataskaitą gali vienas ar keli tos valstybės narės, kurios teisės taikoma vienai iš besijungiančių bendrovių arba bendrovei, veikiančiai po jungimosi, teisminės ar administracinės institucijos šiuo tikslu bendru bendrovių prašymu paskirti arba vienos iš minėtų institucijų patvirtinti nepriklausomi ekspertai. Tikėtina, jog ši nuostata atsirado dėl to, kad pagal Direktyvą besijungiančių bendrovių valdymo ar administravimo organai parengia *bendrą* jungimosi sąlygų projektą, todėl tikslinga ir nustatyti, jog šias sąlygas gali vertinti bendru prašymus paskirtas ekspertas. Šios nuostatos įgyvendintos Įstatymo 4 straipsnio 2 ir 3 dalyse, kur nustatyta, jog jei bendru besijungiančių bendrovių prašymu jungimosi sąlygoms įvertinti ir bendrai jungimosi sąlygų vertinimo ataskaitai parengti norima paskirti bendrą nepriklausomą ekspertą (ekspertus), veikiantį pagal Lietuvos Respublikos teisę, tokiai audito įmonei turi pritarti juridinių asmenų registro tvarkytojas.

Apibendrinant abi šias alternatyvas, praktiškas šių nuostatų įgyvendinimas atrodytų taip, jei jungimesi dalyvauti bent viena Lietuvoje registruota bendrovė: pavyzdžiui, jungimesi dalyvauja Latvijos ribotos atsakomybė bendrovė SIA ir Lietuvos UAB, kur Latvijos SIA prijungiama prie Lietuvos UAB ir galimos šios alternatyvos:

- 1) kiekviena jungimesi dalyvaujanti bendrovė sudaro atskiras sutartis su nepriklausomu ekspertu, kurie kiekvienas atskirai įvertina bendras jungimosi sąlygas, arba
- 2) abiejų bendrovių prašymu paskiriamas vienas nepriklausomas ekspertas, kuris įvertina bendras jungimo sąlygas; taip pat antruoju atveju, jei bendru prašymu paskiriamas Lietuvos audito įmonė, tuomet tokiai audito įmonei turi pritarti Lietuvos juridinių asmenų registro tvarkytojas.

Direktyvos 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog nepriklausomo eksperto ataskaitos turinys turi atitikti bent jau reikalavimus nustatytus Trečiosios direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje. Įstatymo 4

straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad jungimosi sąlygų vertinimo ataskaitoje turi būti bent jau informacija, kurią Akcinių bendrovių įstatymas reikalauja pateikti reorganizavimo sąlygų vertinimo ataskaitoje, t.y. turi būti pateikiama ši informacija: 1) išvados dėl akcijų keitimo santykio teisingumo ir pagrįstumo; 2) metodai, panaudoti akcijų keitimo santykiui nustatyti, ir išvados dėl šių metodų tinkamumo bei įtakos nustatant akcijų vertę; 3) kilusių vertinimo sunkumų aprašymas²⁰⁶.

Direktyvos 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta, jog eksperto ataskaita nereikalaujama, jei taip nusprendžia *visi kiekvienos* besijungiančių bendrovių dalyviai. Analogiška nuostata nustatyta Įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje. Taip pat pažymėtina, jog tokia nuostata buvo įtvirtinta ir Trečiojoje direktyvoje nuo 2007 m. pabaigos²⁰⁷ ir atitinkamai Akcinių bendrovių įstatyme²⁰⁸. Pažymėtina, jog tokios nuostatos įgyvendinimas gali būti realiai įgyvendintas uždarosiose akcinėse bendrovėse²⁰⁹, nes akcinėse bendrovėse būtų praktiškai sunku gauti visų akcininkų sutikimą. Akcinėse bendrovėse smulkieji akcininkai kaip tik būtų suinteresuoti gauti vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų įvertinimą, todėl nesutiktų balsuoti dėl nepriklausomo eksperto ataskaitos atsisakymo.

4.4.5. Sprendimas dėl jungimosi

Direktyvos 9 straipsnis nustato, jog kiekvienos jungimesi dalyvaujančios bendrovės visuotinis narių susirinkimas priima sprendimą dėl pritarimo jungimosi sąlygų projektui. Šis sprendimas priimamas po to, kai valdymo ar administravimo organai parengia ir pateikia nariams ataskaitą apie jungimąsi pagal Direktyvos 7 straipsnį ir šią ataskaitą įvertina ekspertai pagal Direktyvos 8 straipsnį. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog bendrovės visuotiniam narių susirinkimui suteikiama teisė jungimosi išigaliojimą padaryti priklausomą nuo visuotinio narių pritarimo dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklių po jungimosi veikiančioje bendrovėje. Tokią teisę nustatyta kiekvienos jungimesi dalyvaujančios bendrovės visuotiniam dalyvių susirinkimui. Ši Direktyvos straipsnį įgyvendina Įstatymo 7 straipsnis, kuris iš esmės atitinka minėtąjį Direktyvos

²⁰⁶ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 63 straipsnio 3 dalis.

²⁰⁷ 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/63/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 78/855/EEB ir 82/891/EEB dėl reikalavimo, kad jungiant arba skaidant akcines bendroves nepriklausomas ekspertas parengtų ataskaitą//Oficialusis Leidinys L 300, 2007 p. 47. Direktyva 2007/63 papildė Trečiąją Direktyvą nuostata (10 straipsnio 4 dalis), jog jei visi kiekvienos jungiamų bendrovių akcininkai ir kitų vertybinių popierių, suteikiančių balsavimo teisę, turėtojai sutinka, nagrinėti bendrovių jungimo sąlygų projekto ir rengti ekspertų ataskaitos nereikia. Direktyvą 2007/63 valstybės narės privalo įgyvendinti iki 2008 m. gruodžio 31 d.

²⁰⁸ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 29, 34, 35, 37, 63, 64, 65, 70, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas//Valstybės žinios. 2008, Nr. 135-5241//. Įgyvendinant Direktyvos 2007/63 2 straipsnį, papildytas Akcinių bendrovių įstatymo 63 straipsnis 5 dalimi.

²⁰⁹ Arba uždarąją akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovėse.

straipsnį. Pažymėtina, jog šio straipsnio 3 dalyje numatyta išimtis, kad valstybės narės gali nustatyti, jog būtų nereikalaujama jungimosi sąlygų tvirtinti visuotiniame dalyvių susirinkime, jei yra įvykdomos Trečiosios direktyvos 8 straipsnyje numatytos sąlygos. Lietuva šiame Direktyvos straipsnyje numatytos išimties savo teisės aktuose nenustatė²¹⁰. Spendimo dėl jungimosi sąlygų patvirtinimo Trečiojoje direktyvoje reglamentuoja 7 straipsnis. Minėtas straipsnis nustato bendrą taisyklę dėl nacionalinių jungimų, t.y. visuotinio dalyvių susirinkimo sprendimai dėl jungimosi sąlygų patvirtinimo priimami kvalifikuota balsų dauguma. Dešimtoji direktyva nereglamentuoja kokia dauguma turi būti priimamas visuotinio dalyvių susirinkimo sprendimas dėl jungimo sąlygų patvirtinimo. Kadangi Direktyva nereglamentuoja šio klausimo, taikomos jungimesi dalyvaujančių bendrovių valstybių teisė²¹¹. Kokia dauguma turi būti priimamas visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas dėl jungimo sąlygų patvirtinimo nereglamentuoja ir Įstatymas. Bet Įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog jei Įstatyme nenustatyta kitaip, besijungiančioms akcinėms bendrovėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms taikomos Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, reglamentuojančios akcinių bendrovių ir uždarujų akcinių bendrovių reorganizavimą jungimo būdu. Akcinių bendrovių įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 10) punktas nustato, jog kvalifikuota dauguma, kuri negali būti mažesnė kaip 2/3 visų susirinkime dalyvaujančių akcininkų akcijų suteikiamų balsų, reikalinga priimant sprendimus dėl reorganizavimo sąlygų patvirtinimo. Minėta nuostata Akcinių bendrovių įstatyme buvo perkelta iš CK, kurio 2.96 straipsnio 3 dalis nustato, jog sprendimas dėl juridinio asmens reorganizavimo priimamas kvalifikuota balsų dauguma ir ji negali būti mažesnė nei 2/3 visų susirinkime dalyvaujančių dalyvių balsų. Į CK reikalavimas dėl 2/3 kvalifikuotos daugumos buvo perkeltas iš Trečiosios direktyvos 7 straipsnio. Tad atitinkamai, jei vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi dalyvauja bendrovės, kurioms taikytina Lietuvos Respublikos teisė, tuomet tų bendrovių visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimo sąlygų patvirtinimo priimamas kvalifikuota balsų dauguma, kuri negali būti mažesnė kaip 2/3 visų susirinkime dalyvaujančių akcininkų akcijų suteikiamų balsų.

Pažymėtina, jog pagal Lietuvos Respublikos teisę nacionalinių jungimusi atveju valdymo organai prieš pradėdami rengti reorganizavimo sąlygas privalo gauti visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą²¹². Tad kyla klausimas ar vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi

²¹⁰ Pažymėtina, jog ir Trečiosios direktyvos 8 straipsnyje numatyta išimtis nebuvo nustatyta Akcinių bendrovių įstatyme, kuris reglamentuoja bendrovių reorganizavimą.

²¹¹ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 4 straipsnio 1 dalies b) punktą.

²¹² Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 63 straipsnio 1 dalis.

atveju toks reikalavimas taip pat taikytinas besijungiančioms bendrovėms, kurioms taikytina Lietuvos Respublikos teisė? Autoriaus nuomone, atsakymas į šį klausimą nėra visiškai aiškus. Iš vienos pusės specialus įstatymas²¹³, reglamentuojantis vienos valstybės ribas peržengiantį bendrovių jungimąsi, nenustato reikalavimo prieš rengiant sąlygas gauti visuotinio akcininko susirinkimo pritarimą. Bet iš kitos pusės, minėtame įstatyme nustatyta, jog jungimosi atveju besijungiančioms Lietuvos bendrovėms taikomos Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, reglamentuojančios *spendimų dėl tokio jungimosi priėmimo procedūras*. Aiškinant siauriamai, tai turėtų apimti tik visuotinio dalyvių susirinkimo spendimų, kuriais tvirtinamos²¹⁴ vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygos, priėmimo procedūras. Aiškinant plečiamai, tai turėtų apimti bet kokius spendimus dėl jungimosi, kurie privalomi pagal nacionalinę teisę, įskaitant ir visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą jungimosi sąlygų rengimui²¹⁵.

4.4.6. Darbuotojų dalyvavimas valdyme

Pirmiausia pažymėtina, jog Trečiojoje direktyvoje nėra įtvirtintos nuostatos dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme.

Darbuotojų dalyvavime valdyme taisyklės nustato Direktyvos 2005/56 16 straipsnis. Europos Sąjungos Komisija 2003 m. pasiūlyme dėl Dešimtosios direktyvos pažymėjo, jog vienos valstybės ribas peržengiančių bendrovių jungimosi atveju darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos nustatytos Reglamente 2157/2001 ir Direktyvoje 2001/86 turėtų būti taikomos *mutatis mutandis*²¹⁶. Toks darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklių nustatymo principas ir buvo įgyvendintas, t.y. Direktyvos 16 straipsnis nustato pagrindinį principą dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme²¹⁷ ir įgyvendinant darbuotojų dalyvavimą vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju

²¹³ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.

²¹⁴ Pagal Įstatymo 7 straipsnį.

²¹⁵ Pažymėtina, kad pagal Akcinių bendrovių įstatymą tokiam visuotinio akcininko pritarimui nėra taikomas reikalavimas dėl kvalifikuotos 2/3 daugumos.

²¹⁶ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of companies with share capital. COM (2003) 703 Final//prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0703:FIN:EN:PDF>, prisijungta 2008 m. lapkričio 25 d. P. 4.

²¹⁷ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 16 straipsnio 1 ir 2 dalys.

Direktyvoje 2005/56 pateikiamos nuorodos į atitinkamus Reglamento 2157/2001 ir Direktyvos 2001/86 straipsnius²¹⁸.

Atsižvelgiant į tai, pirmiausia panagrinėkime, kaip reglamentuojamas darbuotojų dalyvavimas Europos bendrovėse pagal Reglamentą 2157/2001 ir Direktyvą 2001/86. Sąvoka „darbuotojų dalyvavimas priimant sprendimus“ apibrėžiama kaip „bet koks būdas, įskaitant informavimą, konsultavimą ir dalyvavimą, kuriuo darbuotojų atstovai gali daryti poveikį bendrovėje priimtiniams sprendimams“²¹⁹. Taigi pagal Direktyvą 2001/86 darbuotojų dalyvavimas priimant sprendimus pasireiškia informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo formomis²²⁰. Darbuotojų „dalyvavimas“ apibrėžiamas kaip darbuotojų atstovų įtaka bendrovės valdymui, kuri įgyvendinama per teisę rinkti, skirti bendrovės priežiūros ar administravimo organo narius, siūlyti juos skirti ir (ar) nepritarti jų paskyrimui (dalyvavimas)²²¹. Direktyva 2005/56 reglamentuoja tik darbuotojų *dalyvavimą* valdyje²²², o kitų darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus formų, t.y. informavimas ir konsultavimas, reglamentavimas paliekamas nacionalinei teisei, kurią harmonizuoja Europos Sąjungos teisė²²³. Pagrindinis darbuotojų dalyvavimo SE principas: *darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus taisyklės privalomai nustatomos kiekvienoje įsteigtoje Europos bendrovėje*²²⁴. Taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus yra nustatomos derybų tvarka sudarant susitarimą

²¹⁸ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 16 straipsnis.

²¹⁹ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Direktyva 2001/86/EB papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22—32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272 – 282. 2 straipsnio h) punktas. Taip pat žr. Įstatymo dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos Bendrovėse 3 straipsnio 4 dalį.

²²⁰ Žr. Direktyvos 2001/86 2 straipsnio i), j) ir k) punktus. Taip žr. Įstatymo dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos Bendrovėse 3 straipsnio 2, 7 ir 10 dalis.

²²¹ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Direktyva 2001/86/EB papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22—32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272 – 282. 2 straipsnio k) punktas. Taip pat žr. Įstatymo dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos Bendrovėse 3 straipsnio 2 dalį

²²² Direktyvos 2005/56 16 straipsnio 2 dalyje yra pateikiama nuoroda į Direktyvos 2001/86 3 straipsnį.

²²³ PANNIER, Matthias. The EU Cross Border Merger Directive – A New Dimension For Employee Participation and Company Restructuring//European Business Law Review, 2005, Vol. 16(6). P. 1424, 1435-1436. Šiame straipsnyje teigiama, jog Direktyva 2005/56 reglamentuoja *nacionalinių įmonių* jungimąsi, kai tuo tarpu Reglamentu 2157/2001 reglamentuojami Europos bendrovės veiklos klausimai ir pagal kurį yra Europos bendrovė yra *supranacionalinė įmonė*, turinti transnacionalinį teisinį subjektiškumą. Dėl to, Direktyva 2005/56 nereglamentuoja darbuotojų informavimo ir konsultavimo, bet tai nereiškia, jog yra palikta teisės spraga, nes šiuos klausimus reglamentuoja ES teisė. Europos bendrovei Direktyva 2001/86 nustato specialų informavimo ir konsultavimo režimą, kuris dalinai yra nepriklausomas nuo harmonizuotos nacionalinės teisės (Direktyvos 2001/86 preambulės 6 punkte nustatyta, jog visais SE steigimo atvejais reikėtų užtikrinti informavimo ir konsultavimo tvarką transnacionaliniu lygmeniu). Direktyvoje nustatytas specialus režimas taikomas, jei šalis susitarimu nenustato darbuotojų informavimo ir konsultavimo taisyklių. Bet šalis taip pat gali susitarti netaikyti Europos bendrovės darbuotojų informavimo ir konsultavimo taisyklių, ir vietoj to taikyti nacionalines valstybių narių taisykles, kuriose Europos bendrovė turi darbuotojų. Tokia taisyklė taikoma darbuotojų informavimui ir konsultavimui pagal Direktyvą 2005/56 dėl nacionalinės teisės taikymo.

²²⁴ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Direktyva 2001/86/EB papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22—32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272 – 282. 2 straipsnio 2 dalis.

arba jei susitarimas derybų keliu nepasiekiamas, nustatomos standartinės taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse²²⁵.

Tiek Direktyvoje 2005/56, tiek Direktyvoje 2001/86, įtvirtinto darbuotojų dalyvavimo valdyme režimo esmę sudaro tai, jog po jungimosi veiksiančioje bendrovėje būtų išlaikytas darbuotojų dalyvavimo valdyme režimas, kurį darbuotojai turėjo besijungiančiose bendrovėse, t.y. įtvirtinamas taip vadinamas „prieš ir po“ principas²²⁶.

Bet, priešingai nei Direktyvoje 2001/86, Direktyvos 2005/56 16 straipsnyje nustatytas pagrindinis darbuotojų dalyvavimo valdyme po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančioje bendrovėje yra toks: *po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančiai bendrovei taikomos darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus taisyklės, jei tokios yra, galiojančios valstybėje narėje, kurioje yra bendrovės registruota buveinė*²²⁷. Po jungimosi veiksianti bendrovė yra nacionalinės teisės subjektas, todėl jai pirmiausia taikomos nacionalinės teisės nuostatos dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme, jei tokios yra nustatytos.

Bet Direktyvos 16 straipsnio 2 dalyje nustatytos trys papildomos sąlygos, kurioms esant po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi taikomos darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklės nustatytos Direktyvoje 2005/56²²⁸:

- 1) kai bent vienos besijungiančios bendrovės šešis mėnesius iki 6 straipsnyje nurodyto vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų projekto paskelbimo vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip 500 ir toje bendrovėje taikoma darbuotojų dalyvavimo²²⁹ sistema²³⁰, arba

²²⁵ Ten pat.

²²⁶ UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 609. Taip pat žiūrėti Direktyvos 2001/86 preambulės 18 punktą, kuris ir įtvirtina „prieš ir po“ principą: „svarbiausias šios Direktyvos principas ir joje nustatytas tikslas yra apsaugoti darbuotojų įgytas dalyvavimo priimant bendrovės sprendimus teises. Atsižvelgiant į darbuotojų teises, galiojusias prieš įsteigiant SE, jiems turėtų būti suteiktos teisės dalyvauti priimant sprendimus SE („prieš“ ir „po“ principas). Dėl to toks požiūris turėtų būti taikomas ne tik steigiant naują SE, bet ir struktūriniais veikiančios SE pokyčiams ir jų proceso paveiktoms bendrovėms“.

²²⁷ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 16 straipsnio 1 dalis

²²⁸ Tiksliau *mutatis mutandis* taikomos Direktyvos 2001/86 tam tikros nuostatos.

²²⁹ Kaip ji apibrėžtas Direktyvos 2001/86 2 straipsnio k) punkte.

²³⁰ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 16 straipsnio 2 dalis.

- 2) kai po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančiai bendrovei taikoma nacionalinė teisė nenustato bent jau tokio pat darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus lygio, koks buvo atitinkamose besijungiančiose bendrovėse²³¹, arba
- 3) kai po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančiai bendrovei taikoma nacionalinė teisė nesuteikia po jungimosi veiksiančios bendrovės padalinių, esančių kitose valstybėse narėse, darbuotojams tokių pačių teisių naudotis dalyvavimo priimant sprendimus teisėmis, kokias turi darbuotojai, dirbantys valstybėje narėje, kurioje yra po jungimosi veiksiančios bendrovės registruota buveinė²³².

Tad jei po jungimosi veiksiančios bendrovės nacionalinė teisė nenustato tokios paties darbuotojų dalyvavimo valdyme apimties, kuri buvo atitinkamoje besijungiančioje bendrovėje, t.y. dalyvavimo valdyme apimtis yra sumažinta ar iš vis nenumatyta, tik tuomet *mutatis mutandis* taikomos Direktyvoje 2001/86 įtvirtintos darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklės²³³. Direktyvos 2006/56 16 straipsnio 3 dalyje nurodyti Direktyvos 2001/86 straipsniai bus taikoma, jei bus tenkinama bent viena iš aukščiau išvardytų trijų papildomų sąlygų.

Taigi išvada būtų tokia, kad jei nė vienos iš besijungiančių bendrovių nacionalinė teisė nenumato darbuotojų dalyvavimo valdyme, tuomet po jungimo veiksiančiai bendrovei nebus taikomi reikalavimai dėl darbuotojų dalyvavimo nuostatų taikymo. Atitinkamai, jei bent vienos besijungiančių bendrovių nacionalinė teisė nustato darbuotojų dalyvavimą valdyme, tuomet po jungimo veiksiančiai bendrovei praktiškai visuomet bus taikomos darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos²³⁴.

Kaip ir Direktyvos 2001/86 atveju, taip ir Direktyvos 2005/56 atveju, taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme yra nustatomos darbuotojų atstovų ir bendrovės valdymo organų derybų tvarka sudarant susitarimą arba jei susitarimas derybų keliu nepasiekiamas, nustatomos

²³¹ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 16 straipsnio 2 dalies a) punktas (Darbuotojų dalyvavimo lygis įvertinamas pagal darbuotojų atstovų procentinę dalį administravimo ar priežiūros organe arba jų komitetuose, arba valdymo grupėje, kuri atsakinga už bendrovės pelno vienetus, atsižvelgiant į darbuotojų dalyvavimą).

²³² 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 16 straipsnio 2 dalies b) punktas.

²³³ UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement.// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P.609.

²³⁴ PANNIER, Matthias. The EU Cross Border Merger Directive – A New Dimension For Employee Participation and Company Restructuring//European Business Law Review , 2005, Vol. 16(6). P. 1437.

standartinės taisyklės dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veiksiančioje bendrovėje²³⁵.

Darbuotojų dalyvavimo valdyme²³⁶ taisyklės reglamentuotos ir privalomos aštuoniolikoje Europos Sąjungos valstybių narių, t.y. Airijoje, Austrijoje, Čekijoje, Danijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Lenkijoje, Liuksemburge, Maltoje, Olandijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje²³⁷. Bet darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklių taikymo apimtys labai skiriasi kiekvienoje iš šių valstybių²³⁸.

Darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklės neprivalomos šiose valstybėse narėse: Belgija, Estija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Italija, Latvija ir Lietuva²³⁹. Taip pat darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklės nenustatytos ir naujose valstybėse narėse, t.y. Bulgarijoje²⁴⁰ ir Rumunijoje²⁴¹. Todėl jei Lietuvos bendrovė ar bendrovės dalyvautų vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi su bendrove ar bendrovėmis, kurioms taikytina vienos iš aukščiau išvardytų valstybių teisė, tuomet po jungimosi veiksiančiai bendrovei, ar jos registruota buveinė būtų Lietuvoje, ar toje kitoje valstybėje, darbuotojų dalyvavimo nuostatos nebūtų taikomos. Taigi tokios jungimosi procedūros, kai netaikomos darbuotojų dalyvavimo nuostatos, iš esmės supaprastina patį jungimąsi ir suteikia galimybę pakeisti bendrovei taikytiną teisę įvykdant tarpvalstybinį bendrovių jungimąsi. Tai aktualu Baltijos šalių²⁴² ribotos atsakomybės bendrovėms, kurios dažnai vykdo veiklą bent dvejuose ar netgi visose trijose Baltijos šalyse. Tuo būdu pavyzdžiui, jei nustatomas palankesnis juridinių asmenų mokestinis režimas Estijoje (nei Lietuvoje)²⁴³, ir Lietuvos bendrovė vykdo veiklą Estijoje per dukterinę bendrovę, tuomet Lietuvoje registruotai bendrovė galėtų perkelti savo

²³⁵ Direktyvos 16 straipsnio 3 dalis taikoma kartu su 4, 5, 6, ir 7 dalyje numatyta specifika.

²³⁶ Darbuotojų dalyvavimas valdyme kitaip dar vadinamas „valdybos lygio atstovavimu“ (angl. k. *board level representation*)

²³⁷ PANNIER, Matthias. The EU Cross Border Merger Directive – A New Dimension For Employee Participation and Company Restructuring//European Business Law Review , 2005, Vol. 16(6). P. 1425.

²³⁸ Ten pat. Vienuolikoje šių valstybių darbuotojų dalyvavimo nuostatos yra plačiai paplitusios, ir septyniose valstybėse narėse darbuotojų dalyvavimo taisyklės taikomos tik valstybės įmonėse ar buvusiose valstybės įmonėse (privatizuotose).

²³⁹ PANNIER, Matthias. The EU Cross Border Merger Directive – A New Dimension For Employee Participation and Company Restructuring//European Business Law Review , 2005, Vol. 16(6). P. 1424. Taip pat žr. MORAN, Stephen J. Establishing Establishment – A Modern Chimera An Investigation Into Securing the Right of Establishment For Companies Within the Internal Market of the European Community//Irish Student Law Review, 2007, Vol. 15. P. 15.

²⁴⁰ Bulgarijoje darbuotojai turi teisę būti išklaustyti visuotiniame dalyvių susirinkime. Žr. Prieiga per internetą http://www.worker-participation.eu/national_industrial_relations/across_europe/board_level_representation, prisijungta 2008 m. lapkričio 25 d.

²⁴¹ Žr. prieigą per internetą: <http://www.worker-participation.eu/national_industrial_relations/across_europe/board_level_representation>, prisijungta 2008 m. lapkričio 25 d.

²⁴² Lietuvos, Latvijos ir Estijos.

²⁴³ Arba dėl kitokių tikslų (pvz. palankesnė veiklai (mažiau apribojimų) taikytina teisė ir pan.), nors esminis kriterijus vis tik laikytinas mokestinis režimas.

registruotą buveinę į Estiją, kartu pakeičiant bendrovei taikytiną teisę, įvykdant Lietuvoje registruotos bendrovė prijungimą prie Estijoje registruotos dukterinės bendrovės.

Kaip jau minėta, darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklių taikymo apimtys skiriasi atskirose valstybėse narėse, tad būtų galima išskirti valstybių narių grupę, kur darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklės taikomos ribotai, t.y. tik valstybės įmonėse (viešieji juridiniai asmenys). Prie tokių valstybių grupės būtų galima priskirti Airiją, Graikiją, Lenkiją²⁴⁴, Portugaliją²⁴⁵. Šiuo atveju, jei vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi dalyvauti bendrovė, kuri yra privatus juridinis asmuo, tai po jungimosi veiksiančiai bendrovei darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos nebūtų taikomos.

Direktyvos 2005/56 nuostatos dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme Lietuvoje įgyvendintos atskiru įstatymu²⁴⁶. Detaliau šis įstatymas šiame darbe nebus nagrinėjamas, bet pažymėtina, jog įstatymas iš esmės tinkamai įgyvendina Direktyvos 16 straipsnį.

Teisinėje akademinėje literatūroje vyksta diskusija dėl to ar Direktyvoje 2005/56 įtvirtintos darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos nepateisinamai riboja įmonių įsisteigimo laisvę: teigiama, jog Direktyvoje įtvirtintos darbuotojų dalyvavimo nuostatos prieštarauja ETT išaiškinimui *SEVIC* byloje²⁴⁷. Kiti teigia, jog priimančiojoje valstybėje narėje nustatytų darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklių taikymas bendrovei, kurios valstybėje narėje tokios nuostatos netaikytinos, yra atviras diskusijoms²⁴⁸. Detaliai ši problematika šiame darbe nebus nagrinėjama, tik pateikiami tik bendri aspektai. Autoriaus nuomone, mažai tikėtina, jog Direktyvoje 2005/56 nustatytas darbuotojų dalyvavimo režimas gali prieštarauti EB sutarčiai, nes pačioje *SEVIC* byloje išaiškinta, jog darbuotojų interesai yra vienas iš privalomųjų viešojo intereso pagrindų, kuriais gali būti pateisinamas įsisteigimo laisvės ribojimas²⁴⁹.

²⁴⁴ Lenkijoje darbuotojų dalyvavimo nuostatos būtų privalomos ir valstybės įmonėje, kurios yra dalinai privatizuotos, t.y. valstybės įmonės, tarp kurių dalyvių yra ir privatus asmuo.

²⁴⁵ Žr. prieiga per internetą: <http://www.worker-participation.eu/national_industrial_relations/across_europe/board_level_representation>, prisijungta 2008 lapkričio 25 d.

²⁴⁶ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi//Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3001.

²⁴⁷ SCHINDLER, Clemens Philipp. Cross-Border Mergers in Europe – Company Law is catching up!//Columbia European Company and Financial Law Review, 2006, Vol. 3. P. 117-118.

²⁴⁸ MORAN, Stephen J. Establishing Establishment – A Modern Chimera An Investigation Into Securing the Right of Establishment For Companies Within the Internal Market of the European Community//Irish Student Law Review, 2007, Vol. 15. P. 15.

²⁴⁹ C.P. Schinder pagrįsdamas, jog Direktyvos nuostatos neprieštarauja EB sutarčiai, teigia, jog Direktyva 2005/56 turi būti interpretuojama kaip turinti pagalbinę funkciją įsisteigimo laisvės įgyvendinimui, kadangi pagrindinių laisvių ribojimas antriniais ES teisės aktais yra neįmanomas.

4.4.7. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi teisėtumo patikrinimas

Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi teisėtumo patikrinimo procedūrą galima sąlyginai suskirstyti į dvi dalis:

- 1) jungimosi teisėtumo patikrinimas dėl tos procedūros dalies, kuri yra susijusi *su kiekviena besijungiančia bendrove*, kuriai taikoma tos valstybės narės nacionalinė teisė²⁵⁰ ir
- 2) jungimosi teisėtumo patikrinimas dėl tos procedūros dalies, kuri yra susijusi *su jungimosi įvykdymo ir, atitinkamai, naujos bendrovės, veikiančios po minėto vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi*, jei pastarajai bendrovei taikoma tos valstybės narės nacionalinė teisė²⁵¹.

Aukščiau nurodyto jungimosi teisėtumo patikrinimo 1) atveju, pagal Direktyvos 10 straipsnio 1 dalį valstybės narės privalo paskirti teismą, notarą ar kitą kompetentingą instituciją, kurios tirtų vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi teisėtumą, susijusi su kiekviena besijungiančia bendrove, kuriai taikoma tos valstybės narės nacionalinė teisė. Atlikus besijungiančios bendrovės jungimosi teisėtumo patikrinimą pagal tai bendrovei taikytiną nacionalinę teisę, valstybės narės paskirta kompetentinga institucija išduoda bendrovei pažymėjimą, patvirtinantį, kad buvo tinkamai atlikti visi prieš jungimąsi atlikti veiksmai ir formalumai²⁵². Pagal Įstatymo 8 straipsnio 3 dalį tokį pažymėjimą bendrovėms, kurioms taikoma Lietuvos Respublikos teisė, išduoda juridinių asmenų registro tvarkytojas. Pažymėtina, jog juridinių asmenų registro tvarkytojas tokį pažymėjimą išduos tuomet, jei po jungimosi veiksiančiai bendrovei bus taikoma kitos valstybės narės teisė ir jungimesi dalyvaujanti akcinė ar uždaroji akcinė bendrovė privalo šį pažymėjimą pateikti kitų valstybių teisės aktuose nurodytai institucijai²⁵³. Tuo tarpu, jei po jungimosi veiksiančiai bendrovei bus taikoma Lietuvos Respublikos teisė, pažymėjimą Lietuvos kompetentingai institucijai privalo pateikti besijungianti bendrovė, kuri įsteigta pagal kitos valstybės narės teisę²⁵⁴. Pažymėjimai kompetentingoms institucijoms privalo būti pateikti ne vėliau kaip per 6

²⁵⁰ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 10 straipsnio 1 dalis.

²⁵¹ Ten pat, 11 straipsnio 1 dalis.

²⁵² Ten pat, 10 straipsnio 2 dalis.

²⁵³ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 10 straipsnio 3 dalis.

²⁵⁴ Ten pat, 8 straipsnio 2 dalies 2 punktas

mėn. nuo jų išdavimo²⁵⁵. Kartu su pažymėjimu bendrovės privalo pateikti kompetentingoms institucijoms visuotinio dalyvių susirinkimo patvirtintas bendras jungimosi sąlygas²⁵⁶, t.y. pateikiamas dalyvių susirinkimo sprendimas dėl jungimo sąlygų patvirtinimo ir pateikiamos pačios jungimosi sąlygos. Pateikus šiuos dokumentus tikrinamas jungimosi teisėtumas pagal aukščiau nurodytą 2) dalį.

Aukščiau nurodyto jungimosi teisėtumo patikrinimo 2) atveju, kompetentinga institucija be kita ko privalo patikrinti, kad besijungiančios bendrovės pritarė bendram vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų projektui ir atitinkamais atvejais, buvo susitarta dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiam sprendimui²⁵⁷.

Įstatymo 10 straipsnio 1 dalis nustato, jog besijungiančios akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės jungimosi procedūrų teisėtumui patikrinti taikomos Lietuvos Respublikos teisės normos, reglamentuojančios akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių reorganizavimo jungimo būdu procedūrų teisėtumo patikrinimą. Juridinių asmenų registro nuostatų 37¹ punkte nustatyta, kad notarui pateikiami besijungiančių juridinių asmenų dokumentai, kai po jungimosi veiksiančiam juridiniam asmeniui bus taikoma Europos Sąjungos valstybės narės ar kitos Europos ekonominės erdvės valstybės teisė, taip pat dokumentai, kai po jungimosi veiksiančiam juridiniam asmeniui bus taikoma Lietuvos Respublikos teisė²⁵⁸. Taigi prieš išduodant juridinių asmenų registruoti pažymėjimą, patvirtinantį, kad buvo tinkamai atlikti visi prieš jungimąsi atlikti veiksmai ir formalumai, jungimosi dokumentus privalo patikrinti notaras. Taip pat Lietuvoje notariškai atlieka jungimosi teisėtumo tikrinimą aukščiau nurodyto 2) atvejo prasme.

4.4.8. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi užbaigimas²⁵⁹ ir pasekmės

²⁵⁵ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas/Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 11 straipsnio 2 dalis. Taip pat žr. Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747, 8 straipsnio 3 dalį.

²⁵⁶ Ten pat.

²⁵⁷ Ten pat, 11 straipsnio 1 dalis. Taip pat žr. Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747, 8 straipsnio 2 dalį.

²⁵⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 92 „Dėl teisės prieštarauti juridinio asmens buveinės perkėlimui į kitą valstybę ir kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) dalyvavimui Europos kooperatinės bendrovės steigime jungimo būdu ar akcinės bendrovės dalyvavimui Europos bendrovės steigime jungimo būdu įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2007, Nr. 15-536.

²⁵⁹ Direktyvos 2005/56 ir Trečiosios direktyvos angliškose tekstuose vartojamas terminas „take effect“. Trečiosios direktyvos autentiškame vertime į lietuvių kalbą, šis terminas buvo išverstas kaip „užbaigimas“, tuo tarpu Direktyvoje 2005/56 „take effect“ išversta kaip „įsigaliojimas“. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos teisės aktuose vartojama „užbaigimo“ sąvoka, šiame darbe taip pat bus vartojama ši sąvoka.

Direktyvos 2005/56 12 straipsnis nustato, jog valstybė narė, kurios jurisdikcijai priklauso bendrovė, veikianti po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi, nustato datą, nuo kurios vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis laikomas užbaigtu. Trečioji direktyva numato analogišką taisyklę dėl nacionalinio jungimosi užbaigimo²⁶⁰. Jei po jungimosi veiksiančiai bendrovei bus taikoma Lietuvos Respublikos teisė, tuomet *prijungimas* laikomas užbaigtu, kai juridinių asmenų registre įregistruojami po jungimosi tęsiančios veiklą bendrovės pakeisti įstatai²⁶¹. Jei po jungimosi veiksiančiai bendrovei bus taikoma Lietuvos Respublikos teisė, tai *susijungimas* laikomas užbaigtu nuo po jungimosi sukurtos naujos bendrovės įregistravimo juridinių asmenų registre²⁶². Papildomai, autoriaus nuomone, jei po jungimo sukuriama naujai bendrovei bus taikoma Lietuvos Respublikos teisė, tuomet iki susijungimo užbaigimo *mutatis mutandis* turėtų būti taikoma Akcinių bendrovių įstatymo 69 straipsnio 3 dalis, t.y. po vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių susijungimo sukuriama nauja bendrovė įregistruojama po to, kai įvyko šios bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas, išrinkęs pagal įstatus visuotinio akcininkų susirinkimo renkamus bendrovės organus, kai yra išrinkti valdyba (jeigu įstatuose nustatyta, kad valdyba sudaroma), bendrovės vadovas ir juridinių asmenų registro tvarkytojui pateikti įstatymuose nurodyti dokumentai.

Trečiojoje direktyvoje įtvirtinta galimybė pripažinti jungimąsi negaliojančiu esant tam tikroms sąlygoms²⁶³, iš kurių paminėtinos šios: jungimasis gali būti pripažįstamas negaliojančiu tik teismo sprendimu ir jei į teismą kreiptasi ne vėliau kaip per 6 mėn. nuo juridinio asmens pasibaigimo²⁶⁴. Nuostatas dėl jungimosi pripažinimo negaliojimo įgyvendintos CK 2.102 straipsnyje. Tuo tarpu Direktyvoje 2005/56 įtvirtinama, jog vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis nebegali būti paskelbtas negaliojančiu nuo jungimosi užbaigimo²⁶⁵. Tokia pati taisyklė dėl negalėjimo pripažinti negaliojančiu įtvirtinta ir Reglamente 2157/2001 kai Europos bendrovė steigiamą jungimosi būdu²⁶⁶.

²⁶⁰ Trečiosios direktyvos 17 straipsnis nustato, jog valstybių narių teisės aktai apibrėžia datą, kada bendrovių jungimas laikomas baigtu.

²⁶¹ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 9 straipsnio 1 dalis.

²⁶² Ten pat.

²⁶³ 1978 m. spalio 9 d. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimis, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36. 22 straipsnis

²⁶⁴ Ten pat, 22 straipsnio 1 dalies a) ir c) punktai. Taip pat žr. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.102 straipsnio 1 ir 2 dalys.

²⁶⁵ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 17 straipsnis.

²⁶⁶ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Direktyva 2001/86/EB papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22—32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272 – 282. 30 straipsnis.

Direktyvos 14 straipsnis apibrėžia vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi pasekmes. Pažymėtina, jog bendrovių prijungimo ir susijungimo atvejais kyla nevienodos pasekmės, t.y. glaustai apibūdinant, tai prijungimo atveju pasibaigia viena iš jungimesi dalyvaujančių bendrovių, o susijungimo atveju pasibaigia visos besijungiančios bendrovės. Tad vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių *prijungimo* atveju kyla šios pasekmės:

- 1) visas įsigyjamos bendrovės turtas ir įsipareigojimai pereina įsigyjančiai bendrovei;
- 2) įsigyjamos bendrovės nariai tampa įsigyjančios bendrovės nariais;
- 3) įsigyjama bendrovė pasibaigia²⁶⁷.

Supaprastinto prijungimo atveju, kai įsigyjančioji bendrovė yra įsigyjamos bendrovės vienintelė dalyvė, netaikomas 2) punktas²⁶⁸. Vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių *susijungimo* atveju kyla šios pasekmės:

- 1) visas besijungiančių bendrovių turtas ir įsipareigojimai pereina naujai bendrovei;
- 2) besijungiančių bendrovių nariai tampa naujos bendrovės nariais;
- 3) besijungiančios bendrovės pasibaigia²⁶⁹.

Pažymėtina, jog minėtos pasekmės kyla nuo vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi užbaigimo. Analogiškos taisyklės nustatytos Trečiojoje direktyvoje²⁷⁰ bei Įstatyme²⁷¹, kuris įgyvendina Direktyvos 2005/56 14 straipsnio nuostatas.

Direktyvos 2005/56 14 straipsnio 4 dalyje įtvirtinama nuostata, jog vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi metu egzistuojančios besijungiančių bendrovių turimos teisės ir pareigos, kylančios iš darbo sutarčių ir darbo santykių, įgyvendinant šį jungimąsi, pereina po tokio jungimosi veiksiančiai bendrovei vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi užbaigimo dieną. Pažymėtina, jog tokios nuostatos nebuvo 2003 m. Komisijos pasiūlyme²⁷². Bet pastaroji nuostata

²⁶⁷ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 14 straipsnio 1 dalis.

²⁶⁸ Ten pat. 17 straipsnio 1 dalies 1 punktas. Taip pat žr. Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 11 straipsnio 1 dalis ir 10 straipsnio 2 dalis.

²⁶⁹ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 14 straipsnio 2 dalis.

²⁷⁰ 1978 m. spalio 9 d. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimis, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36. 19 straipsnis bei 23 straipsnis.

²⁷¹ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 10 straipsnis.

²⁷² Žr. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of companies with share capital. COM (2003) 703 Final//prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0703:FIN:EN:PDF>, prisijungta spalio 15 d.

atsidaro 2004 m. Tarybos pasiūlyme dėl Dešimtosios direktyvos projekto²⁷³ ir taip ji buvo įtvirtinta galutiniame Direktyvos tekste. Ši Direktyvos 2005/56 nuostata buvo perkelta į Įstatymo 10 straipsnio 7 dalį²⁷⁴. Kyla klausimas ar tokia nuostata buvo būtina, atsižvelgiant į tai, jog nesant tokios nuostatos būtų taikomos nacionalinės teisės taisyklės dėl darbo santykių tęstinumo po jungimosi procedūrų užbaigimo. Pažymėtina, jog valstybių narių nacionalinės teisės nuostatos yra harmonizuotos Europos Sąjungos teisės aktais dėl darbuotojų teisių apsaugos įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju²⁷⁵, todėl autoriaus nuomone, tokios nuostatos įtvirtinimas nebuvo būtinas. Autoriaus nuomone, tikėtina, jog šios nuostatos įtvirtinimą Direktyvoje 2005/56 lėmė būtent vienos valstybės ribas peržengiančio bendrovių jungimosi specifiškumas ir poreikis užtikrinti efektyvią darbuotojų teisių apsaugą.

Praktikoje aktualus klausimas dėl taikytinos teisės darbo santykiams po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi užbaigimo. Pavyzdžiui, įvykdomas vienos valstybės ribas peržengiantis prijungimas, pagal kurį Lietuvos Respublikoje registruota bendrovė buvo prijungiama prie kitoje valstybėje narėje registruotos bendrovės. Atitinkamai prijungiamos bendrovės darbuotojai po jungimosi tampa prisijungiančios bendrovės, kuriai taikytina kitos valstybės narės teisė, darbuotojais, tad kyla klausimas kokia teisė taikytina su tokiais darbuotojais sudarytai darbo sutarčiai. Pirmiausia šalys gali susitarti, jog būtų taikoma po jungimosi veiksiančiai bendrovei taikytina teisė²⁷⁶ ir tai numatyti jungimosi sąlygose ar kitame susitarime su darbuotojais. Jei šalys darbo santykiams pasirinktų užsienio teisės taikymą, tai vis tiek reikėtų taikyti imperatyvias Lietuvos Respublikos darbo teisės normas²⁷⁷. Jei šalys nepasirinko taikytinos teisės, tuomet taikytina teisė būtų nustatoma pagal DK 7 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus principus, ir kurių taikymas priklauso nuo faktinių aplinkybių. Pavyzdžiui, minėto prijungimo atveju po jungimosi veiksianti bendrovė,

²⁷³ Council Proposal of 26 November 2004 for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of limited liability companies, 15315/04//prieiga per internetą: <<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/04/st15/st15315.en04.pdf>>, prisijungta 2008 m. lapkričio 25 d. 11 straipsnio 3 dalis.

²⁷⁴ Įstatymo 10 straipsnio 7 dalis nustato, jog besijungiančių akcinių bendrovių ar uždarujų akcinių bendrovių turimos iš darbo sutarčių ar darbo santykių kylančios teisės ir pareigos nuo jungimosi užbaigimo pereina po jungimosi veiksiančiai bendrovei.

²⁷⁵ 2001 m. kovo 12 d. Tarybos Direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo// Oficialusis Leidinys L 82, 2001 3 22, p. 16—20. Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 05 tomas 04 p. 98 – 103. Be to pažymėtina, jog Įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog besijungiančioms akcinėms bendrovėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms taikomos Lietuvos Respublikos darbo įstatymų nuostatos, reglamentuojančios darbuotojų teisių apsaugą. Taigi atitinkami būtų taikomas DK 138 straipsnis, kuris nustato apribojimą nutraukti darbo sutartį įmonės prijungimo sujungimo ir prijungimo prie kitos įmonės atveju, t.y. prijungimas ar sujungimas negali būti teisėta priežastis nutraukti darbo sutartį.

²⁷⁶ Pagal Darbo kodekso 6 straipsnio 1 d. darbo santykiams užsienio teisė taikoma, kai tai nustato <...> darbo sutarties šalių susitarimai.

²⁷⁷ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569. 6 straipsnio 3 dalis.

kuriai taikoma užsienio valstybės teisė, valdo Lietuvoje pavyzdžiui tam tikrų prekių parduotuvių tinklą. Atsižvelgiant į tai, darbuotojams, kurie dirba minėtoje parduotuvėje būtų taikoma Lietuvos Respublikos teisė, vadovaujantis DK 7 straipsnio 2 dalies 1 punktu, t.y. jei darbas nuolatos dirbamas vienoje valstybėje, taikoma tos valstybės darbo teisė, nepaisant to, kad darbuotojas laikinai dirba kitoje valstybėje

4.4.9. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi supaprastinta tvarka

Direktyvos 2005/56 15 straipsnis nustato du atvejus, kai jungimasis vykdomas supaprastinta tvarka. Pirmiausia pažymėtina, jog supaprastinta tvarka gali būti vykdomas tik *prijungimas*²⁷⁸. Tad supaprastintai prijungimas gali būti įgyvendinama šiai atvejais:

- 1) kai įsigyjančioji bendrovė turi *visas* įsigyjamą bendrovės dalis ar kitus vertybinius popierius, suteikiančius teisę balsuoti įsigyjamą bendrovės ar įsigyjamų bendrovių dalyvių susirinkime;
- 2) kai įsigyjančioji bendrovė turi 90 procentų ar daugiau, bet *ne visas* įsigyjamą bendrovės ar įsigyjamų bendrovių dalis ir kitus vertybinius popierius, suteikiančius teisę balsuoti visuotiniuose susirinkimuose.

Pirmuoju atveju vykdant prijungimą netaikomos šios Direktyvos 2005/56 nuostatos: 5 straipsnio b, c ir e punktai, 8 straipsnis, 14 straipsnio 1 dalies b punktas²⁷⁹. Iš esmės supaprastinto prijungimo atveju ruošiamos supaprastintos jungimosi sąlygos bei nereikalaujama, jog jungimosi sąlygas įvertintų nepriklausomas ekspertas.

Antruoju atveju vykdant prijungimą reikalaujama vieno ar kelių nepriklausomų ekspertų ataskaitų tiek, kiek tai numatyta pagal nacionalinę teisę, taikytiną arba įsigyjamai arba įsigyjančiai bendrovei²⁸⁰. Taigi tai reiškia, kad reikalavimai dėl jungimosi sąlygų vertinimo, kai įsigyjančioji bendrovė turi 90 procentų ir daugiau įsigyjamą bendrovės dalių, paliekami nustatyti valstybėms narėms, t.y. valstybės narės gali numatyti, jog toje valstybėje narėje registruotai bendrovei nereikalaujama, jog jungimosi sąlygos būtų įvertintos nepriklausomo eksperto. Tad nepriklausomo

²⁷⁸ Supaprastinta jungimosi tvarka netaikoma vienos valstybės ribas peržengiančiam ribotos atsakomybės bendrovių *susijungimui*.

²⁷⁹ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas/Oficialusis leidinys L 310, 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 15 straipsnio 1 dalis.

²⁸⁰ Ten pat. 15 straipsnio 2 dalis.

eksperto ataskaita bus nereikalaujama tik tuo atveju, jei jos nereikalaujama pagal nė vienos iš besijungiančioms bendrovėms taikytiną teisę.

Direktyvos 2005/56 15 straipsnio 1 dalį įgyvendina Įstatymo 11 straipsnio 1 dalis. Direktyvos 2005/56 15 straipsnio 2 dalį įgyvendina Įstatymo 11 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, jog jungimosi sąlygų vertinimo ataskaitos nereikalaujama, jei pagal nors vienai iš besijungiančių bendrovių valstybės narės taikytiną teisę nenustatyta kitaip. Supaprastintą prijungimo tvarką nustato CK 2.103 straipsnis²⁸¹ ir Akcinių bendrovių įstatymo 70 straipsnis, ir pastarieji teisės aktai nustato, jog supaprastinto prijungimo atveju rengiamos supaprastintos reorganizavimo sąlygos²⁸², nereikalaujama, jog būtų rengiama valdymo organo ataskaita apie prijungimą²⁸³ bei nereikalaujama, jog nepriklausomas ekspertas įvertintų reorganizavimo sąlygas ir pateiktų reorganizavimo sąlygų vertinimo ataskaitą²⁸⁴. Tokias supaprastinto prijungimo procedūras nacionaliniu lygiu harmonizuoja Trečioji direktyva²⁸⁵, kurią ir įgyvendina CK bei Akcinių bendrovių įstatymas. Tad supaprastinto prijungimo, kurio pobūdis nacionalinis, atveju yra nustatyta daugiau atvejų, kai netaikomos kai kurios reorganizavimo taisyklės nei supaprastinto prijungimo, kurio pobūdis yra tarpvalstybinis, atveju, nes pastaruoju atveju priešingai nei nacionalinio supaprastinto prijungimo atveju reikalauja, jog būtų rengiama valdymo organų ataskaita apie jungimąsi²⁸⁶.

4.4.10. Besijungiančių bendrovių kreditorių, obligacijų turėtojų, akcininkų ir darbuotojų apsaugos aspektai

Galimi tokie atvejai, kad vienos valstybės ribas peržengiančiu įmonių jungimusi pasinaudojama siekiant perkelti įmonės buveinę į kitą valstybę. Pavyzdžiui, įmonė A¹ registruota A valstybėje ir nori perkelti savo buveinę į B valstybę. Tuo būdu pirmiausia B valstybėje įmonė A¹ įsteigia dukterinę įmonę B¹. Po to įvykdomas įmonės A¹ ir B¹ jungimas, prijungiant A¹ prie B¹ ir kuriai pereina visas A¹ turtas bei teisės ir įsipareigojimai. Tokio pobūdžio įmonių „buveinių

²⁸¹ Pažymėtina, jog CK numato supaprastintą procedūrą tik kai po prijungimo veiksianti bendrovė yra prijungiamos bendrovės vienintelė akcininkė.

²⁸² Supaprastintos jungimosi sąlygos rengiamos, kai po prijungimo tęsianti veiklą bendrovė yra visų prijungiamos bendrovės akcijų vienintelė savininkė, ir šiuo atveju netaikomi Akcinių bendrovių įstatymo 63 straipsnio 1 dalies 4, 5, 6 ir 7 punktai.

²⁸³ Netaikomas CK 2.99 straipsnio 3 dalis ir Akcinių bendrovių įstatymo 64 straipsnis.

²⁸⁴ Netaikomas CK 2.100 straipsnis ir Akcinių bendrovių įstatymo 63 straipsnio 2 ir 3 dalys.

²⁸⁵ 1978 m. spalio 9 d. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimis, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36. IV skyrius.

²⁸⁶ Nacionalinio supaprastinto prijungimo atveju rengiamos supaprastintos reorganizavimo sąlygos, ir nereikalaujama rengti ataskaitos apie jungimąsi bei vertinti jungimosi sąlygų, tuo tarpu supaprastinto prijungimo atveju, kurio pobūdis tarpvalstybinis, rengiamos supaprastintos jungimosi sąlygos ir nereikalaujama, jog jungimosi sąlygų įvertinimo.

perkėlimai“ paplitę JAV, o ar jie įsitvirtins Europoje, parodys besiklostanti praktika²⁸⁷. Bet kuriuo atveju, tokių „buveinės perkėlimų“ atvejais svarbu tinkamai apsaugoti suinteresuotų asmenų teises.

Vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis gali būti žalingas smulkiesiems akcininkams, obligacijų turėtojams ir kitiems investuotojams, kreditoriams ir darbuotojams būtent dėl to, kad po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi pasikeičia taikytina teisė²⁸⁸. Todėl didelis dėmesys kreipiamas šių suinteresuotų asmenų apsaugai įgyvendinant vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi.

Kaip jau minėta, pagal Direktyvos 4 straipsnį, kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų ir darbuotojų teisių apsaugai taikomos nacionalinės teisės nuostatos. Tai reiškia, jog šių asmenų teisių apsaugai taikomos nacionalinės teisės nuostatos, reglamentuojančios suinteresuotų asmenų teisių apsaugą nacionalinio jungimosi atveju²⁸⁹. Bet pažymėtina, jog Direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad nacionalinė teisė gali būti taikoma „atsižvelgiant į tai, kad jungimasis peržengia vienos valstybės ribas“²⁹⁰, kas reikštų, jog valstybės narės vienos valstybės ribas peržengiančio jungimo atveju gali nustatyti papildomus reikalavimus dėl nurodytų asmenų teisių apsaugos²⁹¹. Bet tokie papildomi reikalavimai neturėtų nepateisinamai riboti įsisteigimo laisvės²⁹².

Toliau nagrinėsime Lietuvos Respublikos teisės aktus reglamentuojančius minėtų asmenų apsaugą vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi atveju.

Kreditorių teisių apsauga

Kreditorių teisių gynimas nacionalinių jungimūsi atvejais atskirose valstybėse narėse reglamentuojamas nevienodai. Pavyzdžiui, išskiriamos *ex ante* ir *ex post* sistemos dėl kreditorių

²⁸⁷ Jei bus priimta Keturioliktoji direktyva, pagal kurią bus nustatyta procedūra dėl įmonės buveinės perkėlimo iš vienos valstybės narės į kitą, tuomet pasinaudoti jungimusi kaip buveinės perkėlimo galimybe kaip nebus tikslo. Taip pat pažymėtina, jog šiuo metu ETT nagrinėja bylą (*Cartesio* byla), kurioje keliamas klausimas dėl įmonės teisės perkelti buveinę iš vienos valstybės narės į kitą remiantis EB sutarties 43 ir 48 straipsniais.

²⁸⁸ VENTORUZZO, Marco. Cross-Border Mergers, Change of Applicable Corporate Laws and Protection of Dissenting Shareholders: Withdrawal Rights Under Italian Law//Bocconi Legal Studies Research Paper No. 16; European Company and Financial Law Review (ECFR), 2007. Prieiga per internetą: < <http://ssrn.com/abstract=960579>>, prisijungta 2008 m. gruodžio 6 d. P. 11.

²⁸⁹ UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 607.

²⁹⁰ Direktyvos 2005/56 tekste anglų k. vartojamas išsireiškimas „*taking into account the cross border nature of the merger*“. Direktyvos lietuviškame tekste šis išsireiškimas išvertas sekančiai: „atsižvelgiant į tai, kad jungimasis peržengia vienos valstybės ribas“. Autoriaus nuomone, Direktyvos lietuviškame tekste turėtų būti vartojamas toks išsireiškimas: „atsižvelgiant į vienos valstybės ribas peržengiančio jungimo pobūdį“, nes būtent toks išsireiškimas yra tikslesnis ir aiškesnis.

²⁹¹ RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Vol. 16 (6). P. 1408.

²⁹² UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 608.

teisių gynimo²⁹³. *Ex ante* teisės sistemoje, kreditorių teisių gynimas įgyvendinamas iki jungimosi užbaigimo. Prie valstybių, kuriose įgyvendinama *ex ante* kreditorių teisių apsauga priskirtinos Olandija, Prancūzija²⁹⁴ bei taip pat Lietuva²⁹⁵. *Ex poste* sistemoje kreditorių teisės ginamos po jungimosi užbaigimo²⁹⁶. Šiuo atveju kreditorių reikalavimai pateikiami tik po jungimosi veiksiančiai bendrovei, nes po jungimosi pasibaigianti bendrovė jau bus pasibaigusi. Prie valstybių, kuriose įgyvendinamas *ex poste* kreditorių teisių gynimas, priskirtina Vokietija²⁹⁷. Minėti skirtumai dėl kreditorių teisių gynimo gali sukelti praktinių problemų vykdant vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi²⁹⁸, pavyzdžiui vykdant vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi, kai pasibaigiančios bendrovės valstybėje taikomas *ex post* kreditorių teisių gynimas, o po jungimosi veiksiančios bendrovės valstybėje taikomas *ex ante* kreditorių teisių gynimas. Taigi, kaip matyti, Europos Sąjungos lygiu nėra aiškios ir vienodos kreditorių teisių gynimo sistemos, tad tikslinga būtų harmonizuoti nuostatas dėl kreditorių teisių apsaugos vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju.

Kreditorių teisių apsaugai vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju, kuriame dalyvauja bendrovė, kuriai taikoma Lietuvos Respublikos teisė, būtų taikomos CK 2.101 straipsnio 2 dalies bei Akcinių bendrovių įstatymo 66 straipsnio nuostatos. Vadovaujantis minėtais straipsniais kreditoriai turi šias teises:

- 1) *reikalauti papildomai užtikrinti prievolių įvykdymą*, jeigu yra pagrindas manyti, kad dėl jungimosi atsižvelgiant į besijungiančių bendrovių, kurioms taikoma Lietuvos Respublikos teisė, bei po jungimosi veiksiančios bendrovės, kuriai pagal jungimosi sąlygas pereina išpareigojimai, finansinę būklę, prievolės įvykdymas pasunkės;
- 2) *reikalauti nutraukti ar įvykdyti prieš terminą prievolę*, taip pat *atlyginti nuostolius*, jei tai numatyta sandoryje ar yra pagrindas manyti, kad prievolės įvykdymas dėl jungimosi pasunkės, ir kreditoriui pareikalavus juridinis asmuo nesuteikė papildomo prievolių įvykdymo užtikrinimo. Pažymėtina, jog minėtas teises turi tik pasibaigiančio juridinio asmens kreditoriai.

²⁹³ RAAIJMAKERS, Geert T.M.J. and OLTHOFF, Thijs P.H. Creditor Protection in Cross-Border Mergers; Unfinished Business//Utrecht law review, 2008, Vol. 4, Issue 1 (March). P. 37

²⁹⁴ Ten pat.

²⁹⁵ Lietuvoje kreditoriai reikalavimus gali pateikti reorganizavimo vykdymo metu, t.y. laikotarpyje nuo reorganizavimo sąlygų paskelbimo pirmos dienos iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl bendrovės reorganizavimo. Žr. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 66 straipsnio 2 dalis.

²⁹⁶ RAAIJMAKERS, Geert T.M.J. and OLTHOFF, Thijs P.H. Creditor Protection in Cross-Border Mergers; Unfinished Business//Utrecht law review, 2008, Vol. 4, Issue 1 (March). P. 37

²⁹⁷ Ten pat. P. 38

²⁹⁸ Pažymėtina, jog minėti skirtumai dėl kreditorių teisių apsaugos nesukelia problemų vykdant nacionalinius jungimus.

Besijungianti bendrovė, kuriai taikoma Lietuvos Respublikos teisė, gali neteikti prievolių įvykdymo papildomo užtikrinimo to pareikalavusiems kreditoriams, jei jos įsipareigojimų kreditoriui įvykdymas yra pakankamai užtikrintas įkeitimu, hipoteka, laidavimu ar garantija²⁹⁹. Taip pat kreditorių reikalavimai papildomai užtikrinti prievolių įvykdymą turi atitikti šias sąlygas: 1) kreditorių teisės atsirado ir nepasibaigė iki viešo paskelbimo apie parengtas jungimosi sąlygas ir 2) kreditoriai reikalavimus pateikė nuo jungimosi sąlygų paskelbimo pirmos dienos iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl bendrovės jungimosi.

Akcininkų teisių apsauga

Direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog valstybės narės vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi dalyvaujančių bendrovių, veikiančių pagal jos teisę, atžvilgiu gali priimti nuostatas, užtikrinančias tinkamą vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi *prieštaraujančių* dalyvių (akcininkų) mažumos apsaugą. Atsižvelgiant į tai, nacionalinėje teisėje gali būti nustatytas atskiras akcininkų, kurie *prieštarauja* vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi, teisių apsaugos režimas. Šiuo atveju akcininkų, kurie prieštaravo jungimuisi, apsaugai gali būti pasitelkiamas privalomo oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas institutas, t.y. nacionalinėje teisėje būtų galima nustatyti, jog oficialų pasiūlymą teikia akcininkai, kurie balsavo už sprendimą dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi ir teisę parduoti akcijas turėtų akcininkai, balsavę prieš ar nebalsavę. Lietuvos Respublikos teisės aktai nacionalinių jungimusių atveju nenumato privalomo akcijų supirkimo, siekiant apsaugoti smulkiųjų akcininkų teises³⁰⁰. Tokios smulkiųjų akcininkų apsaugos atitinkamai nereglamentuoja ir Įstatymas, tad vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju smulkieji besijungiančios bendrovės, kuriai taikoma Lietuvos Respublikos teisė, akcininkai negalės pasinaudoti privalomo akcijų supirkimo galimybe. Autoriaus nuomone, privalomo oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas instituto įtvirtinimas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju turėtų ir plusų ir minusų. Iš vienos pusės šis institutas, atsižvelgiant į vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi specifiškumą, padėtų efektyviau apsaugoti smulkiųjų akcininkų teises, bet iš kitos pusės kilus ginčams tarp akcininkų dėl teisingos akcijų kainos nustatymo gali būti žymiai apsunkinamas tokio jungimosi vykdymas.

²⁹⁹ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 66 straipsnio 3 dalis. Pažymėtina, jog pagal to paties straipsnio tą pačią dalį ginčus prievolės įvykdymo užtikrinimo sprendžia teismas.

³⁰⁰ Privalomo oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas institutas įtvirtinamas akcinę bendrovės pertvarkymo į kitos formos juridinį asmenį atveju, žr. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574.72 straipsnio 8 dalis.

Vis dėl privalomas oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas reikalavimas įtvirtintas Europos bendrovių įstatyme, kuriame nustatyta, jog steigiant Europos bendrovę jungimo būdu, priėmus sprendimą dėl jungimo sąlygų projekto patvirtinimo, jeigu jungimo sąlygų projekte nurodyta siūloma Europos bendrovės buveinė yra ne Lietuvos Respublikoje, iki Reglamento 2157/2001 25 straipsnio 2 dalyje nurodyto pažymėjimo gavimo, be kita ko, turi būti pateiktas ir įgyvendintas oficialus pasiūlymas supirkti Europos bendrovės akcijas³⁰¹. Oficialų pasiūlymą teikia akcininkai, kurie balsavo už sprendimą dėl jungimo sąlygų projekto patvirtinimo ir oficialaus pasiūlymo metu parduoti akcijas turi teisę akcininkai, sprendimo dėl jungimo sąlygų projekto patvirtinimo priėmimo metu balsavę prieš ar nebalsavę³⁰². Oficialiam pasiūlymas įgyvendinamas oficialius pasiūlymus reglamentuojančių teisės aktų³⁰³ nustatyta tvarka.

Pažymėtina, kad vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis pagal Direktyvą ir pagal Reglamentą 2157/2001 yra iš esmės panašūs ir todėl tikslinga, jog prieštaraujančių jungimuisi akcininkų teisių apsauga būtų reglamentuoja taip pat panašiai ir dėl to Lietuvos įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti privalomą oficialų pasiūlymą supirkti akcijas ir Įstatyme. Nors Įstatymas reglamentuoja tiek akcinių bendrovių, tiek uždaryjū akcinių bendrovių jungimąsi, peržengiantį vienos valstybės ribas, Įstatyme būtų galima įtvirtinti privalomą oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas institutą, kai jungimesi dalyvauja *akcinė bendrovė*, kuriai taikoma Lietuvos Respublikos teisė. Būtų galima įtvirtinti, jog priėmus sprendimą dėl jungimo sąlygų projekto patvirtinimo, jeigu jungimo sąlygų projekte nurodyta, jog po jungimosi veiksiančiai bendrovei bus taikoma ne Lietuvos Respublikos teisė, iki Įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje nurodyto pažymėjimo gavimo, be kita ko, turi būti pateiktas ir įgyvendintas oficialus pasiūlymas supirkti pasibaigiančios *akcinės bendrovės*, kuriai taikoma Lietuvos Respublikos teisė, akcijas. Oficialų pasiūlymą teiktų akcininkai, kurie balsavo už sprendimą dėl jungimo sąlygų projekto patvirtinimo ir oficialaus pasiūlymo metu parduoti akcijas turėtų teisę akcininkai, sprendimo dėl jungimo sąlygų projekto patvirtinimo priėmimo metu balsavę prieš ar nebalsavę.

Papildomai pažymėtina, pagal Akcinių bendrovių įstatymą, supaprastinto prijungimo atveju, kai po prijungimo tęsianti veiklą bendrovė yra ne mažiau kaip 90 procentų prijungiamos bendrovės akcijų savininkė, numatyta, jog jeigu kiti *prijungiamos bendrovės* akcininkai reikalauja, bendrovė iki prijungimo pabaigos privalo jų akcijas išpirkti³⁰⁴. Atsižvelgiant į tai, kad vienos valstybės ribas

³⁰¹ Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2710. 3 straipsnio 2 dalis.

³⁰² Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2710. 2 straipsnio 6 dalis.

³⁰³ Vertybinių popierių įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

³⁰⁴ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 70 straipsnio 2 dalis.

peržengiančiame jungime dalyvaujančioms akcinėms bendrovėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms taikomos Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos dėl akcininkų teisių apsaugos³⁰⁵, minėtos nuostatos dėl akcijų išpirkimo bus taikomos vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi supaprastinta tvarka³⁰⁶ atveju.

Obligacijų turėtojų teisių apsauga

Pagal Lietuvos Respublikos teisę, bendrovės obligacijų turėtojai turi panašias teises kaip bendrovės kreditoriai. Akcinių bendrovių įstatymo 66 straipsnio 5 dalis nustato, jog bendrovės obligacijų turėtojai turi 66 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas kreditorių teises, o bendrovė obligacijų savininkų atžvilgiu turi 66 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nurodytas teises ir pareigas. Taigi obligacijų turėjai turi teisę reikalauti papildomai užtikrinti prievolių įvykdymą, jei yra pagrindas matyti, kad dėl jungimosi, atsižvelgiant į besijungiančios bendrovės bei po jungimosi veikiančios bendrovės, kuriai pagal jungimosi sąlygas pereina išipareigojimai, finansinę būklę prievolės įvykdymas pasunkės. Analogiškai kaip kreditorių atveju, obligacijų turėtojų reikalavimai papildomai užtikrinti prievolių įvykdymą turi atitikti šias sąlygas: 1) obligacijų turėtojų teisės atsirado ir nepasibaigė iki viešo paskelbimo apie parengtas jungimosi sąlygas ir 2) obligacijų turėtojai reikalavimus pateikė nuo jungimosi sąlygų paskelbimo pirmos dienos iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje numatyta priimti sprendimą dėl bendrovės jungimosi.

Savo ruožtu, bendrovė gali neteikti prievolių įvykdymo papildomo užtikrinimo, jei jos išipareigojimų obligacijų turėtojams įvykdymas yra pakankamai užtikrintas įkeitimu, hipoteka, laidavimu ar garantija³⁰⁷.

Darbuotojų apsauga

Kaip jau minėta 4.4. poskyryje, nacionalinė teisė darbuotojų teisių apsaugai taikoma, kai kalbama ne apie Direktyvos 16 straipsnyje reglamentuojamas teises³⁰⁸. Šiuo atveju iš Lietuvos perspektyvos svarbiausi būtų DK 138 straipsnis, kuris nustato apribojimą nutraukti darbo sutartį įmonės prijungimo sujungimo ir prijungimo prie kitos įmonės atveju, t.y. prijungimas ar sujungimas negali būti teisėta priežastis nutraukti darbo sutartį.

³⁰⁵ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 1 straipsnio 2 dalis.

³⁰⁶ Supaprastinta tvarka pagal Įstatymo 11 straipsnio 2 dalį.

³⁰⁷ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 66 straipsnio 3 dalis.

³⁰⁸ Ir atitinkamai ne apie Įstatyme dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme.

4.5. Dešimtosios direktyvos reikšmė

Įvertinant Direktyvos 2005/56 reikšmę reikėtų nustatyti jos privalumus ir trūkumus. Kai kurie Direktyvos 2005/56 privalumai atskleidžiami lyginant ją su Reglamento 2157/2001 nuostatomis, reglamentuojančiomis Europos bendrovės steigimą vienos valstybės ribas peržengiančio jungimo būdu. Tad išskirtini šie Dešimtosios direktyvos privalumai:

1. Nors ETT ir nustatė, jog valstybės narės negali uždrausti vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi, ETT nenustatė kaip tokį jungimąsi įgyvendinti, tad vienas iš svarbiausių Direktyvos 2005/56 privalumų yra tai, jog Bendrijos lygiu nustatytos taisyklės, reglamentuojančios vienos valstybės ribas peržengiančių ribotos atsakomybės bendrovių jungimąsi.
2. Pagal Direktyvą 2005/56 reglamentuotu vienos valstybės ribas peržengiančiu jungimusi, ribotos atsakomybės bendrovės gali pasinaudoti siekiant perkelti savo buveinę iš vienos valstybės narės į kitą, t.y. pakeisti bendrovei taikytiną teisę. Tačiau pažymėtina, jog bendrovių buveinių perkėlimai iš vienos valstybės narės į kitą netolimoje ateityje turėtų būti reglamentuoti Europos Bendrijos lygiu Keturioliktoje direktyvoje³⁰⁹.
3. Lyginant su Reglamentu 2157/2001, galima išskirti šiuos Dešimtosios direktyvos privalumus:
 - a. Platesnis Direktyvos 2005/56 nuostatų taikymas, t.y. Direktyva 2005/56 taikoma ne tik akcinėms bendrovėms, bet ir uždarosioms akcinėms bendrovėms³¹⁰. Tuo būdu Direktyvoje 2005/56 įtvirtinta vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi galimybe gali pasinaudoti ne tik stambios įmonės, kaip yra steigiant Europos bendrovę jungimo būdu, bet ir smulkaus ir vidutinio dydžio ribotos atsakomybės bendrovės.
 - b. Mažesni apribojimai dėl keičiamų akcijų kainų skirtumo išmokėjimo pinigais, t.y. išmokos pinigais gali būti didesnės nei 10 procentų akcininkų gaunamų po jungimosi veiksiančių bendrovių naujų akcijų nominalios vertės, jei tokia galimybė nustatyta pagal bent vienos susijusios valstybės narės nacionalinę teisę.

³⁰⁹ Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/seat-transfer/index_en.htm#jurisprudence>, prisijungta 2008 m. lapkričio 26 d. Taip pat pažymėtina, jog ETT nagrinėjama byla (*Cartesio*) dėl įmonės teisės perkelti buveinę iš vienos valstybės narės į kitą ir galutinis sprendimas šioje byloje turėtų būti priimtas greičiau, nei bus priimta Keturioliktoji direktyva.

³¹⁰ RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Volume 16(6). P. 1411.

- c. Liberalesnės ir lankstesnės darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos³¹¹.
- d. Pagal Direktyvą 2005/56 vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali dalyvauti ribotos atsakomybės bendrovės, kurių *registruota buveinė* yra Europos Bendrijoje, bet *pagrindinė buveinė* gali būti ir už Europos Bendrijos ribų. Tuo tarpu pagal Reglamentą 2157/2001 steigiant Europos bendrovę jungimo būdu gali dalyvauti tik tos akcinės bendrovės, kurių registruota buveinė ir pagrindinė buveinė yra Bendrijoje.
- e. Pagal Direktyvą 2005/56 po jungimosi veiksiančios bendrovės pagrindinė buveinė ir registruota buveinė gali būti skirtingose valstybėse narėse. Pagal Reglamentą 2157/2001 Europos bendrovės registruota buveinė ir pagrindinė buveinė turi būti toje pačioje valstybėje narėje ir netgi valstybės narės gali reikalauti, jog Europos bendrovės pagrindinė buveinė ir registruota buveinė būtų toje pačioje vietoje.

Vienas iš Direktyvos 2005/56 trūkumų gali būti darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatų įtvirtinimas³¹². Manoma, jog darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos gali būti priežastis to, jog Direktyvos ir ją įgyvenančių nacionalinių teisės aktų nuostatomis gali būti nesinaudojama. Ypač tuo atveju, kai bendrovės, kurioms taikytina teisė nenumato privalomo darbuotojų dalyvavimo valdyme, jungiasi su bendrovėmis, kurioms taikytina teisė nustato privalomą darbuotojų dalyvavimą valdyme. Būtent šiuo atveju dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi, jei po jungimosi veiksiančiai bendrovei būtų taikoma tos valstybės narės teisė, kuri nenustato darbuotojų dalyvavimo, pastaroji bendrovė būtų priversta nustatyti privalomas darbuotojų dalyvavimo valdyme taisykles³¹³. ES Komisija į tokias abejones atsakė neigiamai, nurodydama tris argumentus: pirma, darbuotojų dalyvavimas valdyme gali prisidėti prie bendrovės veiklos sėkmės; antra, Direktyva suteikia galimybę vykdyti vienos valstybės ribas peržengiantį įmonių jungimąsi ir bet kuriuo atveju tai yra „didelis žingsnis pirmyn“ ir trečia, Direktyva suteikia galimybę bendrovėms ir darbuotojų atstovams

³¹¹ RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Volume 16(6). P. 1411; UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 611.

³¹² SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 170.

³¹³ Commission proposal for a Directive on cross border mergers – frequently asked questions MEMO/03/233// prieiga internetu: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/03/233&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>, prisijungta 2008 m. lapkričio 25 d.

derybomis susitarti dėl darbuotojų dalyvavimo apimties³¹⁴. Kai kurie autoriai tokį Komisijos požiūrį apibūdino kaip per daug optimistinį³¹⁵, nes a) praktikoje valdymo organai ir akcininkai nėra entuziastingi idėjos, kad darbuotojų dalyvavimas valdyme prisideda prie įmonės sėkmės, rėmėjai, ir valdymo organai ir akcininkai nėra linkę įtraukti darbuotojus į valdymą; b) dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi svarbos, tai Direktyvoje 2005/56 reglamentuotas tiesioginis vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis yra ne vienintelis būdas jungti dvi įmones: pavyzdžiui, jei viena įmonė likviduojama ir jos turtas perleidžiamas kitai įmonei, tai jokios darbuotojų dalyvavimo nuostatos netaikomos; c) dėl derybų reikšmės, tai šalys paprastai nėra linkusios susitarti nei daugiau nei mažiau kaip nustato įstatymas³¹⁶. Autoriaus nuomone, darbuotojų dalyvavimo nuostatos gali atbaidyti bendroves, kurioms reikėtų „importuoti“ darbuotojų dalyvavimo valdyme taisykles, bet tam tikrais atvejais kitos priežastys gali nusverti darbuotojų dalyvavimo trūkumus. Pavyzdžiui, prijungimai ir susijungimai vykdomi dėl ekonominių priežasčių siekiant didesnio veiklos efektyvumo (sumažinti sąnaudas ir padidinti pelną), tad manytina, jog jei ekonomiškai jungimasis yra efektyvus, tai pastarosios ekonominės paskatos turėtų nusverti darbuotojų dalyvavimo valdyme aspektus.

³¹⁴ Ten pat. Taip pat žr. SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 178.

³¹⁵ Ten pat.

³¹⁶ Ten pat.

IŠVADOS

1. Galima išskirti tris vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi būdus pagal Europos Sąjungos teisę: 1) vienos valstybės ribas peržengiantis akcinių bendrovių jungimasis pagal Reglamentą 2157/2001, steigiant Europos bendrovę; 2) vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių jungimasis pagal Direktyvą 2005/56; 3) vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių, kaip jos suprantamos EB sutarties 48 straipsnio prasme, jungimasis.
2. Vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi didelę reikšmę turi įmonei taikytina teisė, nes nuo to, kokios valstybės teisė bus taikoma konkrečiai įmonei, didžia dalimi, kiek to nereglamentuoja atitinkami Europos Sąjungos ir nacionaliniai teisės aktai, priklausys ir pats jungimasis, t.y. taikytinos teisės sferai priskirtini tokie svarbūs klausimai kaip kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų ir darbuotojų teisių apsauga. Tarp Europos Sąjungos valstybių narių vyraujančios yra realios buveinės ir inkorporacijos teorijos dėl įmonėms taikytinos teisės, bet pagrįstai galima teigti, kad Europos Sąjungos įmonių teisė, padedant ETT, vystosi realios buveinės teorijos panaikinimo linkme.
3. ETT *SEVIC* byloje konstatavo, jog vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimosi operacijos priskirtinos ypatingiems įsisteigimo laisvės įgyvendinimo būdams, o generalinis advokatas Tizzano savo išvadoje minėtoje byloje nurodė, vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimasis vertintinas kaip pirminio įsisteigimo ir kaip antrinio įsisteigimo atvejis. Taip pat ETT pažymėjo, jog nors Bendrijos suderinimo taisyklės yra iš tiesų naudingos palengvinant vienos valstybės ribas peržengiančius jungimusis, tokių taisyklių egzistavimas negali būti išankstine prielaida EB 43 ir 48 straipsniuose įtvirtintai įsisteigimo laisvei įgyvendinti.
4. ETT išaiškinimo esmė *SEVIC* byloje: EB steigimo sutarties 43 ir 48 straipsniai draudžia, kad valstybėje narėje būtų apskritai atsisakoma įmonių registre įregistruoti vienos valstybės ribas peržengiantį įmonių jungimąsi.

5. Vadovaujantis ETT išaiškinimu *SEVIC* byloje, vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi gali įgyvendinti *visos įmonės*, kaip jos suprantamos pagal EB sutarties 48 straipsnį, su sąlyga, kad tokios įmonės turi teisę dalyvauti nacionaliniame jungimesi. Nors ETT nenurodė, pagal kokias taisykles turi būti įgyvendinami vienos valstybės ribas peržengiantis jungimai, viena iš išeičių yra tai, jog tokių įmonių jungimosi atveju *mutatis mutandis* vadovujamasi Trečiosios ir Dešimtosios direktyvų nuostatomis.
6. Reglamente 2157/2001 reglamentuojant vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi nustatytas šis pagrindinis principas: Reglamente 2157/2001 nenumatytais atvejais ar iš dalies numatytais atvejais bei neapibrėžtais klausimais kiekviena bendrovė, dalyvaujanti steigiant SE jungimo būdu, vadovujasi tos valstybės narės, kurios ūkio subjektas ji yra, teise. Reglamentas 2157/2001 yra pirmasis teisės aktas Bendrijos lygiu harmonizavęs taisykles dėl vienos valstybės ribas peržengiančio akcinių bendrovių jungimosi, bet dėl šio Reglamento ribotos taikymo apimties vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju, juo gali pasinaudoti tik akcinės bendrovės, t.y. iš esmės tik didžiosios įmonės, nuošalyje paliekant kitas įmones.
7. Pagrindinis principas įtvirtintas Direktyvoje 2005/56 yra toks, kad jei Direktyvoje nenustatyta kitaip, vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių jungimasis vykdomas pagal jungimesi dalyvaujančioms ribotos atsakomybės bendrovėms taikytinos nacionalinės teisės reikalavimus. Nacionalinė teisė taikoma šiems vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi klausimams: su vienos valstybės ribas susijusių sprendimų priėmimo procedūros; bendrovių kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų ir darbuotojų teisių apsaugos klausimai. Bet taikytinai nacionalinei teisei keliamas šis reikalavimas: nacionalinės teisės nuostatos jokių būdu neturėtų riboti įsisteigimo laisvės ir laisvo kapitalo judėjimo, išskyrus atvejus, kai tokie apribojimai gali būti pateisinti pagal ETT jurisprudenciją ir ypač dėl viešojo intereso reikalavimų, ir yra būtini bei proporcingi siekiant minėtų pagrindinių reikalavimų.
8. Direktyvoje 2005/56 nustatytas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi režimas taikomas ribotos atsakomybės bendrovėms, bet ribotos atsakomybės bendrovių apibrėžimas yra ganėtinai neaiškus. Ribotos atsakomybės bendrovės apibrėžimas apima uždarąsias akcines ir akcines bendroves nurodytas Pirmosios direktyvos 1 straipsnyje. Taip pat į

apibrėžimą patenka bendrovės su daliniu kapitalu, esančios juridiniai asmenys ir turinčios atskirą turtą, kuriuo bendrovės atsako už savo įsipareigojimus, ir kurioms pagal nacionalinę teisę taikomos sąlygos dėl garantijų siekiant apsaugoti narių ir kitų asmenų interesus, kaip numatyta Direktyvoje 68/151/EEB. Pagal pastarąją formuluotę prie ribotos atsakomybės bendrovių būtų galima priskirti kooperatines bendroves ir žemės ūkio bendroves.

9. Pagal Direktyvą 2005/56 vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali dalyvauti ribotos atsakomybės bendrovės, kurių *registruota buveinė* yra Europos Bendrijoje, bet *pagrindinė buveinė* gali būti ir už Europos Bendrijos ribų. Tuo tarpu pagal Reglamentą 2157/2001 steigiant Europos bendrovę jungimo būdu gali dalyvauti tiks tos akcinės bendrovės, kurių registruota buveinė ir pagrindinė buveinė yra Bendrijoje.
10. Pagal Direktyvą 2005/56 po jungimosi veikiančios bendrovės *pagrindinė buveinė* ir *registruota buveinė* gali būti skirtingose valstybėse narėse. Pagal Reglamentą 2157/2001 Europos bendrovės registruota buveinė ir pagrindinė buveinė turi būti toje pačioje valstybėje narėje ir netgi valstybės narės gali reikalauti, jog Europos bendrovės pagrindinė buveinė ir registruota buveinė būtų toje pačioje vietoje.
11. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūros Direktyvoje 2005/56 reglamentuojamos iš esmės panašiai kaip ir Trečiojoje direktyvoje, atsižvelgiant į vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi specifiškumą. Direktyvoje 2005/56 reglamentuotų jungimosi procedūrų specifiškumą lemia tai, jog jungimasis peržengia vienos valstybės ribas. Specifinės, lyginant su Trečiaja direktyva, taisyklės nustatytos šiose jungimosi procedūrose: jungimosi sąlygos, paskelbimas, nepriklausomo eksperto ataskaita, sprendimo dėl jungimosi priėmimas, vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi teisėtumo patikrinimas, darbuotojų dalyvavimas valdyme, jungimosi negaliojimas.
12. Direktyvoje 2005/56 įtvirtinto darbuotojų dalyvavimo valdyme esmė: kad jei nė vienos iš besijungiančių bendrovių nacionalinė teisė nenumato darbuotojų dalyvavimo valdyme, tuomet po jungimo veikiančiai bendrovės nebus taikomi reikalavimai dėl darbuotojų dalyvavimo nuostatų taikymo. Atitinkamai, jei bent vienos besijungiančių bendrovių nacionalinė teisė nustato darbuotojų dalyvavimą valdyme, tuomet po jungimo veikiančiai bendrovei praktiškai visuomet bus taikomos darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos.

Priešingai nei Reglamento 2157/2001 atveju, kuomet po jungimosi veiksiančioje Europos bendrovėje visuomet privaloma nustatyti darbuotojų dalyvavimo priimant spendimus taisyklės, Direktyvos 2005/56 atveju darbuotojų dalyvavimo valdyme taisyklės nustatomos ne kiekvieno jungimosi atveju.

13. Europoje išskiriamos *ex ante* ir *ex post* sistemos dėl kreditorių teisių gynimo. *Ex ante* teisės sistemoje, kreditorių teisių gynimas įgyvendinamas iki jungimosi užbaigimo. *Ex poste* sistemoje kreditorių teisės ginamos po jungimosi užbaigimo. Atsižvelgiant į šiuos reglamentavimo skirtumus, gali kilti praktinių problemų vykdant vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi, pavyzdžiui, vykdant vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi, kai pasibaigiančios bendrovės valstybėje taikomas *ex post* kreditorių teisių gynimas, o po jungimosi veiksiančios bendrovės valstybėje taikomas *ex ante* kreditorių teisių gynimas. Siekiant išvengti tokių problemų, tikslinga būtų Europos Sąjungos lygiu harmonizuoti nuostatas dėl kreditorių teisių apsaugos vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju.
14. Direktyva suteikia teisę valstybės narės vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi dalyvaujančių bendrovių, veikiančių pagal jos teisę, priimti nuostatas, užtikrinančias tinkamą vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi *prieštaraujančių* akcininkų mažumos apsaugą. Akcininkų, kurie prieštaravo jungimuisi, apsaugai gali būti pasitelkiamas privalomo oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas institutas, t.y. nacionalinėje teisėje būtų galima nustatyti, jog oficialų pasiūlymą teikia akcininkai, kurie balsavo už sprendimą dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi ir teisę parduoti akcijas turėtų akcininkai, balsavę prieš ar nebalsavę. Lietuvos įstatymų leidėjas Įstatyme neįtvirtino privalomo oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas instituto, bet pastarasis institutas įtvirtintas steigiant Europos bendrovę jungimosi būdu. Autoriaus nuomone, Lietuvos įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti privalomą oficialų pasiūlymą supirkti akcijas institutą ir Įstatyme, nes vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis pagal Direktyvą ir pagal Reglamentą 2157/2001 yra iš esmės panašūs ir dėl to akcininkų teisių apsauga turėtų būti reglamentuojama analogiškai. Privalomo oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas instituto įtvirtinimas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju turėtų ir plusų ir minusų. Iš vienos pusės šis institutas, atsižvelgiant į vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi specifiškumą, padėtų efektyviau apsaugoti smulkiųjų akcininkų teises, bet iš kitos pusės, kilus ginčams tarp

akcininkų dėl teisingos akcijų kainos nustatymo gali būti žymiai apsunkinamas tokio jungimosi vykdymas.

15. Vienas iš Direktyvos 2005/56 trūkumų, dėl kurio bendrovės gali nesinaudoti joje įtvirtintu vienos valstybės ribas peržengiančio jungimo režimu, gali būti darbuotojų dalyvavimo valdyme režimas. Autoriaus nuomone, darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatos gali atbaidyti bendroves, kurioms reikėtų „importuoti“ darbuotojų dalyvavimo valdyme taisykles, bet tam tikrais atvejais kitos priežastys gali nusverti darbuotojų dalyvavimo trūkumus. Pavyzdžiui, prijungimai ir susijungimai vykdomi dėl ekonominių priežasčių siekiant didesnio veiklos efektyvumo (sumažinti sąnaudas ir padidinti pelną), tad manytina, jog jei ekonomiškai jungimasis yra efektyvus, tai pastarosios ekonominės paskatos turėtų nusverti darbuotojų dalyvavimo valdyme aspektus.

NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

I. NORMINĖ LITERATŪRA

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
3. Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2001, Nr. 45-1574.
4. Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2296.
5. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574.
6. Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 74-3424.
7. Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2710.
8. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse//Valstybės žinios. 2005, Nr. 67-2407.
9. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 17-626.
10. Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.
11. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi//Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3001.
12. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 29, 34, 35, 37, 63, 64, 65, 70, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas//Valstybės žinios. 2008, Nr. 135-5241.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl juridinių asmenų registro įsteigimo ir juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4810.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 92 „Dėl teisės prieštarauti juridinio asmens buveinės perkėlimui į kitą valstybę ir kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) dalyvavimui Europos kooperatinės bendrovės steigime jungimo būdu ar

akcinės bendrovės dalyvavimui Europos bendrovės steigime jungimo būdu įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2007, Nr. 15-536.

15. 2006 m. rugsėjo 25 d. Teisingumo ministro įsakymas Nr. 1R-291 „Dėl teisės prieštarauti Europos bendrovės steigimui jungimo būdu įgyvendinimo“//Valstybės žinios. 2006-09-30, Nr. 105-4020.
16. 2007 m. spalio 18 d. Teisingumo ministro įsakymas Nr. 1R-424 „Dėl teisės prieštarauti Europos bendrovės steigimui jungimo būdu įgyvendinimo“// Valstybės žinios, 2007-10-23, Nr. 109-4465.

KITŲ VALSTYBIŲ TEISĖS AKTAI

Estija

1. Commercial Code of Republic of Estonia (consolidated text March 2008)// RT reference RT I 1995, 26-28, 355. prieiga per internetą: <<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>>.

EUROPOS BENDRIJOS TEISĖS AKTAI IR JŲ PROJEKTAI

1. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis// Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.
2. 1968 m. kovo 9 d. Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo//Oficialusis Leidinys L 65, 14.3.1968, p. 8.
3. 1978 m. spalio 9 d. Trečioji Tarybos direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimis, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialusis Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36.
4. 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 82/891/EEEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl akcinių bendrovių skaidymo//Oficialusis Leidinys L 378, 1982 12 31, p. 47.
5. 2001 m. kovo 12 d. Tarybos Direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo//Oficialusis Leidinys L 82, 2001 3 22, p. 16—20. Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 05 tomas 04 p. 98 – 103.

6. 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1—21, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271.
7. 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Direktyva 2001/86/EB papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiąsias sprendimus//Oficialusis Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22—32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272 – 282.
8. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas//Oficialusis leidinys L 310 , 25/11/2005 p. 0001 – 0009.
9. 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/63/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 78/855/EEB ir 82/891/EEB dėl reikalavimo, kad jungiant arba skaidant akcines bendroves nepriklausomas ekspertas parengtų ataskaitą//Oficialusis Leidinys L 300, 2007 p. 47.
10. Proposal for a tenth Council Directive based on Article 54 (3) (g) of the EEC Treaty concerning cross border mergers of public limited companies, COM (84) 724 final// Bulletin of the European Communities. January 8, 1985.
11. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of companies with share capital. COM (2003) 703 Final//prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0703:FIN:EN:PDF>>.
12. Council Proposal of 26 November 2004 for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of limited liability companies, 15315/04//prieiga per internetą: <<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/04/st15/st15315.en04.pdf>>.

KITI DOKUMENTAI

1. 4 November 2002 Final Report of the High Level Group of Company Law Experts on Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe//Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf>
2. Europos Bendrijų Komisijos 2003 m. gegužės 21 d. komunikatas /COM/2003/0284 galutinis/ „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas Europos Sąjungoje – veiksmų planas“//prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0284:FIN:EN:PDF>>.

II. SPECIALIOJI LITERATŪRA

KNYGOS, KOMENTARAI

1. CRAIG, P., DE BURCA, G. EU Law, Text, Cases, and Materials. New York: Oxford University Press, Third Edition, 2003.
2. CAIRNS, Walter. Europos Sąjungos teisės įvadas. Vilnius: Eugrimas, 1999.
3. EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002.
4. MIKELĖNAS, V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. Vilnius: Justitia, 2001.
5. RAMMELOO, Stephan. Corporations in Private International Law – A European Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2001.
6. VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje. Vilnius: Eugrimas, 2002.
7. ŽALTAUSKAITĖ-ŽALIMIENĖ, Skirgailė. Laisvas asmenų judėjimas pagal Europos Bendrijos teisę: įsisteigimo teisė. Vilnius: Rosma, 2002.
8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys// Vilnius: Justitia, 2002.

STRAIPSNIAI

1. BRATON, William W., McCAHERY Joseph A., VERMEULEN, Erik P.M. How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis (January 2008)//ECGI Working Paper No. 91/2008; Amsterdam Center for Law & Economics Working Paper No. 2008-01; Georgetown Law and Economics Research Paper No. 1086667; prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1086667>>.
2. DAMMANN, Jens C. Freedom of Choice in European Corporate Law//The Yale Journal of International Law, 2004, Vol. 29.
3. EBKE, Werner F. The European Conflict-of-Corporate-Laws Revolution: *Überseering, Inspire Art* and Beyond// The International Lawyer, 2004, Vol. 38, No. 3.
4. EBKE, Werner F. The „Real Seat“ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws//The International Lawyer, 2002, Vol. 36, No. 3.

5. FROST, Carsten. Transfer Of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe// Victoria University Wellington Law Review, 2005, Vol. 36.
6. HIRT, Hans C. The ECJ's Decision in *Inspire Art Ltd.*//European Business Law Review, 2004, Vol. 15.
7. MORAN, Stephen J. Establishing Establishment – A Modern Chimera An Investigation Into Securing the Right of Establishment For Companies Within the Internal Market of the European Community//Irish Student Law Review, 2007, Vol. 15.
8. PANNIER, Matthias. The EU Cross Border Merger Directive – A New Dimension For Employee Participation and Company Restructuring//European Business Law Review, 2005, Vol. 16(6).
9. RAAIJMAKERS, Geert T.M.J. and OLTHOFF, Thijs P.H. Creditor Protection in Cross-Border Mergers; Unfinished Business//Utrecht law review, 2008, Vol. 4, Issue 1 (March).
10. RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in the UK//European Business Law Review, 2005, Vol. 16 (6).
11. RØNFELDT T. & WERLAUFF E. Merger as a method of Establishment: on Cross-Border Mergers, Transfer of Domicile and Divisions, Directly Applicable under EC Treaty's Freedom of Establishment// European Company Law, 2006, Vol. 3 (3).
12. SCHINDLER, Clemens Philipp. Cross-Border Mergers in Europe – Company Law is catching up!//Columbia European Company and Financial Law Review, 2006, Vol. 3.
13. SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1.
14. SIEMS, Mathias M. *SEVIC*: Beyond Cross-Border Mergers//European Business Organizational Law Review, 2007, Vol. 8.
15. UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement//European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3.
16. VENTORUZZO, Marco. Cross-Border Mergers, Change of Applicable Corporate Laws and Protection of Dissenting Shareholders: Withdrawal Rights Under Italian Law//Bocconi Legal Studies Research Paper No. 16; European Company and Financial Law Review (ECFR), 2007. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=960579>>.

III. TEISMŲ PRAKTIKA

EUROPOS TEISINGUMO TEISMO SPRENDIMAI IR GENERALINIŲ ADVOKATŲ IŠVADOS

1. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1974 m. birželio 21 d. sprendimas byloje 2/74 *Jean Reyners v Belgium*//European Court Reports. 1974, P. 00631.
2. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1977 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje 71/76 *Jean Thieffry v Conseil de l'ordre des avocats à la cour de Paris* //European Court Reports. 1977, P. 00765.
3. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1988 m. birželio 7 d. sprendimas byloje 81/87 *The Queen v H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc.*// European Court reports.1988, P. 05483.
4. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1992 m. sausio 28 d. sprendimas byloje C-204/90 *Hanns-Martin Bachmann v Belgian State* //European Court Reports, P. I-249.
5. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1993 kovo 31 d. sprendimas byloje C-19/92 *Dieter Kraus v Land Baden-Württemberg* // European Court reports. 1993, P. I-1663.
6. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1994 m. balandžio 12 d. sprendimas byloje C-1/93 *Halliburton Services B.V. v Staatssecretaris van Financien*//European Court Reports. 1994, I-1137.
7. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1995 lapkričio 30 d. sprendimas byloje C-55/94 *Reinhard Gebhard v Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milan*// European Court reports. 1995, P. I-4165.
8. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 1999 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-212/97 *Centros Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen*// European Court reports. 1999, P. I-01459.
9. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2002 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje C-208/00 *Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)*//European Court reports. 2002, P. I-09919.
10. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2002 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje C-436/00 *X and Y v Riksskatteverket*//European Court Reports. 2002, P. I-10829.

11. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje C-167/01 *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd.*// European Court reports. 2003, P. I-10155.
12. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2004 m. kovo 11 d. sprendimas byloje C-9/02 *Hughes de Lasteyrie du Saillant v Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie*//European Court Reports. 2004, P. I-2409.
13. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-446/03 *Marks & Spencer plc v David Halsey (Her Majesty's Inspector of Taxes)*// Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10837.
14. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 *SEVIC Systems AG*//Europos Teismo ataskaitos. 2005, P. I-10805.
15. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje C-196/04 *Cadbury Schweppes plc and Cadbury Schweppes Overseas Ltd v Commissioners of Inland Revenue*//Europos Teismo ataskaitos. 2006, P. I-07995.
16. Generalinio advokato Darmon išvada byloje 81/87 *The Queen v H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc.*//European Court Reports. 1988, P. 05483.
17. Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje *SEVIC Systems AG C-411/03*//Europos Teismo ataskaitos. 2005 P. I-10805.
18. Generalinio advokato Poiaras Maduro išvada, pateikta 2008 m. gegužės 22 d. byloje C-210/06 *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt.*//prieiga per internetą <<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en>>

KITI ŠALTINIAI

1. Informacinės svetainė apie darbuotojų dalyvavimą priimanant sprendimus įmonėse Europoje, prieiga per internetą: <<http://www.worker-participation.eu/>>
2. Europos Sąjungos teisės aktų paieška. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/lt/index.htm>>
3. Lietuvos juridinių asmenų registras, prieiga per internetą: <http://www.registrucentras.lt>

Vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis: teoriniai ir praktiniai aspektai

Paulius Bartkus

Mykolo Romerio universitetas

SANTRAUKA

Šiame magistro baigiamajame darbe išsamiai analizuojama vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi problematika Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. Nagrinėjami trys vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi būdai: vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis vadovaujantis Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimu SEVIC byloje, vienos valstybės ribas peržengiantis akcinių bendrovių jungimasis pagal ES Tarybos Reglamentą 2157/2001 ir vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių jungimasis pagal Dešimtąją direktyvą ir juos įgyvendinančius nacionalinius teisės aktus.

Darbą sudaro keturi skyriai. Pirmajame skyriuje aptariamos dvi vyraujančios teorijos dėl įmonėms taikytinos teisės, t.y. inkorporacijos ir realios buveinės teorijos, ir analizuojamas šių teorijų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam jungimuisi. Prieinama prie išvados, jog būtent nuo to, kokios valstybės teisė bus taikoma konkrečiai įmonei, didžia dalimi, kiek to nereglamentuoja atitinkami Europos Sąjungos teisės aktai, priklausys ir pats jungimasis, t.y. tokie klausimai kaip kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų ir darbuotojų teisių apsauga ir pan. Antrajame skyriuje vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis analizuojamas Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimo SEVIC byloje kontekste ir prieinama prie išvados, jog vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi turi teisę dalyvauti visos įmonės, kaip jos apibrėžtos Europos Bendrijų steigimo sutarties 48 straipsnyje, su sąlyga, kad tokios įmonės turi teisę dalyvauti nacionaliniame jungimesi. Trečiajame skyriuje nagrinėjamas vienos valstybės ribas peržengiantis akcinių bendrovių jungimosi režimas nustatytas pagal Reglamentą 2157/2001 bei ketvirtajame skyriuje analizuojamas vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių jungimasis pagal Dešimtąją direktyvą ir ją įgyvendinančius Lietuvos Respublikos teisės aktus. Šiuose skyriuose detalai analizuojamos ir lyginamos vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūros, teisės aktų taikymo problematika, išryškunami kreditorių, obligacijų turėtojų, akcininkų ir darbuotojų teisių apsaugos ypatumai vykdant vienos valstybės ribas peržengiantį ribotos atsakomybės bendrovių jungimąsi, įvardijamos reglamentavimo problemos bei galimi jų sprendimo būdai. Trečiajame skyriuje prieinama prie išvados, jog dėl Reglamento 2157/2001 ribotos

taikymo apimties vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju, juo gali pasinaudoti tik akcinės bendrovės ir tik steigiant Europos bendrovę. Ketvirtajame skyriuje analizės metu paaiškėja, jog pagrindinis principas įtvirtintas Dešimtojoje direktyvoje yra toks, kad jei direktyvoje nenustatyta kitaip, vienos valstybės ribas peržengiantis bendrovių jungimasis vykdomas pagal jungimesi dalyvaujančioms ribotos atsakomybės bendrovėms taikytinos nacionalinės teisės reikalavimus. Nacionalinė teisė taikoma šiems vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi klausimams: su vienos valstybės ribas peržengiančiu jungimusi susijusių sprendimų priėmimo procedūros; besijungiančių bendrovių kreditorių, akcininkų, obligacijų turėtojų ir darbuotojų teisių apsaugos reikalavimai. Bet nacionalinės teisės nuostatos jokių būdu neturėtų riboti įsisteigimo laisvės ir laisvo kapitalo judėjimo, išskyrus atvejus, kai tokie apribojimai gali būti pateisinti pagal Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisprudenciją ir ypač dėl viešojo intereso reikalavimų, ir yra būtini bei proporcingi siekiant minėtų pagrindinių reikalavimų. Prieinama prie išvados, jog dėl to, kad kreditorių teisių apsauga reglamentuojama nevienodai valstybėse narėse, gali kilti praktinių problemų vykdant vienos valstybės ribas peržengiantį bendrovių jungimąsi. Taip pat pažymima, jog siekiant efektyviau ginti akcininkų teises, tikslinga būtų, jog Lietuvos įstatymų leidėjas įtvirtintų privalomo oficialaus pasiūlymo supirkti akcijas institutą vykdant vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi.

Cross Border Mergers of Companies: Theoretical and Practical Aspects

Paulius Bartkus
University of Mykolas Romeris

SUMMARY

The issues of company's cross-border mergers in European Union and Lithuania are thoroughly analyzed in this master thesis. Three cross-border merger ways are scrutinized herein: cross-border mergers of the companies pursuant to the decision of the Court of Justice of the European Communities in SEVIC case, cross-border mergers of the public limited liability companies pursuant to EU Council Regulation 2157/2001, and cross-border mergers of the limited liability companies pursuant to Tenth Directive and pursuant to national legal acts implementing above European Union legal acts.

The thesis is composed of four sections. Two prevailing theories on issues of applicable law to companies, i.e. incorporation and real seat theories, and its effect to cross-border mergers are discussed in the first section. It is approached herein to the conclusion that cross-border mergers largely depend exactly on the law of the state applicable to company in so far as European Union legal acts prescribe otherwise, i.e. such issues like the creditors, shareholders, debenture holders, and employees rights protection and etc. Cross-border mergers of companies in the context of the decision of the Court of Justice of the European Communities in SEVIC case are analyzed in the second section and it is approached to the conclusion herein that all companies as they are described in Article 48 of the Treaty Establishing European Community are entitled to participate in cross-border mergers with the condition that they are entitled may to participate in national mergers. The regime of cross-border mergers of public limited liability companies pursuant to EU Regulation 2157/2001 is analysed in the third section and cross-border mergers of limited liability companies pursuant to Tenth Directive are analyzed in the fourth section. In these sections cross-border mergers procedures, applicability of legal acts are analyzed and compared in detail, and the peculiarities of the creditors, shareholders, debenture holders and workers right protection are highlighted in the process of cross-border mergers of limited liability companies execution, the problems of the regulation and their possible solutions are indentified herein. In the third section it is approached to the conclusion that due to limited applicability of Regulation 2157/2001 in cross-border mergers, only public limited companies are able to use it and only in a way of establishing European Company. In the fourth section during the analysis it had emerged, that the main

principle established in Tenth Directive is that save as otherwise provided in this Directive cross-border mergers are executed pursuant to the requirements established by national law applicable to participating limited liability companies. National law shall be applicable to the those issues of cross-border mergers: the decision making process related to the cross-border merger; the protection of the rights of the creditors, shareholders, debenture holders, and employees of the merging companies. But provisions of national law shall not in any way introduce restrictions on freedom of establishment or on the free movement of capital save where these can be justified in accordance with the case-law of the Court of Justice of the European Communities and in particular by requirements of the general interest and are both necessary for, and proportionate to, the attainment of such overriding requirements. It is approached to the conclusion that due to unlike regulation of the creditors' rights protection in the Member States, there might be practical problems in executing cross-border mergers of limited liability companies. Likewise it should be noted that for the purpose of effective protection of the shareholders' rights, it is advisable that Lithuanian legislator should adopt institute of mandatory takeover bid in executing cross-border mergers.